

Voimaa arjesta™ - Keskustelumenetelmän kehittäminen varhaiskasvatuksessa tehtävän ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi

Aila Nevala

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Voimaa arjesta™ - Keskustelumenetelmän kehittäminen varhais-
kasvatuksessa tehtävän ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi**

Aila Nevala
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2023

Aila Nevala

Voimaa arjesta™ - Keskustelumenetelmän kehittäminen varhaiskasvatuksessa tehtävän ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi

Vuosi

2023

Sivumäärä

74

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä, jonka yhteistyökumppanina toimi Lohjan kaupungin varhaiskasvatus. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää uusi keskustelumenetelmä ja sitä tukeva työkalu varhaiskasvatuksen työntekijöille ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi. Kehittämistyötä tehtiin yhteistyössä vapaaehtoisten vanhempien, työelämän yhteistyökumppanin yhteyshenkilön ja Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa syksyllä 2022. Opinnäytetyön tuloksena syntyvän menetelmän tavoitteena oli mahdollistaa syvämpi keskusteluyhteys vanhempiin. Tavoitteena oli vahvistaa varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä ja tuoda konkreettisesti näkyväksi perheen voimavaroja, vahvuuksia ja sen hetkistä tilannetta. Lisäksi tavoitteena oli, että keskustelumenetelmää hyödyntämällä vanhempi saa mahdollisuuden tuoda esiin turvallisesti tuen tarpeitaan ja työntekijä voi ohjata perheitä matalalla kynnyksellä alueen palveluihin.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa perusteltiin menetelmän tarpeellisuutta aiempaan tutkimustietoon perustuen. Teoriaosuudessa määriteltiin perhetyötä ja ehkäisevää perhetyötä. Lisäksi tuotiin esille vuorovaikutuksen merkitystä ja yhteistyön muotoja varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä.

Menetelmän kehittämisessä hyödynnettiin teoriaosuutta ja erilaisia aiemmin olemassa olleita perheille suunnattuja voimavaralähtöisiä kyselyitä. Näiden pohjalta syntyi ensimmäinen prototyyppi menetelmästä. Menetelmää kehitettiin edelleen testaamalla prototyyppiä vapaaehtoisilla vanhemmilla, yhteyshenkilön teemahaastattelulla ja testaamalla menetelmää käytännössä varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyötä arvioitiin keräämällä palautetta varhaiskasvatuksen työntekijöiltä.

Keskustelumenetelmä sai nimekseen Voimaa arjesta, sillä sen tausta-ajatuksena vaikutti voimavaralähtöisyys. Vanhempien ja työntekijöiden kiinnostusta menetelmää kohtaan herätti erityisesti värillinen keskustelumenetelmän tuotoksena syntynyt työkalu Voimaa arjesta -ajatuskartta. Ajatuskartan taakse koottiin palvelukartta lapsiperheiden palveluista Lohjan alueella. Palvelukarttaa pidettiin hyödyllisenä ja kattavana. Keskustelun käymistä tuki suunniteltu keskustelurunko aiheineen ja kysymyksineen. Lisäksi menetelmän tueksi laadittiin ohjeet menetelmän käyttöön työntekijälle ja lista vanhemman vahvuuksista. Menetelmää on mahdollista jatkossa hyödyntää varhaiskasvatuksessa tai perhetyössä yleisemmin.

Asiasanat: varhaiskasvatus, perhetyö, ennaltaehkäisevätyö, keskustelumenetelmä

Aila Nevala

Strength from Everyday life - The development of a discussion method to support preventive family work in early childhood education

Year

2023

Pages

74

The thesis was carried out as a development work. The partner in working life was early childhood education in the city of Lohja. The purpose of the thesis was to develop a new discussion method and a supporting tool for early childhood education workers to support preventive family work. The development work was carried out in cooperation with volunteer parents, the contact person of the working life partner and early childhood education employees of the city of Lohja in the fall of 2022. The aim of the method resulting from the thesis was to enable a deeper dialogue with parents. The goal was to strengthen the cooperation in early childhood education and to make the family's resources, strengths, and current situation concretely visible. In addition, the goal was that by using the discussion method, the parent can safely bring up their possible support needs and the worker can guide families with a low threshold to services in the area.

In the theoretical background of the thesis, the necessity of the method was justified based on previous research data. In the theoretical background, family work and preventive family work were defined. In addition, the importance of interaction and forms of cooperation between early childhood education and parents were brought up.

The theoretical background and various previously existing asset-oriented surveys aimed at families were used in the development of the method. Based on these, the first prototype of the method was created. The method was further developed by testing the prototype with volunteer parents, a focused interview of the contact person and testing the method in practice in early childhood education. The development work was evaluated by collecting feedback from early childhood education workers.

The discussion method was named Voimaa arjesta™ (Strength from Everyday life) because its underlying idea was resource-driven. Parents' and employees' interest in the method was especially raised by the colourful tool Voimaa arjesta -thought map. Services for families with children in the Lohja area was put together in a service map behind the thought map. The service map was considered useful and comprehensive. The discussion was supported by the planned discussion frame with topics and questions. In addition, to support the method, instructions for the use of the method for the employer and a list of the parent's strengths were drawn up. In the future, it is possible to use the method in early childhood education or family work more generally.

Keywords: early childhood education, family work, preventive work, discussion method

Sisällys

1	Johdanto.....	9
2	Yhteistyökumppanina Lohjan kaupunki	10
3	Varhaiskasvatus ja perhetyö	10
3.1	Vanhempien tuen tarpeen ilmeneminen	11
3.2	Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö perheen kanssa	12
3.3	Perhetyön monet määritelmät	12
3.4	Keskustelu ja vuorovaikutus perhetyön keskiössä	14
3.5	Varhaiskasvatuksen sosionomi palveluohjauksen osajana.....	16
3.6	Perheen hyvinvointi ja voimavarojen huomioiminen.....	17
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	19
5	Kehittämistyön kuvaus.....	19
5.1	Kehittämistyön suunnittelu ja toteutus	20
5.2	Valitut kehittämistyön menetelmät	23
5.2.1	Laadullinen kysely	23
5.2.2	Teemahaastattelu ja aineistojen analysointi.....	25
6	Keskustelumenetelmän luominen	26
6.1	Keskustelun aihealueet ja kysymykset	27
6.2	Keskustelua tukeva visuaalinen työkalu.....	29
6.3	Prototyypin testaaminen vanhemmilla.....	31
6.4	Vanhempien palaute menetelmästä	32
6.5	Yhteistyökumppanin yhteyshenkilön teemahaastattelu	35
6.5.1	Keskustelumenetelmän kysymysten kehittäminen.....	35
6.5.2	Lohjan kaupungin palvelut lapsiperheille	37
6.5.3	Työkalun visuaalinen ilme ja menetelmän toimivuus	38
7	Kehittämistyön tuotos ja arviointi	40
7.1	Prototyypin testaajien etsiminen ja perehdyttäminen	41
7.2	Varhaiskasvatuksen työntekijöiden palaute menetelmästä	42
7.3	Voimaa arjesta™ -keskustelumenetelmän valmis tuotos	45
7.4	Kehittämistyössä tehtävä arvioinnin kuvaaminen	47
7.5	Yhteistyökumppanin palaute	48
7.6	Oma arvio opinnäytetyön tavoitteiden toteutumisesta.....	49
7.7	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	52
8	Pohdinta	55
	Lähteet.....	58
	Kuviot	61
	Taulukot	61
	Liitteet	62

1 Johdanto

Perheiden hyvinvointiin tulisi kiinnittää huomiota kaikissa palveluissa, joita perheet käyttävät. Vanhemmat kokevat kaipaavansa lapsiperhepalvelujen ammattilaisilta tukea, vaikka tuen tarvetta ei kuitenkaan aina tuoda esille. (Vuorenmaa 2019, 1, 8.) Varhaiskasvatuksessa tulee luonnollisia tilanteita, joissa kohdataan perheitä ja vanhempia heidän sen hetkisessä arjessaan ja elämässään. Varhaiskasvatussuunnitelma (OPH 2022) ja varhaiskasvatustuki (540/2018) ohjaavat varhaiskasvatuksessa työskenteleviä toimimaan yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemaan vanhempia tai huoltajia kasvatustyössä.

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö ja sen yhteistyökumppanina toimii Lohjan kaupungin varhaiskasvatus. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää keskustelumenetelmä ja sitä tukeva työkalu varhaiskasvatuksen työntekijöille ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi. Keskustelumenetelmää on tarkoitus hyödyntää varhaiskasvatuksessa keskustelujen yhteydessä kaikille perheille. Opinnäytetyön tuloksena syntyvän menetelmän tavoitteena on mahdollistaa syvämpi keskusteluyhteys vanhempiin. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä ja tuoda konkreettisesti näkyväksi perheen voimavaroja, vahvuuksia ja sen hetkistä tilannetta. Kehitettävän keskustelumenetelmän yhtenä osana on palveluohjaus. Tavoitteena on, että menetelmän avulla vanhempi voi tuoda esiin turvallisesti mahdollisia tuen tarpeita ja työntekijä voi ohjata perheitä matalalla kynnyksellä alueen palveluihin. Menetelmää kehitetään yhdessä vapaaehtoisten vanhempien, yhteistyökumppanin yhteishenkilön ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa.

Työn teoreettinen viitekehys rakentuu käsitteistä, jotka vaikuttavat menetelmän taustalla. Ne tukevat menetelmän kehittämisen tarpeellisuutta. Niitä ovat perhetyö, ehkäisevä perhetyö, perheiden hyvinvointi, varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö vanhempien kanssa ja vuorovaikutuksen merkitys.

Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa tulee työskentelemään varhaiskasvatuksen sosionomeja. Varhaiskasvatussuunnitelmassa nähdään, että sosionomin osaamista voitaisiin hyödyntää etenkin palvelujärjestelmän tuntemuksessa, joka hyödyttää lasta ja koko perhettä (OPH 2022, 10). Perhetyötä voidaan järjestää varhaiskasvatuksen yhteydessä. Kunnat voivat järjestää perhetyötä eri tavoin. (THL 2021.) Tästä syystä opinnäytetyössä tuodaan esille myös sosionomin osaamista ja palveluohjausta. Kehitettävässä menetelmässä huomioidaan yhteistyökumppanin toive, että luotua menetelmää pystyisivät hyödyntämään laajasti eri varhaiskasvatuksessa työskentelevät työntekijät.

2 Yhteistyökumppanina Lohjan kaupunki

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina työelämästä toimi Lohjan kaupungin varhaiskasvatus. Olen itse työskennellyt Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa vuodesta 2018 alkaen. Lohjan kaupunki sijaitsee Uudenmaan maakunnassa, Etelä-Suomen läänissä. Lohjalla on noin 46 000 asukasta. Lohja tunnetaan myös runsaiden omenapuumäärien takia omenakaupunkina. (Lohjan kaupunki 2022b.) Unicef on myöntänyt Lohjalle kaksi kertaa Lapsiystävällinen kunta-tunnustuksen. Ensimmäisen kerran tunnustus on saatu 2018 ja toisen kerran syyskuussa 2021. Tunnustus on voimassa vuoteen 2025 asti. Lohjan kaupunki haluaa työskennellä lasten arjessa ja kunnan hallinnossa lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästi. (Lohjan kaupunki 2022e.)

Lohjalla varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, avoimissa päiväkodeissa ja kerho- ja puistotoiminnassa (Lohjan kaupunki 2022f). Prototyypin kehittämisessä on mukana henkilökuntaa kahdesta eri päiväkodista. Yksiköitä ei kuitenkaan tuoda opinnäytetyössä esiin nimillä, jotta voidaan säilyttää palautetta antaneiden työntekijöiden anonymiteetti.

Lohjan kaupunki suhtautui myönteisesti varhaiskasvatukseen kehitettävän keskustelumenetelmän kehitystyöhön. Lohjan kaupungin paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) on kirjattu, että lapsen ja perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia pohditaan yhdessä vanhempien ja huoltajien kanssa ja myös heidän kuulumisiaan kysytään säännöllisesti. Yhteistyön halutaan perustuvan luottamukseen, kunnioitukseen ja aktiiviseen kuulemiseen, ottaen huomioon perheiden erilaiset elämän tilanteet. (Lohja 2022, 28-29). Tämä otetaan huomioon menetelmää kehittäessä.

Lohjan kaupunki on ottanut koko varhaiskasvatuksessa käyttöön tietojärjestelmä Wilman syksystä 2022. Tämän myötä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja tuen suunnitelmat siirtyivät sinne. Lomakkeissa ei ole varsinaista kohtaa, johon kirjataan perheen kuulumisia. (Wilma 2022.) Työntekijöitä kuitenkin ohjataan kysymään aina perheiltä, mitä heille kuuluu. Kehitettävä keskustelumenetelmä tukee Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstöä myös tässä tärkeässä työssä.

3 Varhaiskasvatus ja perhetyö

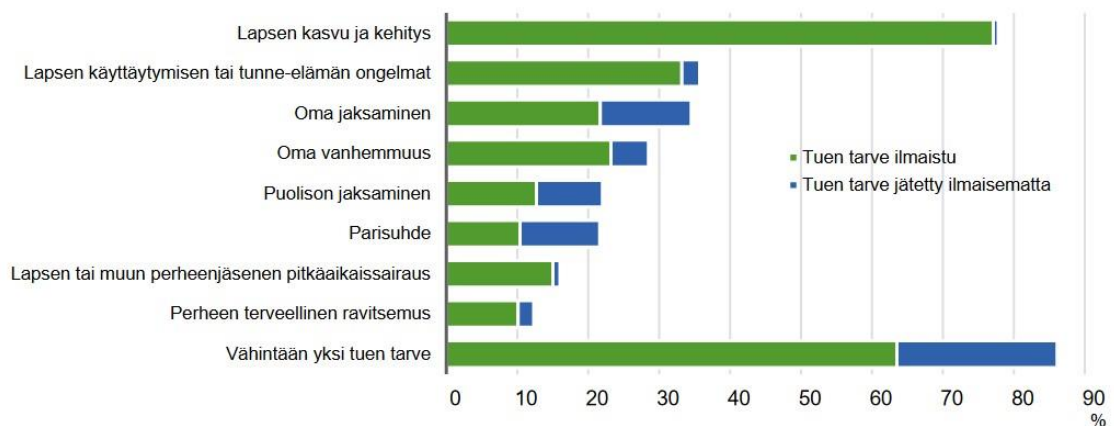
Kehitettävässä menetelmässä yhdistyy varhaiskasvatus ja perhetyö. Keskustelumenetelmää varten rakennettiin tietoperustaa menetelmän tarpeellisuuden näkökulmasta. Tietoperusta perustelee etenkin menetelmän luomisen tarpeellisuutta ja sen taustalla vaikuttavia asioita. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat varhaiskasvatus, perhetyö, ennaltaehkäisevätyö ja keskustelumenetelmä.

Tietoperustassa otettiin huomioon aiempi tutkimustieto, varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa, perhetyön määritelmä ja ehkäisevän perhetyön tarkoitus. Lisäksi perehdyttiin keskusteluun menetelmänä perhetyössä, sosionomin palveluohjausosaamiseen, perheiden hyvinvoinnin ja voimavarojen huomioimisen merkitykseen.

3.1 Vanhempien tuen tarpeen ilmeneminen

Vanhempien kokema tuen tarpeen ilmeneminen nousee esiin tutkimuksesta. Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimus on tehty Suomessa perheille, joissa on 4-vuotiaita lapsia. Tuloksista ilmenee, että perheiden hyvinvointiin, tulisi kiinnittää huomiota kaikissa palveluissa, joita perheet käyttävät. Tutkimus tuo esiin, että valtaosa nelivuotiaiden vanhemmista voi hyvin ja kokee tyytyväisyyttä perheen arkeen ja omaan vanhemmuuteensa. Lähes kaikki vanhemmat kokevat kuitenkin kaipaavansa lapsiperhepalvelujen ammattilaisilta tukea, vaikka eivät toisi sitä esille erikseen. (Vuorenmaa 2019, 1.) Varhaiskasvatus voidaan nähdä yhtenä perheen käyttämänä palveluna. Varhaiskasvatus pitää sisällään hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostaman kokonaisuuden, joka tukee lasta. (STM 2022.)

LTH-tutkimus toi esiin, että kyselyyn vastanneista yhdeksän kymmenestä (86 %) vanhemmista kokee olevan tarvetta saada tukea vähintään yhteen asiaan (Kuvio 1). Heistä kuitenkin 26 % jätti tuen tarpeensa ilmaisematta. Tuen tarve on helpompi ilmaista, jos se liittyy lapseen. Omaan tai puolison jaksamiseen tai parisuhteeseen liittyvää tuen tarvetta ei tuoda aina esille. Kuvioista 1 ilmenee, että jopa puolet parisuhteeseen liittyvistä tuen tarpeista jäi ilmaisematta. Vielä useammin ne vanhemmat, jotka kokevat haasteita jaksamisessaan, jättivät tuen tarpeensa ilmaisematta. Yleisimmät tuen tarpeet vanhemmilla ovat lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä. Tukea tarvitaan myös lapsen käyttäytymiseen tai tunne-elämän ongelmiin, vanhemman omaan jaksamiseen, vanhemmuuteen, puolison jaksamiseen tai parisuhteeseen. (Vuorenmaa 2019, 8.)

Kuvio 1: Vanhempien tarve saada tukea ja sen ilmaiseminen (Vuorenmaa 2019, 8).

3.2 Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö perheen kanssa

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksessa tulee luonnollisia tilanteita, joissa kohdataan perheitä ja vanhempia heidän sen hetkessä arjessaan ja elämässään. Vanhempia ja huoltajia kohdataan lähes päivittäin ja lisäksi varhaiskasvatuksessa käydään suunnitellusti keskusteluja heidän kanssaan. Vanhempien ja huoltajien kanssa tehdään kasvatusyhteistyötä ja tärkeinä yhteistyön elementteinä nähdään tasa-arvo, luottamus, keskinäinen kunnioitus. (OPH 2022, 21.)

Varhaiskasvatus kuuluu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Varhaiskasvatustoiminnassa painottuu erityisesti pedagogiikka. Toiminta muodostaa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden, jossa nousevat esiin toiminnan suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus. Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa tai varhaiskasvatuslaissa ei nouse terminä erikseen esille perhetyö. Niissä käytetään termiä yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa. Yhteistyön on tarkoitus edistää ja tukea vanhempia heidän kasvatustyössään. Hyvällä yhteistyöllä voidaan edistää varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteistyönmuotona painottuu erilaiset keskustelut ja vuorovaikutukseen panostaminen. Vastuu yhteistyön toteutumisesta on varhaiskasvatuksen järjestäjällä ja se edellyttää varhaiskasvattajilta aktiivisuutta ja aloitteellisuutta suhteessa vanhempiin ja huoltajiin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018; OPH 2022, 35.)

3.3 Perhetyön monet määritelmät

Perhetyötä voidaan määrittää monella eri tavalla. Perhetyö on monisäikeistä ja monimerkityksellistä, sillä perhetyötä voidaan tehdä hyvinkin erilaisissa toimintaympäristöissä ja eri ammattinimikkeillä. Perhetyötä voidaan määrittää toimintaympäristönsä mukaan. Neuvolassa tehtävää työtä voisi kuvata neuvoloiden perhetyöksi ja taas vastaavasti päivähoitossa tehtävää työtä voitaisiin kuvata päiväkotien perhetyöksi tai tänä päivänä varhaiskasvatuksen perhetyöksi. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 27.) Perhetyö käsitteenä voidaan ajatella myös lähestymistapana ja työmenetelmänä (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 12).

Perhetyö voidaan määrittää myös sosiaalihuoltolain mukaiseksi sosiaalipalveluksi. Sosiaalihuoltolaissa perhetyö määritellään hyvinvoinnin tukemiseksi sosiaaliohjauksella ja asiakkaan tarpeista nousevalla työskentelytavalla. Perhetyö rakentuu tukeen ja ohjaukseen, jotta voimavarat vahvistuisivat ja perheen keskinäinen vuorovaikutus tulisi toimivammaksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Lähtökohta perhetyöhön muodostuu perheen yksilöllisistä tarpeista. Perhetyötä tehdään lähellä perheen omaa arkielämää. Perhetyöllä on tavoitteet, se on suunnitelmallista ja

asiakaskunta on usein rajattua jonkin ongelman tai vaikeuden kautta. Perhetyön tekemisen perustana on työntekijän hyvät vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27-41.) Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy ovat keskeisessä roolissa perhetyössä. Perhetyöllä voidaan vaikuttaa merkityksellisesti pieniinkin asioihin, arjessa selviytymiseen ja jaksamiseen. (Järvinen ym. 2012, 13.) Sosiaalihojauksen kautta voidaan tukea vanhemmuutta ja ohjata lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, saada arkeen sujuvuutta luomalla arkiruutiineja, vahvistaa koko perheen toimintakykyä, vuorovaikutustaitoja ja mahdollisesti laajentaa perheen sosiaalisia verkostoja. Tuen on tarkoitus tulla perheelle mahdollisimman oikea-aikaisesti ja ajoissa eikä lastensuojelun asiakkuutta tarvita perhetyön tekemiseksi. (THL 2021.)

Perhetyötä voidaan järjestää varhaiskasvatuksen yhteydessä. Kunnat voivat järjestää perhetyötä eri tavoin. (THL 2021.) Osa Suomen kaupungeista on ottanut perhetyön osaksi varhaiskasvatusta. Raisiossa on varhaiskasvatuksessa jokaisella päiväkodilla oma nimetty perhetyöntekijä, joka tapaa perheitä tarvittaessa yleensä kertaluontoisesti perheen kotona tai päiväkodilla yhdessä varhaiskasvatuksen työntekijän kanssa (Raisio 2022). Lohjan kaupungilla perhetyö toimii pääosin perhekeskusten yhteydessä (Lohjan kaupunki 2022d). Varhaiskasvatuksesta voidaan ohjata perheitä ottamaan yhteyttä alueen palveluihin, kuten perheneuvolaan tai ehkäisevään perhetyöhön.

Ehkäisevän perhetyön tarkoitus on ylläpitää ja lisätä ihmisten hyvinvointia ja pienentää riskejä perhetilanteiden vaikeutuessa. Ehkäisevään työhön kuuluu varhaisen puuttumisen periaatteet ja arjen sujumista tukevat ja hyvinvointia ylläpitävät palvelut. Perheille voidaan antaa neuvontaa ja opastusta tai erilaisia tukimuotoja arjen sujuvoittamiseksi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32.) Perheitä autetaan löytämään heidän omat voimavaransa (Järvinen ym. 2012, 73). Työssä on tärkeä hyvien työtapojen luominen, jotta on mahdollista tunnistaa mahdolliset ongelmat tai haitat varhaisessa vaiheessa, niiden ollessa vasta aluillaan ja ottaa asioita puheeksi. Tarkoituksena tämän kautta on, ettei jo olemassa olevat tilanteet aiheuta lisää uusia ongelmia. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32-33.)

Lohjan kaupunki järjestää perheille ehkäisevää perhetyötä. Se on maksuton palvelu ja asiakkaaksi perhe voi tulla jo raskausaikana. Palvelu on tarkoitettu kaikille kaupungin lapsiperheille. Ehkäisevästä perhetyöstä voi saada apua lapsen unipulmiin, vauvan vatsavaivoihin, vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen, arjen sujuvuuteen, vanhemman jaksamiseen tai perheen väliseen vuorovaikutukseen. Tavoitteena on edistää perheen arjen sujuvuutta yhdessä tekemällä ja perheen voimavaroja vahvistamalla. Kaupungin ehkäisevä perhetyö tekee yhteistyötä lapsiperheiden kotipalvelun ja perhekeskusten kanssa. (Lohjan kaupunki 2022a.)

3.4 Keskustelu ja vuorovaikutus perhetyön keskiössä

Keskustelu on tärkein menetelmä perhetyössä (THL 2021). Perhetyön perustan muodostaa työntekijän ja perheen välinen keskusteluyhteys. Työntekijän ennalta miettimät kysymykset voivat toimia vuorovaikutuksen välineinä ja myös interventioina, jolloin vastaaja herää miettimään omaa tilannettaan tarkemmin. (Järvinen ym. 2012, 177-181.) Vuorovaikutustilanteet ovat aina ainutlaatuisia, eikä niiden kulkua voi ennustaa etukäteen. Työntekijä voi kehittää itselleen erilaisia tekniikoita keskustelujen käymiseksi, jotta voi tuntea olonsa varmemmaksi tilanteessa, kuitenkin kaikista tärkeintä keskustelussa on aito läsnäolo ja halu kuulla asiakasta. (Vilén, Tapio, Janhunen, Nissinen & Seppänen 2014b, 77.)

Keskustelussa esitetyillä kysymyksillä on merkitystä. Järvinen ym. (2012) tuovat esiin teoksessaan perhetyössä käytettävien kysymysten merkitystä perheelle. Kysymykset voivat olla laadultaan erilaisia. Ne mahdollistavat erilaisia tasoja keskustelussa ja herättävät keskustelua eri näkökulmista. Kysymyksiä miettiessä tulee ottaa huomioon vastaaja, ettei tilanne vaikutta kuulustelulta keskustelun sijaan. Kysymystyyppejä ovat avoin kysymys, sirkulaarinen kysymys, enemmän-vähemmän kysymykset, ihmekysymykset ja asteikkokysymykset. Avoimet kysymykset antavat mahdollisuuden kuvailulle. Sirkulaarinen kysymyksen asettelu voi auttaa asettumaan toisen tilanteeseen. Enemmän-vähemmän kysymyksillä voidaan asettaa huolia järjestykseen. Ihmekysymyksillä voidaan kuvittelema luoda haavekuva tulevaisuudesta ja pohtia miten tilanne olisi mahdollista toteutua. Asteikkokysymyksillä voidaan arvioida perheen hyvinvointitilaa ja pohtia, mitä tulisi muuttaa, jotta tilanne olisi parempi. Tehtyjä kysymyksiä voi tarkentaa. Aktiivinen keskusteluun osallistuminen viestii perheelle kiinnostuksesta, arvostuksesta ja kunnioituksesta heitä kohtaan. (Järvinen ym. 2012, 181-182.)

Dialogisella vuorovaikutuksella tähdätään vastavuoroisuuteen. Tänä päivänä asiakastyön vuorovaikutustilanteissa on siirrytty ajatuksena asiakaskeskeisyydestä enemmän kohti dialogista vuorovaikutusta (Mönkkönen 2018, 83). Asiakaskeskeisyys ei ole sama asia kuin asiakaslähtöisyys. Asiakkaan kuunteleminen ja ymmärtäminen tukevat luottamusta ja avointa ilmapiiriä, mutta pelkkä empaattinen ymmärtäminen ja kuunteleminen saattavat jättää vastavuoroisuuden vuorovaikutuksessa toteutumatta. Dialogisessa vuorovaikutuksessa etsitään ja löydetään uusia näkökulmia yhdessä, pyritään yhteisen ymmärryksen rakentamiseen ja sen tärkeimpänä elementtinä nähdään vuorovaikutuksen vastavuoroisuus. (Mönkkönen 2018, 99-108.)

Empatian osoittaminen oikealla hetkellä tai tavalla voi olla haastavaa. Empatiaan liittyy tunteita. Empatia lieventää stressiä, luo turvallisuutta, edistää yhteistyötä ja antaa tietoa toisen tilanteesta. (Vilén ym. 2014b, 67.) Keskustelun aikana on hyvä tehdä reflektointia. Se auttaa ymmärtämään ja kokoamaan ajatuksia. Sen avulla voi varmistaa, onko käsittänyt kuulemansa asian tarkoitetulla tavalla ja siten voi syntyä uusia näkökulmia. (Järvinen ym. 2012, 185.)

Vuorovaikutuksen voidaan ajatella koostuvan erilaisista tasoista. Mönkkönen (2018) toi esiin teoksessaan vuorovaikutuksen viisi eri tasoa, jotka ovat: 1. tilanteessa olo, 2. sosiaalinen vaikuttaminen, 3. peli, 4. yhteistyö ja 5. yhteistoiminta. Taulukossa 1 on kuvattu näitä tasoja. Dialogisessa kohtaamisessa voidaan ajatella, että mitä korkeammalla vuorovaikutuksen tasolla keskustelua käydään sitä edistyneempää ja myönteisempää vuorovaikutus on. Vuorovaikutuksen tasot henkilöiden välillä voivat olla muuttuvia. (Mönkkönen 2018, 123.)

Vuorovaikutuksen tasot	Vuorovaikutusta kuvaava ilmentymä
1. Tilanteessa olo	Henkilöt ovat paikalla, mutta eivät läsnä ja tilanteessa ei heittäydytä vuorovaikutukseen.
2. Sosiaalinen vaikuttaminen	Tilanteeseen liittyy vallan käyttöä, jolloin keskustelun osapuolista toinen määrittelee voimakkaasti tilanteen kulkua ja toinen myötäilee mukana. Vaikka mielipiteitä kysyttäisiin, niiden ilmaisemisella ei ole oikeastaan mitään arvoa.
3. Peli	Keskusteluun osallistuvilla voi olla yhteinen tavoite, joka ei kuitenkaan edellytä yhteistyötä. Keskusteluun osallistuvien intressit eroavat toisistaan ja tilanteeseen voi liittyä jännittyneisyyttä ja aistittavaa epäaitoutta.
4. Yhteistyö	Vuorovaikutukseen osallistuvilla on yhteinen päämäärä, jota kohti edetään, siihen liittyy sopimuksellisuus, vastavuoroisuus ja tehty työnjako. Yhteistyö voidaan nähdä asiakassuhteessa jo tavoiteltavana tasona, mutta siihen ei vielä kuitenkaan voida liittää vahvaa varmuutta sitoutumisesta yhteistyöhön.
5. Yhteistoiminta	Yhteistoiminta edellyttää yhteistä päämäärää ja sen tiedostamista, johon olennaisesti kuuluu luottamus. Tällä tasolla osapuolet voivat luottaa toistensa sitoutumiseen asian puolesta, eikä kontrollointia tarvita, osapuolet voivat jakaa omaa asiantuntijuuttaan.

Taulukko 1: Viisi erilaista vuorovaikutuksen tasoa. (Mönkkönen 2018, 123-135.)

3.5 Varhaiskasvatuksen sosionomi palveluohjauksen osaajana

Varhaiskasvatuksen sosionomi on varsin uusi tehtävänimike. Vuonna 2030 tulee voimaan päiväkodin henkilöstön rakenteeseen vaikuttava muutos. Tällöin kaksi kolmesta työntekijästä toimii ryhmässä, joko varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin nimikkeellä. Vähintään toisen heistä on oltava varhaiskasvatuksen opettaja. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia (2023) on omassa varhaiskasvatustyöryhmässä luonostellut varhaiskasvatuksen sosionomin tulevaa työnkuvaa. Työnkuvasta nousee keskeisinä tehtävinä lapsiryhmän opetus- ja kasvatustehtävät ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Talentia nostaa palveluohjauksen ja perheiden osallisuuden vahvistamisen varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtäviksi. Lisäksi perheiden kanssa tehtävään työhön arvioidaan tulevaisuudessa kuuluvan vanhemmuuden tukemista ja sen kehittämistä, asiantuntijana toimimista ja tuen tarpeen arvioimista. (Talentia 2023)

Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisiä vastuualueita ei ole vielä määritelty tarkasti varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa nähdään, että sosionomin osaamista voitaisiin hyödyntää etenkin palvelujärjestelmän tuntemuksessa, joka hyödyttää lasta ja koko perhettä (OPH 2022, 10). Palveluohjaus vaatii palveluohjaajalta verkosto-osaamista ja tietoa alueen palveluista. Palveluohjaus tähtää siihen, että asioita ei tehdä asiakkaan puolesta, vaan tuetaan asiakasta toimimaan itsenäisesti omien asioidensa eteen. Tilanne vaatii kuitenkin joskus työntekijältä vahvempaa tukea ja asiakkaan asian etenemisen ajoa. (Helminen 2015, 58.) Tunnusmerkkejä onnistuneelle palveluohjaukselle Hännisen (2007) mukaan ovat aito kohtaaminen, luottamuksen mahdollistaminen, tasavertaisuus, henkilökohtaisuus, vastavuoroisuus, tukeminen ja asiakkaan voimavaroihin luottaminen. (Helminen 2015, 34-35.)

Sosionomin tekemää työtä ohjaavat eettiset periaatteet. Ammattialoilla on alakohtaisia periaatteita, joissa eettiset periaatteet painottuvat eri tavoin työn sisällön ja työympäristön taakia. Kasvatusalalla voi olla omia painotuksiaan. (Mönkkönen 2018, 37.) Sosionomin ammatitietikka on osa ammatillisuutta. Eettisiin periaatteisiin kuuluu ihmisen oikeus ilmaista tunteitaan ja kokemuksiaan, arvostava vuorovaikutus ja luottamus, ihmisen itsemääräämisoikeuden, osallisuuden, ainutlaatuisuuden, yhdenvertaisuuden, voimavarojen ja vahvuuksien huomioiminen. Lisäksi periaatteisiin kuuluu erilaisuuden hyväksyminen ja syrjinnän, epäoikeudenmukaisien toimintatapojen ja käytäntöjen kriittinen tarkastelu. (Talentia 2022, 7.)

Helminen (2015) mukaan palveluohjauksen määritelmä on kirjava, sillä se voi olla toimintamalli, työtapana tai työmenetelmä. Palveluohjaukseen liittyy asiakkaan tilanteen, erilaisten vaihtoehtojen ja palveluiden kartoittaminen. Palveluohjauksen ja neuvonnan tarve on lisääntynyt vuosien saatossa hajaantuneen palveluverkoston myötä. Palveluita järjestäviä tahoja julkisten palvelujen lisäksi ovat yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut. Työtapana

palveluohjaus on asiakaslähtöistä ja sitä voidaan tehdä myös ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. (Helminen 2015, 32-34.)

Lohjalla kaupungin lapsiperheiden palveluita on haluttu keskittää perhekeskuksiin niin, että saman katon alta löytyy useampia perheiden palveluita. Lohjalla toimii kaksi perhekeskusta, perhekeskus Purje ja Aurlahden perhekeskus. Perhekeskus Purjeesta löytyy palveluina perheneuvola, äitiys- ja lastenneuvola, lapsiperheiden kotipalvelu, ehkäisevä perhetyö, toimintaterapia ja puheterapia. Aurlahden perhekeskuksesta löytyy äitiys- ja lastenneuvola, fysioterapia, puheterapia ja ehkäisevän perhetyön palvelut. (Lohjan kaupunki 2022d.)

3.6 Perheen hyvinvointi ja voimavarojen huomioiminen

Perheiden hyvinvointiin ja voimavaroihin huomion kiinnittäminen on tärkeää. Perhetyöllä halutaan usein tukea vanhempia (Vilén ym. 2014a, 10). Valtiotieteiden maisteri Sanni Kotimäki (2021) tuo esiin Turun yliopistoon tekemässään väitöstutkimuksessa vanhempien ja perheen hyvinvoinnin merkitystä lasten kehitykseen ja hyvinvointiin. Vanhempien sosioekonomiset resurssit heidän omassa lapsuudessaan ja nuoruudessaan ovat yhteydessä siihen millainen heidän asemansa on tulevaisuudessa aikuisina. Varhaiset kokemukset voivat näyttäytyä ylisukupolisesti. Hyvinvointiin voivat vaikuttaa yhtä aikaa monet kasautuvat tekijät. Keinoina tilanteen parantamiseksi nähtiin hyvinvoinnin tukeminen ja poliittisten päätösten teko terveyserojen ja eriarvoisuuden kitkemiseksi. Panostamalla lapsen sosioekonomisiin ja psykososiaalisiin perheoloihin voidaan suojaavasti vaikuttaa hänen hyvinvointiinsa myös myöhemmin elämässä. (Kotimäki 2021, 45-49.)

Vilén ym. (2014a) mukaan hyvinvoivaa perhettä voi olla haastava määritellä ja vanhemmuuden muotoja voi olla erilaisia. Perheen hyvinvointia ja toimivuutta tarkasteltaessa esiin nousee perhekäsitys. Yhteiskunnassa ja eri kulttuureissa voidaan käsittää perhekäsitystä eri tavoin. Familistisen perhekäsityksen mukaan perhe nähdään kokonaisuutena, jossa koko perheen etu menee perheessä olevan yksilön edun edelle, kun taas individuaalisessa perhekäsityksessä jokaisen perheenjäsenen omat tarpeet ja hyvinvointi voivat mennä perheen edun edelle. (Vilén ym. 2014a, 10-12.)

Jokaisen perheen jäsenen hyvinvointi vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Pikkulapsiperheissä perheen aikuiset kantavat vastuun perheen hyvinvoinnista. (Vilén ym. 2014a, 12.) Perhetyötä tekevältä vaaditaan moniosaamista. Työntekijällä tulee olla kyky kohdata ja työskennellä erilaisten lapsien ja vanhempien kanssa. Lisäksi tarvitaan tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä ja tuntemusta palveluista. (THL 2021.) Perhetyön avulla voidaan tukea perhettä löytämään ymmärrystä toistensa tarpeille ja löytämään toimivia selviytymiskeinoja erilaisiin tilanteisiin. Hyvinvoivassa ja toimivassa perheessä pystytään kohtaamaan, näyttämään ja käsittelemään erilaisia tunteita turvallisesti ja mukautumaan toisten tarpeisiin, unohtamatta kuitenkaan omia tarpeitaan. Tarpeiden huomioiminen ja tukeminen auttaa perhettä voimaan

paremmin. Myös hyvin toimivassa perheessä voidaan kohdata erilaisia vastoinkäymisiä ja kriisejä. Perheen ulkopuoliset, luonnolliset tukiverkostot tukevat perheen hyvinvointia. (Vilén ym. 2014a, 12.)

Perheen hyvinvoinnin mittareina voidaan käyttää lapsen kehityksellisiä tarpeita ja voimavaroja. Tilannetta on kuitenkin osattava tarkastella avarakatseisesti. Erityislasten vanhemmat voivat joutua keskivertoa haastavampiin tilanteisiin omassa kasvatustyössään ja tällöin lapsen kehitykselliset haasteet eivät välttämättä kerro todellista kuvaa perheen toimivuudesta. (Vilén ym. 2014a, 25-26.) Perhetyössä tavoitteena on, että perheelle annettaisiin tarvittavaa tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, heti tarpeen ilmettyä (THL 2021).

Perheen kanssa tehtävän yhteistyön alussa tutustutaan perheeseen ja kartoitetaan perheen arkea. Arjen hahmottaminen on työskentelyn lähtökohtana. (Järvinen ym. 2012, 168.) Rönkkö & Rytönen (2010) kuvasivat, kuinka voimavarakeskeisessä työtavassa pyritään keskittymään myönteisiin ja perhettä kannatteleviin asioihin. Sellaisiin asioihin, jotka perheessä toimivat. Se auttaa alusta asti arvostavan ilmapiirin luomisessa vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Voimavarakeskeisessä työtavassa nostetaan esille myönteisiä asioita perheen elämästä, jotka yleensä voivat jäädä ongelmatilanteiden ja haasteiden varjoon. (Rönkkö & Rytönen 2010, 189.)

Voimavaraistavaan työtoteeseen voidaan liittää erilaisia menetelmiä, kuten ratkaisukeskeinen ajattelutapa, arvostava haastattelu ja narratiivinen ajattelu. Arvostavassa haastattelussa käydään erilaisten kysymysten kautta läpi, mikä keskusteluun osallistuvalla on tärkeää ja arvokasta. Haastattelussa keskitytään hyviin ja toimiviin asioihin ja onnistumisiin. Myönteisten asioiden tarkastelu voi auttaa löytämään itsestä uusia puolia käyttöönsä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 190-191.)

Voimavaraistava näkökulma ei ole kuitenkaan pelkkien positiivisten asioiden esille tuomista. Se on enemmänkin vaikeuksien ja haasteiden kohtaamisen tapa myönteisellä asenteella. (Rönkkö & Rytönen 2010, 189.) Menneisyys voidaan nähdä perheen voimavarana ja sitä kautta voidaan löytää keinoja selvitä erilaisista tilanteista. (Järvinen ym. 2012, 169.) Näkökulma voi olla asenne tai ajattelutapa, jolla pyritään tuomaan esille ihmisten pyrkimystä hyvään ja siihen, että kaikkien elämästä löytyy myönteisiä ja arvostettavia asioita. Näkökulma voi olla myös vuorovaikutustapa, joka tuo esiin arvostusta ja kunnioitusta synnyttäviä elementtejä sekä löytää erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja keskustelutilanteessa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 189-190.)

Voimaantuminen (empowerment) on yhtenä tavoitteena vuorovaikutuksellisessa tukemisessa. Voimaantumisen kautta voi hahmottaa omia voimiaan suhteessa muihin. Voimaantuminen voi lisätä hyvinvointia ja tunnetta elämänhallinnasta hetkellisesti tai pysyvämmiin arjessa.

Pysyvemmän voimaantumisen kokemuksen myötä armollisuus itseä kuin muitakin kohtaan kasvaa. (Vilén 2014a, 26.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää keskustelumenetelmä ja sitä tukeva työkalu varhaiskasvatuksen työntekijöille ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi. Keskustelumenetelmää oli tarkoitus hyödyntää varhaiskasvatuksessa keskustelujen yhteydessä kaikille perheille. Keskustelumenetelmän tavoitteena oli mahdollistaa menetelmän kautta syvällisempi keskusteluyhteys vanhempiin. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä ja tuoda konkreettisesti näkyväksi perheen voimavaroja, vahvuuksia ja sen hetkistä tilannetta. Kehitettävän keskustelumenetelmän yhtenä osana oli palveluohjaus. Tavoitteena oli, että menetelmän avulla vanhempi voi tuoda esiin turvallisesti mahdollisia tuen tarpeita ja työntekijä voi ohjata perheitä matalalla kynnyksellä alueen palveluihin. Menetelmää kehitettäessä huomioitiin yhteistyökumppanin toive, että luotua menetelmää pystyisi hyödyntämään laajasti varhaiskasvatuksessa työskentelevät työntekijät. Oma tavoitteenani oli kehittää itse ammatillisesti prosessin aikana.

Menetelmän tueksi luotavan työkalun tarkoitus oli visuaalisesti tuoda esille perheen sen hetkistä tilannetta ja toimia keskustelun tukena ja dokumentointivälineenä keskustelusta. Keskustelupohjan taakse oli tarkoitus kerätä lyhyesti tietoa alueen perheiden palveluista tiedoksi perheille ja työntekijän tueksi keskusteluun. Tämän haluttiin tukea keskustelun yhteydessä tehtävää palveluohjausta. Keskustelumenetelmän oli tarkoitus olla luontevana osana perheen kanssa tehtävään muuta yhteistyötä. Menetelmä luotiin käytettäväksi aloituskeskustelun, varhaiskasvatuskeskustelun tai ikäkauteen liittyvän keskustelun yhteyteen.

5 Kehittämistyön kuvaus

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Työssä oli tarkoitus perustella etenkin prototyypin luomisvaiheessa tehtyjä ratkaisuja koottuun teoriapohjaan perustuen. Kehitettävä keskustelumenetelmä ajatellaan osana suurempaa kokonaisuutta varhaiskasvatuksessa tehtävälle työlle. Keskustelumenetelmä oli yksi kehitettävä osa-alue perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Menetelmän kehittämisen idean syntyyn vaikutti työelämälähtöisyys ja oma havaintoni menetelmän tarpeellisuudesta. Menetelmää tuki aiemmin tehty LTH-tutkimus (Vuorenmaa 2019). Menetelmän haluttiin antavan vanhemmalle mahdollisuuden tuoda tuen tarpeita esille varhaiskasvatuksen työntekijälle. Tarkoituksena oli kehittää uusi menetelmä, huomioiden jo aiemmin luotuja toimivia käytänteitä ja vanhemmille suunnattuja voimavaroja kartoittavia lomakkeita.

Käytäntö ja teoria ovat yhdessä opettaneet miten suuri merkitys toimivalla yhteydellä lapsen perheeseen on lapsen hyvinvoinnille. Kun vanhemmalla on hyvä ja luottavainen olo varhaiskasvatusta ja yhteistyötä kohtaan, se heijastuu myös lapsen hyvinvointiin, viihtymiseen päiväkodissa ja yhteistyöhön lapsen kanssa. Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa ei ole tällä hetkellä käytössä tämän kaltaista kaikkia perheitä koskevaa voimavaralähtöistä keskustelumenetelmää. Varhaiskasvattajan tueksi ei ole vielä luotu menetelmää, jolla voidaan kartoittaa perheen kuulumisia syvemmin keskustelujen yhteydessä tai työkaluja mahdolliseen palveluohjaukseen. Kehitysidea ja menetelmän luominen otettiin Lohjan kaupungilla hyväksytysti vastaan. Yhteistyökumppanille, Lohjan kaupungille on mahdollisesti jatkossa hyötyä kehitetystä menetelmästä. Tässä luvussa kuvataan tarkemmin tämän kehittämistyön luomista, suunnittelua, toteutusta, aikataulua ja kehittämistyöhön valittuja menetelmiä.

5.1 Kehittämistyön suunnittelu ja toteutus

Kehittämistyö etenee usein prosessimaisesti, selkeistä eri vaiheesta toiseen edeten. Prosessin eri vaiheet tukevat toimimaan kehittämistyössä järjestelmällisesti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 22.) Tätä tehtävää opinnäytetyötä varten laadittiin prosessikaavio, kuvastamaan työn etenemistä vaiheesta toiseen (Kuvio 2).

Kuvio 2: Prosessista luotu kaavio.

Ojasalon ym. (2014) mukaan kehittämistyössä alkuun pääsemiseksi on löydettävä sopiva kehittämisen kohde ja asetettava tavoitteet työlle. Kehittämiskohteen löytäminen on oma prosessinsa. Opinnäytetyötä tekeväälle voi olla hyötyä, jos hänellä on kyky tunnistaa yhteistyökumppaninsa kehittämistarpeita. Lähestymistapana voidaan pitää ongelmaperusteista ja uudistamisperusteista lähestymistapaa kehittämistarpeelle. Ongelmaperusteisessa kehittämistyössä pyritään ratkaisemaan olemassa olevaa havaittua ongelmaa tai haastetta. Uudistamisperusteisessa kehittämistyössä luodaan uutta tai uudistetaan olemassa olevaa. On tärkeää tunnistaa perusteellisesti, mikä kehittämisen kohde on ja etsiä siitä taustatietoa. Tämän jälkeen on helpompi määrittää kehittämistehtävä ja rajata sitä. (Ojasalo ym. 2014, 26-32.)

Kehittämistyö sai alkunsa omasta työelämän kokemuksestani ja siellä havaitusta tarpeesta. Kehittämistyötä tuki myös aiemmin tehty LTH-tutkimus, joka toi esiin, että vanhemmat kokevat kaipaavansa lapsiperhepalvelujen ammattilaisilta tukea, vaikka tuen tarpeita ei aina tuotu esiin (Vuorenmaa 2019, 1-8). Lisäksi Sanni Kotimäen (2021) Turun yliopistoon tekemä väitöstudium vanhempien ja perheen hyvinvoinnin merkityksestä lasten kehitykseen ja hyvinvointiin vahvisti minulle menetelmän kehittämisen tarpeellisuutta. Koko perheen hyvinvointi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Tarpeeksi muodostui kehittää menetelmää, jolla varhaiskasvatuksessa voisi parantaa keskusteluyhteyttä lasten vanhempiin ja kartoittaa kaikkien perheiden tilannetta yhtäläisesti ja ennaltaehkäisevästi. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on vastuu yhteistyön toteutumisesta. Yhteistyön toimiessa voidaan edistää varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Oli myös tärkeää lisätä tietoutta työntekijöille ja vanhemmille alueen palveluista. Lisäksi opiskelijan aiemmat kokemukset ammattikorkeakoulun palvelumuotoiluun liittyvistä opinnoista antoivat kipinän lähteä kehittämään uutta menetelmää, jossa vanhemmille suodaan mahdollisuus tarkastella oman perheen tilannetta rauhassa ammattilaisen kanssa ilman lapsia. Kehittämistyössä haluttiin huomioida sekä vanhempien että työntekijöiden tarpeita.

Ojasalon ym. (2014) mukaan prosessista voidaan erottaa suunnitteluvaihe, toteutusvaihe ja arviointi omiksi vaiheikseen. Käytännön tasolla prosessin vaiheet eivät aina erotu selkeästi, eli milloin siirrytään seuraavaan vaiheeseen. Välillä voidaan joutua palaamaan taaksepäin useamman kerran, ennen kuin prosessi pääsee kehittymään eteenpäin. Suunnitteluvaiheeseen kuuluu selvittää, mikä konkreettisesti kehittämishaaste on, asetetaan työskentelylle tavoite ja tehdään suunnitelma, miten tavoitteeseen päästään. Suunnitteluun kuuluu myös kehittämiskohteeseen tutustuminen sekä teoriassa että käytännössä. Kehittämistehtävän rajaaminen ja määrittäminen on myös olennaista työssä onnistumisessa ja auttaa hahmottamaan tietoperustan laatimista ja sopivan lähestymistavan ja menetelmien suunnittelua. (Ojasalo ym. 2014, 22-24.)

Opinnäytetyötä aloitettiin työstämään kesäkuussa 2022. Tällöin löytyi yhteistyökumppani ja laadittiin opinnäytetyön aiheanalyysi. Aktiivinen työskentely aloitettiin syksyllä 2022. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Lohjan kaupunki. Kaupungin kanssa tehtiin opinnäytetyöstä toimeksiantosopimus. Sopimuksessa kuvattiin opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite. Lisäksi sovittiin käytänteet opinnäytetyön tuloksena syntyvästä materiaalista. Tutkimusta varten haettiin ja saatiin tarvittava tutkimuslupa Lohjan kaupungilta (Liite 1). Opinnäytetyön suunnitelma esitettiin seminaarissa ja hyväksyttiin lokakuun alussa. Lohjan kaupungin varhaiskasvatus oli minulle tuttu entuudestaan työnantajana. Alussa kiinnitin huomiota aiheen rajaamiseen ja määrittelin työn tarkoitusta ja tavoitetta. Tämän avulla pystyin rajaamaan, millaista tietoa tietoperustaan on tarpeellista koota ja mitkä menetelmät tukevat tavoitteeseen pääsemistä.

Suunnittelu tukee aikataulussa pysymistä (Ojasalo ym. 2014, 22). Opinnäytetyön prosessi ja aikataulu suunniteltiin visuaaliseen muotoon, mieltien suurempia kokonaisuuksia (Kuvio 2, 20). Aikataulua on hahmoteltu kuviossa vihreällä pohjalla. Siinä suunnitteluvaiheen katsotaan alkaneen syyskuussa ja opinnäytetyön viimeistelyn tammikuussa. Tarkemmat aikataulut yhteistyöstä sovittiin erikseen yhteistyötahojen kanssa. Kuviossa on jaoteltu prosessi suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Niiden väliset rajat eivät kuitenkaan ole tarkasti määriteltyjä. Tämä on haluttu tuoda kuviossa esille liukuvärjäyksenä näiden otsikkojen alle. Kuvioon on kuvattu tarkemmin sinisellä pohjalla kehittämistyöhön suunniteltuja eri vaiheita, joiden kautta on tarkoitus päästä keskustelumenetelmän kehittämisessä eteenpäin.

Toteutusvaiheessa tehtyä suunnitelmaa toteutetaan. Koko prosessin työstämisessä tulisi ottaa huomioon aktiivinen vuorovaikutus, analyttisyys ja kriittinen tarkastelu, järjestelmällisyys, kirjoittaminen ja eettisyys. On tärkeää pitää prosessin osalliset tietoisena sen etenemisestä. (Ojasalo ym. 2014, 24-25.) Toteutusvaiheessa oli monia eri osa-alueita. Siihen liittyi prototyypin luominen, testaaminen ja tulosten analysointi. Toteutusvaihe sisälsi suunnittelua ja itse työn toteuttamista. Yhteistyökumppanin yhteyshenkilölle tiedotettiin työn eri vaiheista ja etenemisestä.

Aluksi keskustelumenetelmän prototyypistä tehtiin karkea luonnos. Luomisen apuna käytettiin tutustumista teoriaan ja erilaisiin vanhemmille suunnattuihin voimavaroja kartoittaviin kyselyihin. Tämän jälkeen testasin prototyypin karkeaa versiota vapaaehtoisilla vanhemmilla ja keräsin heiltä kehittämisideoita prototyypin kehittämiseksi edelleen. Testaamisen tuloksista löytyy lisää tietoa luvussa 6.3.

Prototyypin kehittämistä jatkettiin yhteistyökumppanin yhteyshenkilön teemahaastattelulla. Haastattelussa keräsin havaintoja ja kommentteja yhteistyökumppanin näkökulmasta. Muokkasin luotua prototyyppiä koko prosessin ajan. Haastattelun jälkeen tein viimeiset muokkaukset menetelmään ennen sen testaamista varhaiskasvatuksessa. Yhteistyökumppanin yhteyshenkilön teemahaastattelun purku löytyy luvusta 6.5.

Varhaiskasvatuksessa työntekijät perehdytettiin menetelmään ennen heidän testausvaihettaan. Testausvaiheessa kerättiin palautetta sähköisellä kyselylomakkeella työntekijöiltä ja vanhemmilta, jotka olivat osallistuneet keskusteluun. Varhaiskasvatuksen työntekijöiltä toivottiin, että he testaavat menetelmää vähintään kerran ennen palautteen antamista. Työntekijät saivat tehdä testaamista kuitenkin useamman kerran, jos he kokivat sen tarpeelliseksi palautteen antamiseksi.

Toteutusvaiheeseen kuului varhaiskasvatuksen työntekijöiltä lomakehaastattelulla kerätyn palautteen läpi käyminen ja analysointi. Lopuksi yhteistyökumppanin yhteyshenkilöltä pyydettiin vielä loppupalautetta menetelmästä. Nämä molemmat osa-alueet linkittyivät arviointiin, joiden pohjalta menetelmä voitiin viimeistellä.

Arviointia tehdään prosessin kaikissa vaiheissa. Arviointivaiheessa arvioidaan, miten kehittämistyö on onnistunut ja millaiseen lopputulokseen on päädytty. Eettisyyden huomioiminen prosessin kaikissa vaiheissa on tärkeää. (Ojasalo ym. 2014, 47-48.) Arviointi oli tärkeässä roolissa koko prosessin ajan. Oli osattava tehdä päätöksiä, kuinka menetelmää muokataan kertyneen palautteen perusteella. Varsinaiseen arviointivaiheeseen kuului kertyneiden palautteiden analysointi, yhteistyökumppanin yhteyshenkilön palaute ja oma arvio toteutetusta prosessista ja siitä syntyneestä tuotoksesta. Arvioinnista ja varhaiskasvatuksessa tehdystä menetelmän testaamisesta kerron enemmän luvussa 7.

5.2 Valitut kehittämistyön menetelmät

Tähän kehittämistyöhön valittiin menetelmiksi laadullinen kysely, teemahaastattelu ja niiden sisällönanalysointi. Kehittämistyön menetelmiä valitessa tulee miettiä, millainen tieto on tarpeellista ja mitä tarkoitusta tieto palvelee. Tiedon saamiseksi kattavasti suositellaan käyttämään enemmän kuin yhtä menetelmää. Yleisesti menetelmät jaetaan määrällisiin ja laadullisiin menetelmiin. (Ojasalo ym. 2014, 40.) Toiminnallisella opinnäytetyöllä on tutkimuksellinen perusta. Työssä tulee esiin asiantuntijaosaaminen ammatillisen käytännön ja siihen pohjautuvan opinnäytetyötekstin kautta. Tehdyt ratkaisut perustellaan lähdeaineistolla tai aiemmin laadituilla tutkimuksilla. Toiminnallisen opinnäytetyön muoto voi olla osa suurempaa kokonaisuutta, johon voi liittyä toimeksiantaja- tai työelämälähtöisyys. Toiminnallisessa opinnäytetyössä voi jatkokehittää jo olemassa olevia asioita tai kehittää kokonaan uutta. (Vilka 2021a, 31-32.) Kehittämistyössä on pyrkimyksenä tuottaa ja kehittää sellaista tietoa, jolla on mahdollista kehittää ja uudistaa työelämän tietopohjaa ja käytänteitä (Ojasalo ym. 2014, 27).

Tässä kehittämistyössä oli tärkeää saada tietoa menetelmän toimivuudesta käytännössä, jotta menetelmä palvelisi sitä mahdollisesti tulevaisuudessa käyttäviä työntekijöitä ja vanhempia. Menetelmän testaamiseen osallistuvien kokemukset ja palaute päätettiin kerätä laadullisena sähköisenä kyselynä. Lisäksi tehtiin teemahaastattelu yhteistyökumppanin yhteyshenkilölle. Työssä hyödynnettiin teoreettista tietoperustaa ja tutustuttiin aiheeseen liittyvään tutkimustietoon, joilla oli oma vaikutuksensa menetelmää kehittäessä, etenkin menetelmän luomiseen liittyvän prosessin alkuun saamiseksi. Prototyypin kaikissa vaiheissa testaus oli olennaisena osana. Testasin menetelmää vanhempien kanssa ja sitä kautta keräsin palautetta testaukseen osallistuvilta vanhemmilta. Testaamisessa kertyneistä havainnoista haluttiin saada koottua kokemuksia menetelmän käyttämisestä kuvitteellisesti työntekijän näkökulmasta ja muokattua prototyyppiä parempaan muotoon. Tässä luvussa kerrotaan valituista kehittämistyön menetelmistä.

5.2.1 Laadullinen kysely

Hyödynsin laadullista sähköistä palautekyselyä opinnäytetyössä vanhempien ja työntekijöiden palautteen keräämisessä. Vilkan (2021b) mukaan laadullisella tutkimuksella halutaan tuoda

esiin merkityksellisyys ja saada kuva koetusta todellisuudesta. Tutkimuksessa tulisi käsittää kokemusten ja käsitysten ero tutkimusongelmaa ja tavoitteita asettaessa. Käsitys on tyypillinen tapa ajatella jostain asiasta, mutta kokemus on itse koettu eli omakohtainen. Tutkittaviin asioihin laadullisessa tutkimuksessa voi löytää useita ratkaisuvaihtoehtoja. Laadullisen tutkimuksen kautta ei ole tarkoitus löytää totuuksia. Tavoitteena on kuvata tutkimuksesta muodostuneiden tulkintojen avulla kertynyttä tietoa, tuomalla esiin ihmisen tuottamia ajatuksia ja kokemuksia tutkittavaa asiaa kohtaan. (Vilkkä 2021b, 118-120.) Halusin saada palautekyselyn avulla selville työntekijöiden ja vanhempien ajatuksia kehitettävästä menetelmästä. Toivoin löytäväni palautteita analysoimalla menetelmän toimivia ja kehitettäviä elementtejä.

Laadullista tutkimusaineistoa voi kerätä monilla eri tavoilla. Yleisimpänä muotona on pidetty haastattelua, mutta aineistoa voi kerätä muissakin muodoissa. Tutkimushaastattelun muotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Haastattelun muodon tulee tukea sen tarkoitusta. (Vilkkä 2021b, 122-124.) Arvioin sähköisen palautekyselyn helpottavan palautteen keräämistä testaamiseen osallistuvilta. Halusin vastaamisen olevan mahdollisimman helppoa ja vähentää työntekijän kokemaa kuormitusta testauksen aikana. Kyselyn sähköisen muodon oli tarkoitus mahdollistaa työntekijän osallistumisen joustavasti testaamiseen ja mahdollistaa ennalta suunnitellut keskusteluiden aikataulut vanhempien kanssa. Työntekijä ohjeistettiin, että hän voi halutessaan testata menetelmää useamman kerran ja antaa vasta sitten palautetta.

Kysely on tehokas tapa kerätä tietoa tutkittavilta. Kyselyssä on kuitenkin omat heikkoutensa. Yhtenä voidaan ajatella, että ei pystytä arvioimaan, kuinka tosissaan vastaaja on suhtautunut kyselyn täyttämiseen. Kyselyä on käytetty enimmäkseen määrällisen tutkimuksen välineenä. Kyselyitä voi tehdä monella eri tavalla. Sähköinen tiedonkeruu mahdollistaa vastausten reaaliaikaisen seurannan. Kyselylomakkeen suunnitteluun tulee panostaa. Kysymysten tulee olla sellaisia, joilla on merkitystä tutkittavan asian kanssa. Kysymyksillä ja niiden vastauksilla pyritään löytämään oleellinen tieto. Kysymysten lisäksi kyselyssä tulee kiinnittää huomiota kokonaisuutena kyselyn pituuteen, jotta vastaaja motivoituu vastaamaan kyselyn loppuun asti. (Ojasalo ym. 2014, 121-131.) Tutkimuksen tekijän tulee ottaa huomioon kysymysten asettelu, jotta ne eivät ole johdattelevia ja heijasta vain tutkijan omaa ajatusta ja merkitystä tutkittavaa asiaa kohtaan (Vilkkä 2021b, 118-119.)

Kysymysten asettelulla halusin mahdollistaa mahdollisimman avoimen ja kuvailevan palautteen antamisen. Kävin tutkimukseen osallistuvien työntekijöiden kanssa menetelmän perehdytysvaiheessa palautekyselyssä olevat kysymykset läpi. Tällä halusin varmistaa, että kysymykset ovat ymmärrettäviä työntekijöille ja motivoida heitä vastaamaan. Näin he pystyivät myös ennakoimaan siihen mahdollisesti heillä kuluvaan aikaan. Lisäksi kysymysten tarkastelun kautta he saivat kuvan, mihin testaamisessa toivotaan kiinnittävän huomiota. Laadittujen

kysymysten avulla halusin saada kuvaa menetelmän toimivuudesta keskustelumenetelmän eri vaiheissa. Menetelmän käytettävyyden näkökulmasta keskusteluun kuluva aika oli tärkeä tieto.

Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselyyn osallistuville annettiin saatekirje paperisena, jossa oli linkki kyselyn täyttämiseen ja kysymykset (Liite 2 ja 3). Sama saatekirje löytyi myös kyselystä linkkiä avatessa. Kiinnitin huomion kyselyn pituuteen ja tein arvion sen täyttämiseen kuluva ajasta. Kyselyssä vanhemmille oli 7 kysymystä ja työntekijöille suunnatussa kyselyssä oli 11 kysymystä. Tutkimukseen osallistuville työntekijöille ja vanhemmille tuotiin esiin heidän saatekirjeessään, että annetulla palautteella on merkitystä. Palautteen avulla olisi mahdollista vaikuttaa menetelmän kehittämiseen. Tällä halusin motivoida testajia vastaamaan kyselyyn. Vastaustiedot tallentuvat opiskelijan omaan salasanalla suojattuun Google Formsiin. Tiedot poistettiin, kun vastausaineisto oli saatu analysoitua.

Tehtäviin sähköisiin kyselyihin ohjattiin vastaamaan anonyymisti. Kyselyssä ei ollut tarkoitus kerätä henkilötietoja tai tietoa itse perheestä tai heidän tuen tarpeestaan. Tämän avulla toivottiin, että mielipiteensä pystyisi tuomaan rohkeammin esille siitä, mitä todellisuudessa ajattelee testattavasta menetelmästä. Sähköisten kyselyiden toimivuus testattiin ennen varsinaisen palautteen keräämisen aloittamista kolmella kollegalla. Alkuun kyselyä luodessa ei ollut tiedossa, kuinka moni menetelmää tulee testaamaan tarkalleen. Tavoitteeksi asetettiin löytää päiväkodeista noin 5-7 testajaa menetelmälle.

5.2.2 Teemahaastattelu ja aineistojen analysointi

Yhteistyökumppanin yhteyshenkilölle tehtiin teemahaastattelu. Haastattelemalla tai tekemällä kyselyitä laadullisesti halutaan selvittää ihmisen ajatuksia tiettyä asiaa kohtaan. Haastattelu antaa tiettyä joustavuutta tilanteessa, kun taas valmiiksi laadittu kysely noudattaa ennalta suunniteltua kaavaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-85.) Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu käsittää tutkimusongelmaan liittyvät keskeiset teemat tai aiheet, joista tietoa haastateltavalta halutaan saada. Haastattelu voi edetä varsin joustavasti eri teemojen välillä. Haastateltava ei ole vain tiedon lähteenä tilanteessa, vaan hänen oma ymmärryksensä asiasta voi lisääntyä. Sillä voi olla myönteisiä vaikutuksia tulevaisuudessa hänen omaan ajatteluunsa ja toimintaansa tutkittavaa aihetta kohtaan. (Vilka 2021b, 124-125.)

Yhteistyökumppanille tehdyssä teemahaastattelussa olivat teemoina keskustelumenetelmän prototyyppiin luodut kysymykset ja aihealueet, työkalun visuaalinen ulkonäkö ja toimivuus ja Lohjan kaupungin palvelut varhaiskasvatusikäiselle lapselle ja hänen perheelleen. Teemahaastattelun avulla halusin saada palautetta, millaisena yhteyshenkilö kokee prototyypin toimivuuden. Esittelin prototyypin yhteyshenkilölle ja kävimme läpi prototyypin luodut kysymykset ja aihealueet. Yhteyshenkilö antoi palautetta keskustelua tukevasta työkalusta ja arvioi sen toimivuutta. Näiden lisäksi yhtenä tärkeimpänä tekijänä menetelmän kehittämisessä oli

saada palautetta ja yhdessä kehittää työkalun taakse tulevaa karttaa lapsiperheiden palveluista. Teemahaastattelussa nousseita ideoita hyödynnettiin prototyypin kehitysvaiheessa, ennen sen testaamista varhaiskasvatuksessa.

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä. Analyysin avulla voidaan luokitella, teemoittaa ja tyypitellä aineistoja. Induktiivisessa sisällönanalyysissä eli aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä unohdetaan teoriat ja aiemmat tutkimukset. Itse aineiston annetaan tuoda esiin tarpeelliset seikat tutkimuksesta ja sitä kautta on pyrkimys saada esille aineistosta oma teoreettinen kokonaisuus. Alkuun on oltava selvillä, mitä tietoa tuloksista etsitään ja keskittää fokus tarpeellisiin tietoihin kertyneestä aineistosta. Aineistoa käsiteltäessä on tärkeää huomioida, että analyysi tehdään tietoa antaneiden ehdoilla ja on vältettävä tutkijan omien ennakkoluulojen heijastumista analyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104-109.) Aluksi käydään läpi koko haastattelumateriaali ja karsitaan epäolennainen tieto. Tämän jälkeen olennaisesta tiedosta muodostetaan pelkistettyjä ilmauksia. Pelkistetyistä ilmaisusta etsitään yhteneväisyyksiä, jotka muodostavat alaluokat. Sisällönanalyysia voi jatkaa pidemmällekin, jakamalla vielä alaluokkia yläluokkiin ja niistä vielä pääluokkiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-126.)

Kertyneelle aineistolle laadullisista kyselyistä ja teemahaastattelusta tehtiin mukaillen induktiivinen sisällönanalyysi, kun riittävä määrä vastauksia oli saatu. Aineisto analysoitiin ensin alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyihin ilmaisuihin ja tämän jälkeen aineisto jaoteltiin vielä alaluokkiin. Näistä alaluokista pystyttiin jaottelemaan vastauksia menetelmässä toimiviin ja kehitettäviin asioihin eri aihealueiden osalta. Vastausten käsittelyssä käytettiin apuna digitaalista valkotaulua, joka mahdollisti vastausten jaottelun ja koodaamisen väreittäin. Opintojen hyödyntämää tekniikkaa aiemmin opintoihin liittyvällä tutkimus- ja kehittämismenetelmien kursilla syksyllä 2022. Palautetta tulkittaessa, huomioitiin, että työntekijöillä saattoi olla erilaisia kokemuksia menetelmän testaamisesta.

6 Keskustelumenetelmän luominen

Keskustelumenetelmän luomiseen liittyi prototyypin kehittäminen. Alkuun oli tärkeää määrittellä teoriapohjaan työn kannalta oleellisia käsitteitä, kuten perhetyötä. Varhaiskasvatussuunnitelmassa ei mainittu perhetyötä, vaan perheiden kanssa tehtävää työtä kuvattiin kasvatusyhteistyönä (OPH 2022, 21). Perhetyötä pystytään määrittelemään monella eri tavalla. Perhetyötä voidaan määrittellä toimintaympäristön mukaan (Rönkkö & Rytönen 2010, 27), se voidaan määrittää sosiaalihuoltolain mukaiseksi sosiaalipalveluksi (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014) tai se voidaan ajatella myös lähestymistapana ja työmenetelmänä (Järvinen ym. 2012, 12). Yhdistävän tekijänä kuitenkin koin tietoperustaan tutustuessa, että perhetyön voidaan ajatella tapahtuvan lähellä perheitä ja heidän arkeaan. Perhetyöllä voidaan vaikuttaa

merkityksellisesti pieniinkin asioihin, arjessa selviytymiseen ja jaksamiseen (Järvinen ym. 2012, 13). Menetelmän haluttiin tuovan esille, että varhaiskasvatuksessakin on mahdollista kiinnittää huomiota koko perheen hyvinvointiin. Perheen hyvinvointi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin.

Prototyypin kehittämiseen kuului keskustelun aihealueiden ja niihin liittyvien kysymysten pohittaminen, teoriapohjan syventäminen (luku 3), keskustelua tukevan visuaalisen lomakkeen luominen ja alueen palveluiden kartoittaminen. Prototyypin luomisprosessissa kulki limittäin keskustelulomakkeen, keskustelun aihealueiden ja niihin liittyvien kysymysten rakentaminen. Tätä luomisprosessia kuvataan enemmän seuraavissa kappaleissa. Menetelmän testaamisella vanhempien kanssa ja yhteistyökumppanin teemahaastattelun avulla oli tarkoitus saada prototyyppi sellaiseen muotoon, että keskustelumenetelmää pystyi testaamaan varhaiskasvatuksessa.

6.1 Keskustelun aihealueet ja kysymykset

Prototyypin aihealueiden ja kysymysten kehittämisessä käytettiin teoriapohjan rakentamista ja inspiroitumista muista vanhemmille suunnatuista kyselyistä ja menetelmistä. Menetelmän yhdistää varhaiskasvatusta ja perhetyötä. Keskustelun nähdään olevan tärkein menetelmä perhetyössä (THL 2021). Perhetyön perustan muodostaa työntekijän ja perheen välinen keskusteluyhteys. Työntekijän ennalta miettimät kysymykset voivat toimia vuorovaikutuksen välineinä ja myös interventioina, jolloin vastaaja herää miettimään omaa tilannettaan tarkemmin. (Järvinen ym. 2012, 177-181.) Keskustelumenetelmässä oli tarkoitus käyttää ennalta mietittyjä kysymyksiä, joita voi kuitenkin tarvittaessa soveltaa. Kysymyksillä haluttiin herättää perhettä miettimään omaa sen hetkistä tilannetta.

Rönkkö & Rytönen (2010, 32-33) toivat esiin, kuinka tärkeää on kehittää hyviä työtapoja, jotta on mahdollista tunnistaa mahdolliset ongelmat tai haitat varhaisessa vaiheessa, niiden ollessa vasta aluillaan ja ottaa asioita puheeksi. Menetelmän ei ollut tarkoitus olla suoranaisesti työntekijän kokeman perheeseen liittyvien huolten puheeksi ottamisen väline, vaan menetelmän kautta toivottiin vanhemman uskaltavan tuovan haasteitaan ja huoliaan esille. Pikkulapsiperheissä perheen aikuiset kantavat vastuun perheen hyvinvoinnista. Koin tärkeäksi tiedostaa menetelmää kehittäessä Vilénin ym. (2014a) näkemyksen, että myös hyvin toimivassa perheessä voidaan kohdata erilaisia vastoinkäymisiä ja kriisejä. (Vilén ym. 2014a, 12.) Siksi menetelmän aihealueet ja kysymykset oli tarkoitus suunnata kaikille asiakasperheille.

Inspiraatiota menetelmän aihealueisiin ja kysymyksiin löytyi tutustumalla erilaisiin vanhemmille luotuihin voimavarakyselyihin ja keskusteluihin. Näitä olivat Lohjan kaupungin neuvola-palveluissakin käytössä olevat vauvaperheen voimavaramittari ja voimavaramittari pikkulapsiperheille (Lohjan kaupunki 2022c), THL:n sivuilta löytyvät ensimmäistä lastaan odottavan perheen arjen voimavarat, varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelu (THL 2022) ja

vanhemmuuden roolikarttaan liittyvä vanhempien haastattelu (Rantanen 2016). Näiden innoittamana muokkautuivat prototyyppiin keskustelun aihealueiksi kuulumiset, lapsen/lasten tarpeet, vanhemmuus, haasteet, voimavarat, tukiverkostot, ilon aiheet ja tulevaisuus. Halusin kiinnittää aihealueissa huomiota etenkin voimavaraistavaan näkökulmaan.

Järvinen ym. (2012, 73) kuvasivat, että on merkityksellistä auttaa perheitä löytämään heidän omat voimavaransa. Rönkön & Rytkösen (2010) esille nostaman voimavaraistavan työtteen yhtenä menetelmänä pidettiin arvostavaa haastattelua. Siinä käydään erilaisten kysymysten kautta läpi, mikä keskusteluun osallistuvalla on tärkeää ja arvokasta. Haastattelussa keskitytään hyviin ja toimiviin asioihin ja onnistumisiin. Myönteisten asioiden tarkastelu voi auttaa löytämään itsestä uusia puolia käyttöönsä. Vaikeuksia ja haasteita voidaan myös kohdata myönteisellä asenteella. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 189-191.) Voimavaraistava näkökulma halettiin tuoda esille jo testaamiseen osallistuville työntekijöille perehdytyksessä. Voimavaraistavan näkökulman voidaan katsoa vaikuttavan yhtenä arvona menetelmän taustalla.

Lisäksi kysymysten asettelua inspiroi kysymysten asettelutapa VaVu-haastattelussa (THL 2022) ja vanhemmuuden roolikartan vanhempien haastattelussa (Rantanen 2016). Niissä kysymykset olivat mielestäni avoimia, vanhempaa arvostavia ja antoivat mahdollisuuden tilanteen kuvailulle. Järvinen ym. (2012) toivat teoksessaan esiin erilaisia kysymystyyppisiä. Kysymyksiä laadittaessa huomioin kysymystyyppien erilaisia muotoja, joita kuvailtiin teoriapohjaan liittyvässä luvussa 3.4. Suurin osa prototyyppien kysymyksistä muotoiltiin avoimiksi kysymyksiksi. Avoimet kysymykset antavat mahdollisuuden perheelle kuvailla tilannettaan. Järvisen ym. (2012) kuvaama ihmekysymys vaikutti ajatuksia herättävältä. Ihmekysymyksillä voidaan kuvitella luoda haavekuva tulevaisuudesta ja pohtia miten tilanne olisi mahdollista toteutua. Tehtyjä kysymyksiä voi tarkentaa. Aktiivinen keskusteluun osallistuminen viestii perheelle kiinnostuksesta, arvostuksesta ja kunnioituksesta heitä kohtaan. (Järvinen ym. 2012, 181-182.) Aloin kehittää näiden kautta kysymyksiä eri aiheiteemojen alle.

Lähestymistapa kysymyksissä eri aihealueissa pyrki olemaan vanhempaa arvostava. Kysymyksillä haluttiin saada esille perheeseen liittyviä myönteisiä asioita. Ajatuksena oli, että keskustelun alussa vanhemmalle tuodaan esille, että mihinkään kysymykseen ei ole pakko vastata, jos vastaaminen tuntuu epämukavalta tai vaikealta. Alussa laadituista kysymyksistä osa oli samantyyllisiä tarkoituksella ja kysymyksiä oli alkuvaiheessa useita. Kaikkia kysymyksiä testattiin alkuvaiheessa testauksessa vanhempien kanssa. Niistä oli tarkoitus valita jatkoon parhaiten toimivimmat, menetelmän testaamisen yhteydessä tai sen jälkeen. Taulukossa 2 on esimerkiksi, millaisia kysymyksiä oli koottu testattavaksi kohtaan kuulumiset.

Aihe:	Kysymykset:
Kuulumiset	Mitä kuuluu? Mitä perheellenne kuuluu? Miten kuvailisit perheenne arkea tällä hetkellä? Millaista arkenne on tällä hetkellä?

Taulukko 2: Aihealueen kuulumiset alkuvaiheen kysymyksiä.

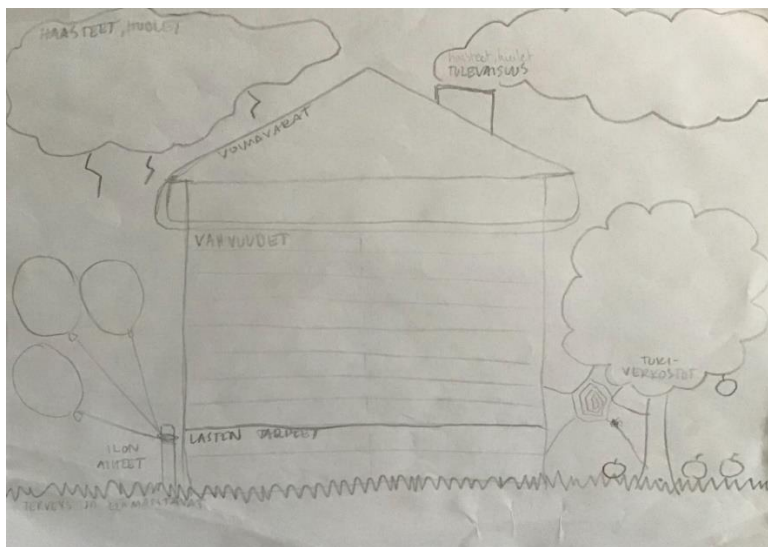
Vaikka keskustelun tarkoitus on, että vanhemmat voivat tuoda esille tuen tarpeitaan tai huoliin keskustelun aikana, jätettiin tietoisesti aihealueiden otsikoinnista pois huolet. Haasteet sanana voidaan kokea huolia lievempänä ja varmasti niitä voidaan löytää omasta arjesta herkemmin. Haasteiden kohdalla liikutaan vielä varhaisemmassa vaiheessa, sillä huolta ei ole välttämättä vielä herännyt. Itse kysymyksiin kuitenkin suunniteltiin huolien esille ottamisen mahdollisuus.

6.2 Keskustelua tukeva visuaalinen työkalu

Keskustelua tukevan visuaalisen työkalun suunnittelussa pyrittiin tutustumaan visuaalisuuden merkitykseen. Erilaisia brändejä luodessa visuaalisuuteen kiinnitetään huomiota, sillä tiedotetaan visuaalisuuden merkitys ihmiselle syntyviin mielikuviin ja käsityksiin. On tutkittu, että kuvat jäävät sanoja paremmin ihmisten muistiin. Visuaalisuuden avulla voidaan herättää tunteita ja sen avulla voidaan ohjata jo heti alkuun ajatusta, millaisesta tuotteesta tai viestistä on mahdollisesti kyse. (Pohjola 2019, 17-18.) Pohjola (2019) toi esiin teoksessaan, millaisiin asioihin tulisi kiinnittää huomiota visuaalista ilmettä suunniteltaessa. Keskeisintä on pohtia visuaalisen ilmeen synnyttämää mielikuvaa ja mitä sillä halutaan välittävän. Suunnittelussa on hyvä huomioida myös vastaanottajan tarpeet, vastaanottajan visuaalinen ja viestinnällinen ympäristö ja millaista erottuvuutta haetaan. (Pohjola 2019, 94.)

Yllä mainittua brändiajattelua sovellettiin menetelmän työkalun kehittämiseen. Kehitettävän menetelmän yksi selkeistä visioista oli jo alkuun, että keskustelun dokumentoinnissa käytetään visuaalisuutta hyödyksi. Tarkoituksena oli, että käytettävä keskustelulomake herättää kiinnostusta ja myös sitä katsellessa keskustelun jälkeen voi kokea voimaantumista. Kuvituksen suunnittelussa käytin omaa luovuuttani. Alkuun kävin pohdintaa, mitä asioita minulle tulee mieleen perheestä. Hyvin pian aiheeksi kirkastui koti, jota symboloi talo. Halusin lomakkeeseen tulevan talon edustavan neutraalisti millaista taloa tahansa, missä jokin perhe voisi asua, jotta kuvaan voisi sitä kautta samaistua mahdollisimman moni. Koin tärkeänä, että talon voisi nähdä kuvassa oman mielensä mukaan omakotitalona, rivitalona tai kerrostalona.

Hahmottelin ensimmäisen versio kuvasta lyijykynällä (Kuva 1). Käytin sitä runkona, kun lähdin työstämään lomaketta tietokoneella. Silloin vielä kaikille keskustelun aihealueille ei löytynyt vakiintunutta paikkaa kuvasta. Tietokoneella tehtävässä kuvituksessa päädyin käyttämään varhaiskasvatuksessakin tutuksi tullutta Papunetin kuvapankkia. Papunetin kuvia saa käyttää ei kaupallisiin tarkoituksiin ja niitä saa muokata ja yhdistää, kun vain huolehtii alkuperäisen lähteen mainitsemisesta (Papunet 2021). Tehdyn visuaalisen työkalun alalaitaan laitoin näkyville kuvituksen lähteet Papunetin lähdeviittaus ohjeistuksen mukaisesti. Yhdistelin valitsemiani kuvia ja muokkasin niiden värimaailmaa. Näin syntyi sommitelma talosta ja pihasta, aurinkoiseen ja pilvineen. Kuvituksessa oleva omenapuu kuvastaa osittain myös Lohjaa omenapuukaupunkina.

Kuva 1: Ensimmäinen hahmotelma visuaalisesta työkalusta.

Nyman (2021) korostaa värien merkityksen viestinnässä. Värit vaikuttavat meihin kaikkialla. Värit vaikuttavat alitajuntaamme ja luovat tunnekokemuksia. Värit välittävät viestejä ja ohjaavat toimintaamme, vaikka emme sitä aina tiedosta. Väreillä on myös oma merkityksensä eri paikoissa, myös pedagogiikassa. (Nyman 2021, 126-132.) Lomakkeen värimaailma herätti minussa pohdintaa. Voiko varhaiskasvatuksessa käytettävä lomake sisältää värejä vai olisiko kustannusten näkökulmasta tehokkaampaa, että käytettävä lomake olisi mustavalkoinen. Suunnittelussa päädyttiin kuitenkin värilliseen versioon. Värien tuoman erilaisuuden kautta, kuva oli taulunomainen. Ensimmäinen versio värillisestä tietokoneella tehdyn kuvan prototyypistä (Kuva 2) koki kuitenkin vielä muutoksia kehittämistyön aikana.

Kuva 2: Ensimmäinen versio kuvitetusta visuaalisesta työkalusta (Kuvitus: Papunetin kuva-pankki, papunet.net, Elina Vanninen, Sergio Palao / ARASAAC & Paxtoncrafts Charitable Trust, muokattu versio alkuperäisestä.)

Työkalun toiselle puolelle oli tarkoitus koota alueen palveluita, sillä keskustelun oli tarkoitus mahdollistaa palveluohjaus. Karttaa oli tarkoitus kehittää teemahaastattelun avulla. Vanhemman tuodessa esiin tuen tarpeitaan, voidaan sopivassa kohdassa palvelukarttaan tukeutumalla ohjata perhettä palveluiden piiriin. Palveluita voi ohjata tarkastelemaan, vaikka tuen tarpeita perheelle ei ilmenisi.

6.3 Prototyypin testaaminen vanhemmilla

Kun prototyypin ensimmäinen luonnos oli luotu, menetelmää testattiin kolmella vapaaehtoisella vanhemmalla. Vanhemmille tuotiin selkeästi ilmi, että testauksessa esiin tulleita perheeseen liittyviä asioita ei nosteta esille opinnäytetyössä, vaan tutkittavana kohteena on menetelmän kehittäminen ja toimivuus käytännössä. Osallistuminen oli vapaaehtoista. Testaamisen kautta halusin saada käsityksen menetelmän toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta.

Palautekysely oli sama, joka oli tarkoitus tehdä varhaiskasvatuksessa tehtävää testausta varten vanhemmille. Palautea kerättiin sähköisellä palautekyselyllä (Liite 3). Vanhempien kirjaamat vastaukset tallentuivat suoraan suljettuun Google Formsiin. Vastauksille tehtiin mukailen induktiivinen sisällönanalyysi, luvussa 5.2.2. kuvatulla tavalla. Aineisto analysoitiin alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyihin ilmaisuihin ja tämän jälkeen aineisto jaoteltiin alaluokkiin. Samoista aiheista ja kysymyksistä tehtiin testaamisen aikana myös opinnäytetyötä tekevän omia havaintoja.

Olen työskennellyt itse varhaiskasvatuksessa vuodesta 2018 alkaen. Minulla ei ollut tietoa keskusteluun osallistuvien vanhempien ajankohtaisista kuulumisista tai ennakkokäsitystä heidän perheensä sen hetkisestä tilanteesta. Osallistuneet vanhemmat eivät kuitenkaan olleet täysin tuntemattomia, joten tilanteen pystyi kuvitella hyvin samankaltaisena, kuin työntekijän

kohdatessa perheen varhaiskasvatuksessa. Testaus tapahtui kahden vanhemman kanssa heidän omassa kodissaan ja yksi testaus tehtiin kahvilamiljöössä. Kaikki kolme testiin osallistunutta vanhempaa täyttivät sähköisen kyselyn keskustelun päätteeksi ja heidän antama palaute analysoitiin. Joitakin havaintoja menetelmästä tehtiin keskustellen vanhemman kanssa testauksen aikana.

Testauksessa oli mukana lista kysymyksistä ja kuvitettu visuaalinen työkalu, jonka takana ei ollut vielä koottuna alueen palveluita. Vanhemmille kerrottiin kuitenkin, että kirjattavan lomakkeen toisella puolella on tarkoitus olla koontia alueen palveluista. Osassa keskusteluja tuotiin ilmi, että tässä kohdassa ohjattaisiin perhettä ottamaan yhteyttä heidän tilannettaan hyödyttävään palveluun. Lisäksi vanhemmalle kerrottiin, että ajankulua tarkkaillaan, jotta saadaan käsitys, kuinka pitkään suurin piirtein keskustelun läpikäyminen vie. Jokaiselle vanhemmalle tarjottiin mahdollisuutta antaa palautetta keskustelusta suullisesti ja jälkikäteen sähköisen lomakkeen kautta.

Huomion arvoista on, että jokaisessa testauskerrassa menetelmää oli kehitetty eteenpäin edellisen testauksen pohjalta. Ensimmäisessä keskustelussa kului eniten aikaa (40 minuuttia). Tällöin saatiin paljon havaintoja toimivista ja toimimattomista kysymyksistä. Toiseen keskusteluun kului noin 30 minuuttia ja kolmas keskustelu vei aikaa noin 20 minuuttia. Keskustelun lomassa kirjattiin lyhyesti ylös vanhempien ja opinnäytetyötä tekevän omia ajatuksia menetelmästä. Keskustelumenetelmää testatessa täytettiin myös visuaalista työkalua (Kuva 2, 31) jokaisen vanhemman vastauksien pohjalta. Kyseessä oli prototyypin ensimmäinen versio. Vanhemmat saivat pitää itsellään lomakkeen keskustelun jälkeen.

6.4 Vanhempien palaute menetelmästä

Palaute kyselyyn vastasi kolme menetelmän testaamiseen osallistunutta äitiä. Testaamiseen osallistuneiden vanhempien vastauksista ilmeni sekä menetelmässä toimivia seikkoja että menetelmän kehittämisessä vielä huomioitavia asioita. Vanhempien näkökulmasta menetelmän toimivuutta kuvasivat teemat: yhteyden syventäminen, myönteiset mielikuvat ja hyöty vanhemmalle.

Mahdollisuutta syventää yhteyttä perheen ja työntekijän välillä kuvasi se, että työntekijä saa vanhemman mielestä menetelmän avulla kuvan perheen sen hetkisestä tilanteesta ja tuen tarpeesta. Vanhempien vastauksista ilmeni, että työntekijä voi ottaa keskustelussa asioita puheeksi ilman vanhemman aloitetta. Asioiden esille nostaminen keskustelussa ei ole silloin vanhemman vastuulla. Vanhempi voi tehdä kysymyksen esittämisen jälkeen valintaa siitä, haluaako asian ottaa puheeksi työntekijän kanssa vai ei.

Perheet eivät ottaisi ehkä asioita puheeksi itse.

Menetelmän koetaan antavan positiivisen mielikuvan vanhemmalle jo alkuun, kun hän näkee visuaalisen lomakkeen. Lomake herättää miettimään mitä keskustelussa on mahdollisesti tulossa ja näin herättää vanhemman mielenkiinnon käytävää keskustelua kohtaan. Keskustelumenetelmän ideaa pidettiin toimivana, sillä koettiin tärkeäksi se, että perheiden kuulumisista ollaan kiinnostuneita varhaiskasvatuksessa.

Vaikutti mielenkiintoiselta.

Iloinen, positiivinen.

Positiivista, kun on värejä, tulee hyvä fiilis, kun ei ole ahdistava pumaska, vaikuttaa epävirallisemmalta ja rennommalta.

Menetelmän hyödyllisyys vanhemmalle ilmeni siten, että vanhempi sai kertoa kuulumisiaan ja hänen ja koko perheen hyvinvointi huomioitiin, keskustelu tuntui tarpeelliselta ja kysymysten asettelussa huomioitiin perhe. Vanhemmille voi olla helpompaa kertoa asioista useammin arjessa kohtaamalleen työntekijälle. Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus käydä keskusteluita ilman lasten läsnäoloa, sillä lastenhoito mahdollistuu pääsääntöisesti päiväkodilla varhaiskasvatuskeskustelun aikana. Vanhemmalle voi olla tärkeää päästä keskustelemaan asioista kahden kesken.

Hyvä keskustelu, perheille varmasti tarpeellinen.

Sain jaettua ajankohtaisia asioita ja puhuttua myös lapsiperheiden palveluista.

Hyvä keskustelu, osa asioista on helpompi ottaa esille varhaiskasvattajan kanssa kuin neuvolassa, etenkin jos lapsi on sen ikäinen, että ymmärtää asioita.

Kehittämisen näkökulmasta nousivat esille teemat: kysymysten asettelu ja itsestä kertominen. Vanhemmat nostivat esille kehittämisen näkökulmasta kysymysten muotoilua, vahvuuksista kertomisen haastetta ja huolen, riittääkö aika varhaiskasvatuksessa tällaisen keskustelun käymiseksi. Vanhempien näkökulmasta menetelmässä olisi vielä hyvä kehittää osan kysymysten muotoilua, jotta vanhempi ymmärtää, mitä ollaan kysymässä ja mitä kysymyksellä haetaan. Tiettyihin kysymyksiin vastaaminen ei aina anna todellista kuvaa perheestä. Vastajat voivat vastata kohteliaasti ns. ennakkoon oletetulla tavalla.

Mitä perheelle kuuluu? -kysymyksen muotoilu. Useimmiten siihen vastataan vain ”ihan hyvää”, vaikka tilanne olisi hyvinkin erilainen.

Vanhemmalle voi olla haaste kertoa omista vahvuuksistaan. Omien ajatusten tutkiminen ja itsensä kehuminen ei välttämättä tunnu kovin luontevalta kaikille. Sanoja kuvaamaan omia vahvuuksia voi olla haastava löytää kesken keskustelun. Vanhemmalle voi tulla vaivaantunut olo, jos kysymys tuntuu haastavalta.

Omat vahvuudet, voisi olla valmiita esimerkki sanoja, joista poimia sopivia. Itselfe oli vaikea löytää vahvuuksia itsestä yhtäkkiä.

Testaamisen aikana tein omia havaintoja keskusteluista. Keskustelun aloittaminen sujui luontevasti, kysymykset täsmentyivät testausten aikana ja niiden määrä aihealueita kohden tuli realistisemmaksi toteuttaa ajatuksen tasolla, muun varhaiskasvatuksessa käytävän keskustelun yhteydessä. Keskusteluista tehtiin samansuuntaisia havaintoja kuin mitä vanhemmat olivat sähköisellä palautekyselyllä tuoneet esille.

Eniten testaamisen aikana täsmentyi kysymysten muotoilu ja kysymysten määrä. Alkuun käytössä oli kysymys ”mitä kuuluu?”. Kysymystä kehitettiin vanhemman antaman sähköisen palautteen ja yhteisen havainnon perusteella testaukseen osallistuneen vanhemman kanssa. Kysymykseen vastaaminen ei välttämättä vastaa todellista kuvaa, joka saattaa syntyä keskustelun aikana perheen ja vanhemman hyvinvoinnista. Keskustelusta äidin kanssa heräsi ajatus, että usein tällaiseen kohteliaaseen kysymykseen ihmiset, jotka eivät ole vielä päässeet keskustelussa syvällisemmälle tasolle, saattavat vastata vain ”ihan hyvää”. Tällainen ilmaisu voidaan kokea turvalliseksi ja yleensä se ei herätä jatkokysymyksiä kysyjässä. Kysymyksen kehittämisen tarpeen huomioiminen ei kuitenkaan poista kuulumisten kysymisen tärkeyttä. Kaikkien kolmen testauksen kautta tehtiin valintoja kysymyksiin ja varsinaisen keskustelurungon alusta poistettiin kokonaan ”mitä kuuluu” -kysymys. Aloituskysymykseksi valittiin enemmän sen hetkistä tunnelmaa tiedustelevan konkreettisempi kysymys, ”millä mielellä tulit tänään keskusteluun?”.

Kysymysten asetteluun panostettiin lisää, jotta kysymykset eivät olisi liian laajoja ja ne olisi helpompi käsittää. Myös aihealueiden käsiteltävää järjestystä vaihdettiin keskustelun rungossa, jotta keskustelu soljuisi luontevammin aiheesta toiseen. Tein keskusteluissa myös omana havaintona, että vanhemmille oli haastavaa omien vahvuuksien esille tuominen ja ilon aiheiden löytäminen. Positiivisia elementtejä omasta arjesta oli haastavampi löytää, etenkin jos perheessä oli kuormitusta. Vahvuuksien esille tuomisen helpottamiseksi tein A4-kokoisen listan Vahvuuteni vanhempana (Liite 4), tukemaan vanhempaa vahvuuksista kertomisessa. Tätä hyödynnettiin viimeisessä testauksessa. Yhtä hyvin keskustelussa voisi käyttää apuna valmiiksi löytyvää materiaalia ja vahvuuskortteja.

Lomakkeen ulkonäkö herätti selkeästi ihailua vanhemmissa. Tein lomakkeen toimivuudesta teknisiä havaintoja keskustelun lomassa. Yhtenä havaintona nousi, että kirjatessa ylös vanhemman kertomia asioita, talon katon ja omenapuun väri oli liian tumma. Kynän jälki ei tahtonut näkyä siinä. Lisäksi värillinen pinta tuntui haastavan yleisesti kynien toimivuutta. En kuitenkaan halunnut luopua lomakkeen värillisyydestä, sillä se selvästi herätti mielenkiintoa vanhemmissa. Tästä syystä lomakkeen värimaailmaa muokattiin. Lisäksi vaihdettiin muutaman aihealueen paikkaa loogisemmaksi. Myös kirjoitustilaa kasvatettiin, jotta ajatusten kirjoittamiselle oli tarpeeksi tilaa.

Menetelmän testaaminen yllätti toimivuudellaan positiivisesti. Jokaisen testauskerran jälkeen sain varmuutta menetelmän toimivuuden hyödyistä käytännössä. Testaus antoi kuvan, että menetelmälle voisi olla potentiaalista käyttöä varhaiskasvatuksessa. Perheen tilanteesta sai hyvin tietoa kysymysten kautta ja keskustelussa päästiin pintaa syvemmälle. Myös palveluohjauksen on mahdollista sujua luontevasti tarvittaessa perheen kertoman pohjalta. Ohjausta tehtiin testaamisessa, vaikka palvelukarttaa ei ollut vielä laadittu. Keskustelun jälkeen asioihin voi palata ja perheen tilanteesta voi tiedustella lisää tarvittaessa. Jotta jatkumo mahdollistuu, on tärkeää tietää, ovatko vanhemmat ottaneet yhteyttä palveluun tai saaneet tilanteeseensa apua tai helpotusta. Tärkeää on myös huomioida, että ennakkoon ei voi tietää, minkä verran haasteita perhe tuo esille keskustelun aikana. Tästä syystä keskustelun aikatauluksesta ei voi tehdä kovin tiukkaa. Tavoite ja arvio kuitenkin oli, että keskusteluun kuluisi korkeintaan noin 20 minuuttia.

6.5 Yhteistyökumppanin yhteyshenkilön teemahaastattelu

Yhteistyökumppanin yhteyshenkilölle tehtiin teemahaastattelu vanhemmilla tehdyn prototyypin testaamisen jälkeen. Teemahaastattelun aluksi esiteltiin prototyypin sen hetkinen versio. Esittelyssä hyödynnettiin työntekijöiden tulevaa perehdytystä varten tehtyä Powerpoint-esitystä. (Itse työntekijöiden perehdytyksestä kerrotaan lisää luvussa 6.) Alkuun yhteyshenkilölle avattiin tarkemmin menetelmän tarkoitusta, tavoitetta ja mitä ajatuksia menetelmän taustalla on. Tämän jälkeen käytiin teemahaastattelun keinoin läpi seuraavat teemat: keskustelumenetelmän prototyyppiin luodut kysymykset ja aihealueet, Lohjan kaupungin palvelut varhaiskasvatusikäiselle lapselle ja hänen perheelleen ja työkalun visuaalisen ulkonäön ja menetelmän toimivuuden arviointia.

Teemahaastattelu videoitiin ja tallennettiin salasanalla suojattuun Google Driveeni. Videon puhe litteroitiin tekstimuotoon. Vastaukset kerättiin ilmaisu kerrallaan digitaaliseen valkotauluun. Sisällölle tehtiin mukailen induktiivinen sisällönanalyysi luvun 5.2.2. mukaisesti. Ensin kerättiin kokoon alkuperäisilmaisut haastattelusta ja jaoteltiin ne aiemmin mainittujen haastattelun teemojen mukaisesti. Tämän jälkeen alkuperäisistä ilmauksista tehtiin pelkistettyjä muotoja. Pelkistetyistä muodoista etsittiin niitä yhdistäviä alaluokkia. Vastauksista haluttiin löytää hyvin toimivia asioita, kehitettäviä kohteita ja muita huomioita, jotka syntyivät keskustelun teemoista. Vastausten jaottelussa käytettiin apuna värikoodausta, jotta oli helpompi erottaa etenkin kehitettävät ja toimivat asiat toisistaan.

6.5.1 Keskustelumenetelmän kysymysten kehittäminen

Menetelmän kysymyksiä kehitettiin yhteyshenkilön kanssa. Yhteyshenkilön kanssa käydystä teemasta, prototyyppiin luotuja kysymyksiä ja aihealueita, nousivat esille seuraavat alaluokat: palveluohjauksen mahdollisuudet, lapsen yksilöllisyyden huomioiminen ja vanhemman

huomioinen keskustelussa. Lisäksi teeman käsittelyn aikana tehtiin yhteistä kehittämistä osaan menetelmän prototyyppiin luoduista kysymyksistä, ideoimalla niiden muotoa uudelleen.

Haastattelusta ilmeni, että suunnitellut kysymykset mahdollistavat palveluohjauksen. Keskustelun kysymykset ja lomakkeen takaa löytyvät palvelut ovat yhteydessä toisiinsa, joka helpottaa työntekijää palveluihin ohjaamisessa. Jokaiseen aihepiiriin löytyy tukea palvelukartasta.

Kysymyksiin toivottiin lisää lapsen yksilöllistä huomioimista, että vanhempi muistaisi keskustelussa juuri sen lapsen, kenen asioista keskustellaan. Osassa keskustelun alueita voisi olla enemmän yksilöllisesti kysymyksiä lapsesta, että muistettaisiin lapsen olevan keskiössä. Yksilöllinen huomiointi pohditutti etenkin menetelmän ilon aiheet -aihealueen kohdalla. Yhtenä lisäkysymyksenä, jonka kautta voisi tuoda lasta enemmän esiin, kehitettiin kysymys, ”mitä iloa lapsesi tuo sinulle?”. On huomioitava, että perheessä voi olla useita lapsia ja siksi on tärkeää muistaa lapsi yksilönä ja mitä iloa juuri hän tuo vanhemmilleen. Tämä myös kiinnittää vanhempaa ajattelemaan asioita juuri sen lapsen kautta kenen keskustelussa juuri silloin ollaan.

Haastattelussa nousi esille vanhemman näkökulman ja kokemuksen huomioiminen keskustelussa. Kysymyksiä ei koettu ahdistavina ja vanhempi pystyy keskustelussa itse määrittelemään, minkä verran asioitaan jakaa. Kysymykset herättävät myös vanhempaa pohtimaan ratkaisuja omaan tilanteeseensa. Monet kysymykset herättävät vanhempaa pohtimaan ja ajattelemaan, miltä asiat tällä hetkellä tuntuvat. Menetelmän tulevaisuus/toiveet aiheessa oleva ihmekysymys koettiin hyvänä ja pohdintaa herättävänä. Ihmekysymys voi vaikuttaa vanhemman ja lapsen väliseen yhteistyöhön positiivisesti. Kysymyksen kautta vanhempi voi jäädä pohtimaan ratkaisua tilanteeseen arjen parantamiseksi.

Hyvänä ajatuksena koettiin, että keskustelussa tuodaan esiin, ettei mihinkään ole pakko vastata. Kuitenkin eri kysymysten kautta työntekijä voi saada kuvan perheen haasteista. Lisäksi vaikeus vastata tiettyihin kysymyksiin, voi saada työntekijän pohtimaan millaisista haasteista perheessä on kysymys. Tällaisia voisi olla keskustelun kohdat, jossa pohditaan ilon aiheita, omaa hyvinvointia tai mikä arjessa auttaa jaksamaan. Kysymyksiä analysoitiin tarkkaan jokaisen eri kysymyksen kohdalla ja pohdittiin, mitä kysymykseen voisi itse vastata. Näiden kautta kysymyslista sai vahvistusta ja tarkentui entisestään.

Kysymyksiä yhteisesti kehittäessä järkevämpään muotoon, havaittiin, että kysymysten on hyvä olla konkreettisia ja ymmärrettäviä. Kysymystä pohtiessa on tärkeää tiedostaa, mitä haluaa vanhemmalta kysymyksellä saada selville. Etenkin haasteisiin kehitetyt kysymykset toivat konkretiaa hyvin esille. Myös mahdollinen selkokielisyys on hyvä huomioida kysymyksiä laadittaessa.

Mä vaan mietin myös siltä kannalta, että koska jos sä oot tulkki keskustelussa, sulla pitää olla aika konkreettisesti, miten kääntää.

Haastattelun avulla selkeytyi se, millä tavoin aihealueiden kysymysten järjestyksellä on merkitystä. Voimavarat kohdassa päädyttiin tulokseen, että kysymykset on parempi kääntää toisin päin. Kun alkuun miettii asioita, jotka auttavat jaksamaan arjessa, johdattelee se paremmin miettimään omaa hyvinvoinnin tunnetta tällä hetkellä.

Haastattelu herätti myös pohdintaa, miten saataisiin lapsen tarpeet aiheeseen enemmän positiivista otetta kysymysten kautta. Aikaisemmin kysymyksen muotona oli mikä lapsesi kasvussa on ajankohtaista tällä hetkellä. Kysymys oli vaatinut paljon selittelyä vanhempien kanssa testaamisessa. Yhteistyöllä etsittiin sen tilalle uutta positiivista kysymystä. Lopulta päädyttiin, mitä lapsesi harjoittelee kysymyksen kautta kysymykseen, mitä uusia asioita huomaat lapsesi oppineen viimeaikoina.

6.5.2 Lohjan kaupungin palvelut lapsiperheille

Menetelmän tueksi luotu palvelukartan oli tarkoitus koota yhteen Lohjan kaupungin palveluita lapsiperheille. Palvelukartta kehittyi teemahaastattelussa. Haastattelussa käytiin läpi, millaisia palveluun ohjaamisen tueksi luotuja materiaaleja tällä hetkellä Lohjan kaupungilla oli käytössä. Lohjan kaupungilla oli tehty aiemmin palvelukartta lapsiperheiden palveluista. Palveluita esiteltiin siinä videoina. Karttaa yritettiin etsiä haastattelun aikana kaupungin sivuilta. Myöhemmin ilmeni, että palvelukartta löytyi työntekijöille hallinnon verkon kautta löytyvästä materiaalista. Palvelukartta ei ollut siis kaikkien saatavilla.

Opinnäytetyössä koottiin alustava kartta lapsiperheiden palveluista Lohjan alueella (Kuvio 3). Ajatuksena oli, että QR-koodeista aukeaa lisätietoa palvelusta, eikä kaiken tiedon palvelusta ole välttämätöntä löytyä suoraan kartalta. Haastattelussa tarkasteltiin tätä palvelukarttaa, jonka on tarkoitus olla visuaalisen täytettävän lomakkeen takana. Palveluihin liittyvää teemaa kuvasi seuraavat alaluokat: perheille tarpeelliset palvelut, palvelukarttaan lisättävät palvelut ja tukiverkoston merkitys. Palvelukarttaan kerätyt palvelut koettiin hyvinä. Lisäksi nostettiin esiin palveluita, joita olisi hyvä lisätä karttaan. Haastattelussa käytiin läpi eri palveluita ja erityisesti teemahaastattelussa korostui tukiverkoston tarve perheille ja sen huomioiminen palvelukartassa.

LOHJA
Lohjan kaupunki

LOHJAN KAUPUNKI – ALUEEN PALVELUITA LAPSIPERHEILLE

Lapsiperheiden palveluohjaus

- ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille kuukausittain
- vapaapäivästä ja maksutonta
- Voit ottaa yhteyttä palveluohjaajaan, kun haluat keskustella perheen elämäntilanteesta
- tarjottua tietoa lapsiperheiden palveluista ja ohjausta niiden perin

Arvio p. 044-369 3300
[ita väen], jos puheluasi on sihtisi vastaanottaja
Yhteyshenkilö:
sähköposti: [sähköposti]

Lastenneuvolapalvelut

Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaivata perheen välissä terveydenneuvontaa.

Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhempiä kasvatuksessa, lapsoitumisessa kasvatuksessa ja lapsen hyvää huolenpitoa sekä perheiden hyvinvointia.

Yhteyden omaan neuvolaan saat:

- Puhelimitse puhelinajan ma-pe klo 12-13
- Web-ajamiseksi
- sähköpostitse

Perheneuvola

- Perheneuvola palvelu lähialueilla perheille, joihin on 9-17 vuotia lapsia tai nuoria
- Perheensäädä tarjua tulla lasten kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja perhe-elämän lähtökohtaan.
- ei tarvitse lähtöä, maksutonta, luottamuksellista ja vapaaehtoisia

Aukioloajat: 0-12 v. lasten ja heidän perheidensä asiointia: ma, ke klo 12-13, p. 044-369 3300 (muina aikoina tai puhelimen ollessa vauritana, läheta tekstiviesti, josta lämmee siirsi ja puhelinnumero, johon sinä lähtään takaisin seuraavalle puheluun)

Nepsyneuvotapuhelin

Sota puhelinneuvontaan neuvokirjojen kysymyksiä ja palautteita. Puhelu on tarkoitettu kaikille alle 18-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä työntekijöille.

p. 044 369 3244 (tuttuun kello 15-16)

Perheneuvonta

Lohjan seurakunnan perheneuvonta antaa apua parisuhteeseen ja perheen ongelmiin. Ajanvaraus ma, ti, to ja pe klo 9-11 sekä ke klo 12-14 p. 019 328 4380

Ehkäisevä perhetyö

Neuvonta ja avustusta läsnäollessa p. 044-369 4370

- tarkoitettu kaikille lähialueilla lapsiperheille, jotka tarvitsevat tukea arjensa selviytymiseen. Tavoitteena on yhdessä tekemällä ja voimavaroja vahvistamalla edistää perheen arjen sujumista
- maksuton

Perhekumppani

Perhekumppani toimii osana Lapset-SIB-ohjelmaa. Perhekumppani voi saada, jos perheessä on 0-6-vuotias lapsi, joka on arkea haittaavia haasteita keskitettyssä, käytännönmukaisessa, sosiaalisessa tuoressa tai tuen-asiassa.

Neurolapsipsykologi

Yhdistää tukea vanhemmuuteen ja neurolapsien lapsen psyykkiseen kasvuun ja kehitykseen matkalla kynnysillä. Puhelinaja: ma, ke klo 12-13, p. 044 374 0222

Ero perheessä

Katsoo apua ja tukea eron yhteydessä, esim. eron pohdinta, eropöytäkokon tekeminen jne.

Tutustu myös

Viestitöiden Perhepuha-Chat
www.perhepuha.fi
Perhepuhelin: Katja
www.perhepuhelin.fi

Tähän on koottu alueen palveluita ja linkejä lapsiperheiden ja työntekijöiden tueksi.
Lisätietoja eri palveluista löydät avaamalla niiden QR-koodin.

Kuvio 3: Ensimmäinen versio palvelukartasta.

Palvelukartassa (Kuvio 3) olevat palvelut kuten, neuvola, perheneuvola, ehkäisevä perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu ja Lapset-SIB olivat hyviä tuoda esiin. Lisäksi koettiin tärkeänä, että ero perheessä otsikkotasolla ja avoimen varhaiskasvatuksen näkyminen kartassa olivat toimivia. Palvelukartasta ei poistettu mitään. Huolimatta siitä, että kaikki perheet eivät tarvitse kaikkia palvelukartan palveluita, on niiden kaikkien hyvä löytyä kartasta.

Lisäsehdotuksina palvelukarttaan tuli mielenterveys- ja päihdetyö, perhe- ja lähisuhdeväkivalta, Mannerheimin lastensuojeluliiton lastenhoitoapu ja ”tutustu myös” vinkkinä haeapua.info. Kaikista karttaan lisätystä palveluista ei tarvitse olla tarkempaa selostusta, pelkkä otsikkotasoinen maininta riittää. Pelkkä otsikkokin voi herättää miettimään ja rohkaista vanhempaa huomaamaan, että tästäkin aiheesta voi puhua.

Jos se vanhemmalle näytetään, kun jo keskustellaan muutenkin haasteista ja muusta, niin sitten, että jos se vanhempi ottaisi esille. Ja se voi olla ainut työntekijä, joka vaikka näyttää tommoisien otsikon.

Haastattelussa tuli esiin, kuinka tukiverkoston huomioiminen palvelukartassa on tärkeää. Monilla ei ole tukiverkostoja. Tukiverkoston puuttumiseen ei aina liity rahattomuutta. Vuorohoito ei tue samalla tavalla vanhemman tarpeita tai oman ajan tarvetta kuin päivähoido. Lapsen ollessa vuorohoidossa hän voi olla hoidossa vain vanhemman vuorojen mukaan. Tällöin voi olla haastavaa järjestää vanhemman omaan tarpeeseen liittyvää lasten hoitoa, vaikka lääkärissä käyntiä varten. Lapsen ollessa tavallisessa päiväkodissa, vanhempi voi olla itse kotona lapsen ollessa hoidossa.

6.5.3 Työkalan visuaalinen ilme ja menetelmän toimivuus

Työkalan visuaalinen ilme ja menetelmän toimivuus saivat kehuja haastattelussa. Visuaalista lomaketta tarkasteltaessa nousi esille seuraavat alaluokat: positiivinen viestintä ja käyttökelpoisuus. Menetelmä vaikuttaa lomakkeen kautta tarkasteltuna miellyttävältä, asiat tuodaan

esille positiivisen kautta ja lomake herättää mielenkiintoa menetelmää kohtaan. Värit, kuvat ja visuaalisuus saavat vanhemman ajattelemaan.

Tää on tosi oikeasti kaunis visuaalisesti ja tässä on niinku tukimateriaaliakin työntekijälle, joka esittää niitä kysymyksiä.

Joo tulevat varmasti käyttöön. Tää on hauska. Tykkään.

Menetelmän käytettävyys teemaa pohdittaessa nousivat esiin alaluokat: työntekijän perehdytys, työntekijän tukeminen ja menetelmän toimivuus. On tärkeää, että työntekijä on perehtynyt menetelmään ja työntekijää tuetaan keskustelun käymiseksi. Menetelmässä havaittiin jo tässä vaiheessa monia toimivan tuntuksia elementtejä.

Työntekijän perehdyttämisen tärkeyttä menetelmään toi esiin näkemys, että keskusteluun tulee olla valmistautunut. Materiaaliin tulee tutustua ja käydä se läpi ennakkoon. Työntekijän tulisi olla käynyt läpi kysymykset ja miettiä omalta kohdaltaan, miten niihin saattaisi vastata. Työntekijöille tulee antaa tukea esittää kysymyksiä. Mietitystä herätti, että löytyykö kaikilta työntekijöiltä osaamista toimia puheeksi ottamisen jälkeen. Kynnys ottaa asia uudestaan puheeksi keskustelun jälkeen voi olla suuri, jos keskustelussa ei ole osannut reagoida. Menetelmän nähtiin kuitenkin suurena apuna työntekijälle, etenkin uran alkuvaiheessa.

Kun sieltä tulee vanhemmalta joku tommoinen vastaus, että meillä onkin väkivaltaa tai, että kun se käyttää liikaa alkoholia tai jotain tällaista. Miten se työntekijä voi reagoida siihen? Aivan sitä mä jäin niinku miettimään, sitä, että se keskustelu ei jää siihen.

Jotenkin mä itse pohdin sitä mun omaa alkua työssäni, että jos mulla olisi ollut tämmöinen materiaali, niin tää olis ollut aivan loistava apukeino mulle niihin keskusteluihin.

Työntekijän tukeminen keskustelun käymiseksi koettiin tärkeänä. Perheessä hyvin sujuvien asioiden, voimavarojen korostaminen tai huomaaminen ja asioiden kääntäminen voimavaraitavaan näkökulmaan voi olla haastavaa työntekijälle. Kaikilla ei välttämättä ole siihen osaamista. Tukiohjeet keskustelun käymiseksi ovat varmasti tarpeelliset. Pohdintaa herätti, voisiko työntekijää tukea jonkinlainen ajatuskartta, minkä avulla asioita voisi kääntää positiiviseksi. Työntekijän tulisi myös muistaa, että lopussa on hyvä käydä läpi positiivisia asioita, ettei keskustelusta jää negatiivinen olotila. Työntekijä voi tarvittaessa hyödyntää myös itse vanhempia varten laadittua listaa vahvuuksista, jos vanhemman kertomat asiat pyörivät liikaa negatiivisissa asioissa.

Menetelmän toimivuutta käytännössä arvioitaessa todettiin, että menetelmä tuo uutta työkentelyyn. Keskustelu herättelee lapsen varhaiskasvatussuunnitelman asioihin ja se auttaa kartoittamaan perheen voimavarojen kautta, mitä lapsen tavoitteiksi siihen on realistista asettaa. Perheen tilannetta ja kuulumisia on helpompi kartoittaa tällaisessa suunnitellussa keskustelussa kuin haku ja tuontitilanteissa, sillä silloin tilanteisiin on helpompi reagoida.

Menetelmään liittyvään keskusteluun osallistuva työntekijä joutuu keskittymään siihen, mitä perheelle oikeasti kuuluu ja olemaan läsnä. Menetelmän käytön ei arvioitu vievän liikaa aikaa muilta tehtäviltä. Siinä koettiin olevan monia toimivia elementtejä jo nyt. Keskustelussa käsiteltiin perheen tilannetta positiivisen kautta, ei vain huolen. Menetelmän kehittämiseen oli panostettu.

Mun mielestä tää on kuitenkin, on huoli puheeksi -materiaali, mun mielestä tää on parempi. Ja niinku siihen, että tää tulee positiivisen kautta ja sitten siinä käydään kuitenkin niitä niinku perheen haasteita, voimavaroja, tunnetiloja, iloja ja toiveita läpi.

Haastattelun kautta esiin tulleiden ajatusten ja lisäystoiveiden avulla menetelmää muokattiin varhaiskasvatuksessa tehtävää testausta varten. Muokkausta tehtiin etenkin kysymyksien muotoiluun ja palvelukarttaan. Kun palvelukarttaan jäi vielä tilaa yhdelle linkkivinkille, lisättiin sinne myöhemmin neuvokasperheen sivut, joissa on paljon hyvää materiaalia perheille ja työntekijöille. Luottamukseni menetelmän toimivuutta ja tarpeellisuutta kohtaan kasvoi edelleen teemahaastattelun myötä.

Sulla on tosi hyvä materiaali oikeasti. Todella paljon olet tehnyt töitä tämän eteen.

7 Kehittämistyön tuotos ja arviointi

Kehittämistyön tuotoksena syntyi Voimaa arjesta -keskustelumenetelmä ja sitä tukevat työkalut, josta muodostui oma rekisteröimätön tavaramerkkini. Prototyypin kehittämisen viimeisinä vaiheena oli testata menetelmää käytännössä varhaiskasvatuksessa, jotta saatiin kokemuksia sen toteuttamisesta käytännössä muiden käyttäjien kautta ja arvioitua sen toimivuutta. Testausta varten tuli etsiä vapaaehtoisia työntekijöitä päiväkodeista menetelmää testaamaan. Menetelmästä haluttiin saada edelleen tietoa menetelmän toimivista osista ja kehitettävistä kohteista. Näiden vaiheiden kautta tehtiin viimeistelyä menetelmän eri osiin ja saatiin opinnäytetyönä syntyvä tuotos valmiiksi.

Arviointi on yksi osa opinnäytetyön prosessin kokonaisuutta. Prosessin aikana arviointia käytettiin useaan kertaan prototyypin muokkaamiseksi ja lopulta viimeistelemiseksi. Tähän lukuun on kuvattu työntekijöiden perehdytystä menetelmän käyttöön, miten menetelmää testattiin varhaiskasvatuksessa ja minkälaista palautetta testauksesta syntyi. Varhaiskasvatuksessa testaukseen osallistuvilla vanhemmilla oli mahdollisuus antaa myös palautetta menetelmästä, mutta yhtään vastausta vanhemmilta ei tässä vaiheessa tullut. Lisäksi tässä luvussa on kuvattu, miten kehittämistyössä näkyi jatkuva arviointi ja tuodaan esille yhteistyökumppanin yhteyshenkilön antama palaute ja opinnäytetyötä tehneen oma arviointi työstä. Arviointiin liittyy opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden arvioiminen.

7.1 Prototyypin testaajien etsiminen ja perehdyttäminen

Prototyypin testaajien löytäminen oli haasteellista. Asiasta oltiin yhteydessä useaan Lohjan kaupungin päiväkotiin sähköpostitse ja puhelimitse. Lisäksi käytiin kahden päiväkodin talopöydässä esittelemässä lyhyesti menetelmää, yhteistyökumppaneiden löytämiseksi. Monissa Lohjan kaupungin yksiköissä oli koulutuksia meneillään samaan aikaan ja uuden menetelmän haltuun otto koettiin työntekijöitä kuormittavana. Testaamiseen lupautui kuitenkin mukaan vapaaehtoisia testaajia kahdesta eri yksiköstä. Menetelmää testaavien tavoiteltu määrä oli 5-7 työntekijää. Toisesta päiväkodista lähti mukaan 2 testaajaa ja toisesta 3. Perehdytysvaiheessa kuitenkin yksi työntekijä sairastui ja näin ollen hän ei ollut mukana testauksessa. Testaajia ja palautteen antajia kertyi menetelmän testausvaiheessa 4. Testaaminen ja palautteen antaminen ohjattiin tekemään marras-joulukuun aikana, omaan aikatauluun joustavasti sovittaen. Kaikilla testaamiseen osallistuneista oli jäljellä vielä muutamia varhaiskasvatuskeskusteluja.

Aiemmin tehdyn testaamisen perusteella ja yhteyshenkilön teemahaastattelun jälkeen viimeisteltiin materiaali työntekijöiden perehdyttämistä varten. Perehdytysmateriaali koottiin PowerPoint-esityksen muotoon. Lisäksi tehtiin erilliset kirjalliset ohjeet menetelmän testaukseen osallistuvalla työntekijällä, tukemaan perehdytyksessä läpi käytäviä asioita. Samaa perehdytysmateriaalia käytettiin pääpiirteissään esiteltäessä tuotosta yhteistyökumppanin yhteyshenkilölle ennen teemahaastattelua. Työntekijät saivat myös tiivistetyn ohjeen itse menetelmän käytöstä. Perehdytyksen sisältö pysyi teemahaastattelun jälkeen melko samana. Ainoastaan menetelmän kysymykset ja palvelukartta kokivat perehdytysmateriaalissa muutoksen, teemahaastattelun kautta syntyneen kehittämisen tuloksena.

Perehdytyksessä käytiin läpi missä vaiheessa kehitystyö oli meneillään, mikä menetelmässä on tavoitteena ja miksi menetelmää ollaan kehittämässä. Perehdytyksessä kuvailtiin työntekijöille, miten menetelmää oli luotu tähän mennessä. Menetelmässä haluttiin huomioida Lohjan kaupungin paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (2022) kirjattu näkemys, että lapsen ja perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia pohditaan yhdessä vanhempien ja huoltajien kanssa. Yhteistyön halutaan perustuvan luottamukseen, kunnioitukseen ja aktiiviseen kuulemiseen, ottaen huomioon perheiden erilaiset elämän tilanteet. (Lohja 2022, 28-29). Järvinen ym. (2012) näkemys aktiivisesta keskusteluun osallistumisesta haluttiin tuoda esiin työntekijöille, jotka testasivat menetelmää. Aktiivinen keskusteluun osallistuminen viestii perheelle kiinnostuksesta, arvostuksesta ja kunnioituksesta heitä kohtaan. (Järvinen ym. 2012, 182.) Työntekijöille kerrottiin, että tärkeintä tilanteessa on läsnäolo ja vuorovaikutus keskusteluun osallistuvien välillä.

Työntekijöiden kanssa käytiin läpi menetelmän eri työkalut ja aihealueet kysymyksineen yksitellen. Työntekijöitä ohjattiin tukeutumaan vahvasti laadittuun kysymyslistaan ja käymään

testausvaiheessa kaikki aihealueet ja kysymykset läpi. Lisäksi kerrottiin voimavaraistavasta näkökulmasta ja siitä, miten sen voi ottaa keskustelussa huomioon. Myönteisten ja kannattelevien asioiden huomioiminen auttaa arvostavan ilmapiirin luomisessa (Rönkkö & Rytönen 2010, 189). Työntekijät saivat tutustua kuvitteelliseen täytettyyn keskustelulomakkeeseen, jotta oli helpompi saada kuva siitä, mitä asioita voi esimerkkinä lomakkeeseen keskustelusta nostaa. Heille annettiin vinkkiä vanhempien vahvuudet lomakkeen (Liite 4) hyödyntämisestä ja siitä, missä vaiheessa keskustelua on mahdollista tehdä palveluohjausta. Lisäksi perehdytyksessä käytiin läpi ohjeistus palautteen antamisesta sähköisesti menetelmän testaamisen jälkeen ja miten vanhempia voi informoida menetelmän testauksesta ja palautteen antamisesta.

Perehdytys toteutettiin erikseen kahdessa eri päiväkodissa marraskuussa 2022. Tämän jälkeen työntekijät saivat ottaa omalla aikataulullaan menetelmän käyttöön. Toiveena oli, että menetelmää testaisi vähintään kerran marras-joulukuun aikana. Halutessaan testaamista sai tehdä useammankin kerran.

7.2 Varhaiskasvatuksen työntekijöiden palaute menetelmästä

Varhaiskasvatuksen työntekijöiltä kertynyt palaute oli arvokasta. Menetelmän testaukseen ja palautteen antamiseen osallistui 4 työntekijää kahdesta eri päiväkodista Lohjalla. Kaikki testajat työskentelivät päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajina. Kaikki vastaajat testasivat menetelmää varhaiskasvatuskeskustelun yhteydessä yhden kerran. Vastausten perusteella menetelmän käyttöön kului aikaa arviolta noin 15-20 minuuttia. Menetelmän testaamisen jälkeen työntekijöiltä kerättiin palautetta sähköisellä lomakekyselyllä. Kyselyssä ei kerätty henkilötietoja työntekijöistä. Kyselyn aiheina oli menetelmän testaaminen, menetelmän tukena oleva työkalu ja menetelmän toimivuus käytännössä. Työntekijöiden saatekirje ja kyselyssä olleet kysymykset löytyvät liitteestä 2.

Aineiston analysoinnissa mukailtiin induktiivista sisällönanalyysiä. Aineistoa purettiin digitaalisella valkotaululla, johon kaikki kyselyssä kertyneet vastaukset koottiin. Aineistoa analysoitiin luvussa 5.2.2. kuvaillun mukaisesti. Kyselyn aineistoa analysoitaessa pyrittiin löytämään eri kysymysten vastauksien alkuperäisistä ilmaisuista työntekijän näkökulmasta toimivia asioita ja vielä kehitystä vaativia osia. Tämän jälkeen alkuperäisistä ilmauksista tehtiin pelkistettyjä muotoja. Pelkistetyistä muodoista etsittiin niitä yhdistäviä teemoja. Taulukkoon 3 on koottu esimerkkinä vastausten analysointia aiheesta hyödyllinen palvelukartta. Kyselystä kertyneitä tietoja käytettiin hyödyksi menetelmän viimeistelyssä ja tuotoksen arvioinnissa. Työntekijöille oli tuotu esille, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa vastaustensa kautta kehitettävän menetelmän viimeistelyyn.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Teema
Tämä oli parasta! Kaikki palvelut koottu yhteen.	Kaikki palvelut ovat yhdessä koonnissa	Hyödyllinen palvelukartta
Kattava.	Perusteellinen	
Palvelu "listaus" on kyllä loistava apuväline!	Hyvä apuväline	
Ajattelin ottaa tästä kopioita jatkoa varten, vaikka jaettavaksi kaikille perheille	Hyvä jakaa perheille	
Todella hyvä! Tätä kannattaa jakaa perheille joka tapauksessa		

Taulukko 3: Esimerkki tehdystä sisällönanalyysistä.

Kertyneestä palautteesta menetelmän toimivuutta kuvasi teemat: menetelmä tukee työntekijän työtä, toimiva palvelukartta, menetelmä on käyttökelpoinen ja yhteyden syventyminen perheeseen mahdollistuu. Menetelmän toimivuus työntekijän näkökulmasta ilmeni etenkin keskustelun aloittamisessa, palvelukartan hyödyntämisen mahdollisuutena, laadituissa kysymyksissä ja valituissa aihealueissa ja työntekijän tekemien huomioiden perusteella keskustelun jälkeen. Yhteyden koettiin syventyneen. Menetelmän vielä kehittämistä kaipaavia asioita kuvasi teemat: lomakkeen tekninen muotoilu, kysymysten muotoilu, työntekijän osaamisen tukeminen ja menetelmän materiaalien tiivistäminen. Kehittämisen kohteet liittyivät keskustelun aihealueisiin, kysymyksiin ja lomakkeen kuvitettuun puoleen, jota täytetään keskustelussa.

Vastaajat kuvailivat keskustelun aloittamisen tuntuneen helpolta ja hyvältä. Myös kysymysten esittäminen kuvailtiin tuntuneen helpolta, etenkin positiivisten kysymysten. Kysymyksiä kuvailtiin arjen elämään sopivina, keskeisinä ja kattavina. Menetelmään luoduista kysymyksistä koettiin saavan tukea keskustelun käymiseksi. Lisäksi keskustelun aihealueet koettiin hyvinä. Osassa kysymyksiä havaittiin kuitenkin päällekkäisyyttä keskustelun aikana. Päällekkäisyyttä havaittiin kohdissa vanhemmuuden vahvuudet, voimavarat ja tukiverkostot. Vastauksista ilmeni myös, että keskustelu ja kysyminen haastaa työntekijän taitoja. Vastauksissa mietitytti, osaako työntekijä tukea tai neuvoa vanhempaa tilanteessa oikein.

Toisaalta vaati luovuutta siinä mitä ja miten esittää kysymyksiä, ja miten reagoida vanhemman esiin tuomiin asioihin. Esimerkiksi tilanteessa voisi nousta esiin isojakin parisuhdeongelmia, joihin vastaaminen / reagoiminen ei ole kaikille luontevaa.

Keskustelun jälkeen työntekijöille oli jäänyt positiivinen vaikutelma keskustelusta. Keskustelu oli tuntunut sujuvalta ja mukavalta yhteiseltä hetkeltä vanhemman kanssa ilman kiireen tuntua. Keskustelussa päästiin henkilökohtaiselle tasolle ja myös tietämys lapsesta syventyi.

Menetelmä tuki työntekijän työtehtävää varhaiskasvatuskeskustelussa. Sen kautta pystyi jatkamaan luontevasti lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teemoihin. Keskustelu auttoi rakentamaan kuvaa perheen sen hetkisistä kuulumisista ja tilanteesta. Keskustelussa päästiin syvemmälle tasolle ja työntekijän tietämys lisääntyi.

Vanhemman kanssa keskustelu oli luontevaa ja vanhempi oli hyvin asennoitunut vastaamaan kysymyksiin.

Minusta tuntuu, että tuntisin lapsen ja hänen perheensä paremmin kuin ilman tätä kyselyä käytyjen vasukeskustelujen pohjalta.

Jälkikäteen jäi hyvä fiilis, ja tuntuu, että vasukeskustelusta tuli henkilökohtaisempaa.

Menetelmää varten laaditusta visuaalisesta työkalusta löytyi toimivia elementtejä ja kehitettävää. Työntekijöiden ajatuksia lomakkeen täytettävästä puolesta kuvaa selkeys, värillisuus, ilo ja positiivisuus. Lomakkeessa oli sopivasti tilaa kirjoittaa keskustelussa nousseita ajatuksia.

Todella hyvä, ja jotenkin kysely näyttäytyi positiivisessa valossa vs. peruslomake.

Selkeä ja optimistinen.

Ihanan värikäs ja iloisen näköinen, sopivasti tilaa kirjoittaa vastaukset.

Kuva on selkeä ja tekstit mahtuivat hyvin niille varatuille paikoille.

Osalle nousi huomiona, että heille ei tullut mitään kirjoitettavaa lomakkeen kohtaan ajatukset ja muistiinpanot, joka on lomakkeen alareunassa. He kuitenkin saivat hyvin tekstiä muihin lomakkeen kohtiin. Yhtenä kehitysideana oli menetelmän tiivistäminen, lisäämällä esitettävät kysymykset suoraan täydennettävään lomakkeeseen. Tällöin työntekijän ei tarvitsisi katsoa erikseen listaa kysymyksistä ja voisi pitää edessään vain yhtä paperia. Kuitenkin todettiin, että vaikka menetelmässä tuntuu olevan monia eri papereita, kaikki niiden sisältämä tieto koettiin tarpeelliseksi. Menetelmä vaikutti pitkään mietityltä ja koettiin, että tiivistäminen voi olla vaikeaa. Teknisinä haasteita ilmeni kirjoittaessa vastauksia osaan lomakkeen värillisistä kohdista. Vastausten kirjaamiseen käytetty kynän jälki ei tarttunut pintaan ja vaikeutti kirjaamista.

Täytettävän lomakkeen toiselle puolelle koottu palvelukartta sai kaikissa vastaajissa eniten positiivista kaikua. Palvelukartta koettiin toimivaksi ja tarpeelliseksi apuvälineeksi työntekijälle. Hyvänä koettiin, että siinä on kaikki alueen palvelut yhdessä koonnissa ja se oli perusteellinen ja kattava. Tämän kaltaista karttaa voisi hyvin jakaa kaikille perheille, jolloin tieto kaikista eri palveluista tulisi yhdellä kertaa, erillisten esitteiden sijaan.

Työntekijät kokivat menetelmän käyttämisen hyödyllisenä ja toimivana. He saivat keskustelun avulla tietoa vanhemmasta ja perheestä ja siitä mitä heille kuuluu. Keskustelu toimi varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä, menetelmän käyttämiseen ei kulunut liikaa aikaa ja kaikki muutkin keskustelussa suunnitellut asiat ehdittiin käydä vanhemman kanssa läpi. Menetelmän kuvattiin antavan lisäarvoa omalle työlle vanhempaan luodun syvällisemmän yhteyden kautta. Myös tietämys lapsesta lisääntyi ja sen kautta pystyi suhteuttamaan omia ajatuksiaan lasta kohtaan paremmin. Keskustelun merkityksellisyys tiedostettiin myös vanhemman näkökulmasta. Kuulumisten kysely vanhemmilta arjessa on tärkeää ja menetelmä täydentää varhaiskasvatussuunnitelman ”mitä kuuluu” osiota hyvin. Testaamisessa vanhemmat lähtivät keskusteluun mukaan luontevasti.

Harvemmin tulee keskusteltua näin syvällisesti vanhempien omasta jaksamisesta. Yleensä keskustelu keskittyy enemmän lapseen.

Juuri se, että vasukeskusteluissa saa ”käyttää aikaa” perheen kuulumisille. Perheelle voi olla todella tärkeää, että kysytään myös mitä vanhemmalle / perheelle kuuluu! Vaikka kuulumisia ei kuulu tällä hetkellä kirjata vasaan, niin kuulumisilla aloittaminen ja niistä laajemminkin keskustelu on hurjan tärkeää ja tekee yhteistyöstä luontevaa ja luottamuksellista.

7.3 Voimaa arjesta™ -keskustelumenetelmän valmis tuotos

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Voimaa arjesta -keskustelumenetelmä. Tähän lukuun on koottu vielä varhaiskasvatuksessa nousseista palautteista tehdyt muokkaukset menetelmän viimeistelemiseksi valmiiseen tuotokseen. Kaikkiaan summattuna palaute menetelmästä sitä testanneilta työntekijöiltä oli positiivista. Menetelmän koettiin tukevan työntekijän työtä varhaiskasvatuskeskustelussa. Palvelukartan koettiin hyödyttävän työntekijöitä ja perheitä. Menetelmä tuntui toimivalta käytännössä ja työntekijä koki keskustelun kautta saaneensa syvemmän yhteyden perheeseen ja lapseen.

Lomakkeessa havaittiin vielä muutamia teknisiä ongelmia. Kynän väri ei tarttunut kaikkiin lomakkeen väreihin. Tätä kehitettiin edelleen ja lomakkeen värimaailmaa muokattiin. Pintaan testattiin erilaisia kyniä ja näin saatiin koko lomakkeella parhaiten toimimaan lyijykynän jälki. Menetelmä ja valmis lomake sai tässä vaiheessa myös nimen. Menetelmän nimen haluttiin olevan sellainen, ettei se sekoitu muihin perheiden kanssa tällä hetkellä Lohjan varhaiskasvatuksessa käytettäviin menetelmiin ja nimeksi valikoitui pitkän harkinnan jälkeen ”Voimaa arjesta”. Nimi kuvaa voimavarakeskeisyyttä ja sitä, että voimavaroja on mahdollista löytää itselleen ihan tavallisesta arjesta ja omasta elämästään. Lomake nimikoitiin Voimaa arjesta -ajatuskartaksi ja se löytyy liitteestä 5.

Työntekijälle voi olla haastava tilanne, jos keskustelussa nousee esille perheitä kuormittavia ongelmia ja työntekijä ei tiedä, mitä apua hän tilanteessa voi tarjota. Jatkossa perehdytyksessä on tärkeää ottaa vielä enemmän huomioon, että työntekijällä on luottavainen olo

keskusteluun mennessä ja keinoja palveluohjauksen tekemiseen. Keskustelua on hyvä päästä harjoittelemaan aluksi turvallisesti, vaikka oman kollegan kanssa perehdytyksen yhteydessä. Harjoitellessa toinen voi esittää vanhempaa tai vastata omana itsenään keskustelumenetelmän kysymyksiin. Keskustelussa saa syntyä vastavuoroista ihmettelyä asioiden äärellä.

Helminen (2015, 58) kuvaili, että palveluohjaus vaatii palveluohjaajalta verkosto-osaamista ja tietoa alueen palveluista. Siksi työntekijälle on annettava mahdollisuus tutustua alueen palveluihin ja niiden sisältöihin ennen menetelmän käyttöön ottamista. Koin tärkeänä Hännisen (2007) kuvaamat tunnusmerkit onnistuneelle palveluohjaukselle. Niitä ovat aito kohtaaminen, luottamuksen mahdollistaminen, tasavertaisuus, henkilökohtaisuus, vastavuoroisuus, tukeminen ja asiakkaan voimavaroihin luottaminen. (Helminen 2015, 34-35.) Työntekijän ei tarvitse tietää kaikista kaikkea, mutta hänellä on hyvä olla peruskäsitys palveluohjaamisesta ja hänen on hyvä tutustua itselle vieraampiin palveluihin palvelukartassa. Työntekijällä on hyvä olla suunnitelma sen varalle, mitä hän voi tehdä, jos hän ei pysty tilanteessa suoraan tarjoamaan ohjausta tai reagoimaan. Työntekijöitä tulee kuitenkin kannustaa ottamaan asioita puheeksi. Palvelukartta säilyi tässä kohdassa ennallaan ja se löytyy liitteestä 6.

Keskustelun aikana työntekijälle oli tullut tunne, että osissa kysymyksistä oli päällekkäisyyksiä eri aihealueissa. Päällekkäisyyttä oli havaittu vanhemmuuden vahvuudet, voimavarat ja tukiverkostot aiheissa. Kysymyksiä käytiin vielä läpi. Suuria muutoksia ei kuitenkaan tehty. Vanhemmuuteen liittyvässä aiheessa kaksi kysymystä yhdistettiin yhdeksi. Kysymyksiä arvioitiin ja havaittiin, että ne eivät olleet samanlaisia, mutta kysymysten ollessa avoimia, vanhempi saattaa alkaa kertomaan asioista laajemmin ja jo sivuamaan vasta tulossa olevia aiheita. Näin voi käydä muidenkin aiheiden kohdalla. Menetelmän perehdyttämisessä tulee ottaa asia huomioon ja tuoda esille työntekijöille, että kysymyksiä saa soveltaa ja asioita voi reflektoida ääneen ja varmistaa sitä kautta, onko mahdollisesti saanut jo vastauksen uuteen kysymykseen aiemmin. Jos vanhempi on jo kertonut voimavarojen kohdalla, että hänelle on suuri apu, että mummi hoitaa lasta välillä, niin asian voi kirjata ja tuoda esiin tukiverkostoihin. Asian voi todeta ääneen ja lisäksi voi kysyä, onko jotain muita henkilöitä, joilta on mahdollista saada apua. Voimavarojen kohdalla voi tuki ilmetä myös, että perheellä ei ole tukiverkostoja. Menetelmän käyttäminen vaatii työntekijältä myös soveltamista.

Testausvaiheessa työntekijöitä oli pyydetty tukeutumaan vahvasti valmiiksi laadittuihin kysymyksiin, jotta niistä saatiin kokemuksia. Kun työntekijä saa menetelmän vahvasti haltuun, hänen on helpompi alkaa soveltaa menetelmää ja kysymään asioita enemmän omin sanoin. Aihealueet ja kysymykset todettiin hyviksi. Jotta menetelmä toimii tulevaisuudessa, ei siitä ole tarkoituksenmukaista jättää monia kysymyksiä pois. Menetelmän aiheet ja kysymykset löytyvät liitteestä 7.

Työntekijöille on tehty tiivistetty kirjallinen ohje (Liite 8) menetelmän käyttöä varten, se ei kuitenkaan korvaa menetelmän perehdytystä. On varmasti työntekijöitä, jotka pystyvät ottamaan menetelmän haltuun ilman perehdytystäkin. On kuitenkin tärkeää saada käsitys, miksi keskustelua käydään, ettei siitä tule vain mekaaninen suoritus. Perehdytyksessä on hyvä ottaa huomioon työkaluihin tutustumisen lisäksi vuorovaikutuksen merkitys, sillä se on keskiössä kehitettävässä menetelmässä. Menetelmä rakentuu keskustelusta. Työntekijän on hyvä tulla tietoisiksi vuorovaikutuksen eri tasoista, joita tuotiin aiemmin esille taulukossa 1 (luku 3.4). Rönkön & Rytkösen (2010, 41) mukaan perhetyön perustana on työntekijän hyvät vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Vilén ym. (2014b) kuvasivat, että vuorovaikutustilanteet ovat aina ainitlaatuisia, eikä niiden kulkua voi ennustaa etukäteen. Kaikista tärkeintä keskustelussa on aito läsnäolo ja halu kuulla asiakasta. (Vilén 2014b, 77.) Perehdytys voi myös lieventää ennakokäsitystä työntekijän kohdalla, joka voi ajatella menetelmän haltuun ottamisen omaan työhönsä kuormittavana tekijänä. Menetelmän on tarkoitus tuoda työntekijän työhön lisäarvoa eikä tuntua lisätyölle tai taakalle.

Materiaaliin liittyi eri työkaluja, niiden kohdalla toivottiin tiivistämistä, jos se on mahdollista. Vahvuuteni vanhempana lista on mahdollista tulostaa kysymyslistan taakse. Tällöin keskusteluun mennessä työntekijällä on mukanaan kaksi kaksipuolista paperia. Keskustelun kysymyksiä yritettiin saada mahtumaan ajatuskartalle. Ajatuskartta tuntui muuttuvan sekavammaksi ja ennalta suunniteltu keskustelun rakenne tuntui kärsivän. Ajatuskarttaan kuitenkin lisättiin apusanoja aiheiden alle, josta voi muistaa mitä mahdollisesti voisi seuraavaksi kysyä ja näin kysymyslistaan ei tarvitse jokaisen kysymyksen kohdalla turvautua. Pelkkiin apusanoihin voi tukeutua vahvemmin, kun menetelmän käytöstä kertyy työntekijälle kokemusta. Sanat kertovat myös vanhemmalle paremmin keskustelun jälkeen, millaisista asioista keskustelussa juteltiin ja mihin kirjatut ajatukset liittyvät.

Lopuksi testasin menetelmää vielä yhdellä vapaaehtoisella vanhemmalla, jotta sain varmistuksen lopullisesta tuotoksen muodosta. Viimeisessä valmiin tuotoksen testauksessa ei syntynyt enää muokattavia asioita itse menetelmään. Keskustelumenetelmä eteni alusta loppuun loogisesti. Havaintona painottui, kuinka perehdytys ja vuorovaikutustaidot ovat menetelmän käytössä tärkeitä, jotta keskustelun käymiseksi on luottavainen olo omaan tekemiseensä.

7.4 Kehittämistyössä tehtävä arvioinnin kuvaaminen

Arviointia tehdään kehittämistyön kaikissa vaiheissa. Työn lopuksi arvioinnissa tarkastellaan, miten kehittämistyössä onnistuttiin kokonaisuutena kaikissa työn vaiheissa, suunnittelusta alkaen tavoitteiden selkeään asettamiseen ja niiden toteutumiseen. Jotta arviointia voi tehdä, on tiedettävä mitä arvioidaan. Arviointia tehdäkseen on osattava hahmottaa mitkä kehittämistyön tavoitteet olivat ja miten ne toteutuivat työn aikana ja lopussa. Arvioinnissa

kiinnitetään huomiota, miten työtä tehtiin tavoitteiden eteen ja oliko työhön panostus riittävä. (Ojasalo 2014, 47.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli mahdollistaa menetelmän kautta syvällisempi keskusteluyhteys vanhempiin. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä ja tuoda konkreettisesti näkyväksi perheen voimavaroja, vahvuuksia ja sen hetkistä tilannetta. Kehitettävän keskustelumenetelmän yhtenä osana on palveluohjaus. Tavoitteena oli luoda tilanne, jossa vanhempi voi tuoda esiin turvallisesti tuen tarpeita ja työntekijä ohjata perheitä tarvittaessa heitä hyödyttäviin alueen palveluihin matalalla kynnyksellä. Kehitettävässä menetelmässä tuli huomioida yhteistyökumppanin toive, että luotua menetelmää pystyisi hyödyntämään muutkin varhaiskasvatuksessa työskentelevät työntekijät kuin sosionomit. Lisäksi opinnäytetyötä tekevän omana tavoitteena oli kehittyä itse ammatillisesti prosessin aikana.

Tavoitteiden toteutumista voi arvioinnissa peilata prosessin eri vaiheiden kuvaamisen kautta ja lopullista tuotosta arvioimalla. Arvioinnissa voi kiinnittää huomion oman yksilöllisen toiminnan lisäksi myös organisaation toimintaan. Kehittämistyössä on tärkeää arvioida valittujen menetelmien toimivuutta, työn etenemistä, vuorovaikutusta ja sitoutumista kehittämistyöhön. Itse työn konkreettista aikaansaannosta voi arvioida sen merkityksellisyyden, käytettävyyden ja sovellettavuuden kautta. (Ojasalo 2014, 47.) Nämä asiat huomioidaan arvioitaessa opinnäytetyön tavoitteiden toteutumista ja tuotosta. Opinnäytetyön arviointiin liittyy myös itse opinnäytetyöhön liittyvät osaamistavoitteet.

7.5 Yhteistyökumppanin palaute

Työelämän yhteistyökumppanin Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen edustaja antoi palautetta opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön arviointi annettiin suullisesti keskustellen ja kirjallisella työelämän edustajalle suunnatulla palautelomakkeella (Liite 9). Palautteen kautta arviointiin, miten opinnäytetyönä syntynyt menetelmä voidaan jatkossa hyödyntää, mitä havaintoja tuli esille prosessin aikana tai lopputuloksesta sekä miten yhteistyö on sujunut. Ennen palautteen antamista edustaja oli tutustunut opinnäytetyön tekstin viimeistelemättömään versioon ja opinnäytetyönä syntyneeseen tuotokseen.

Teksti koettiin hyvin jäsennellyksi, selkeäksi ja sujuvaksi. Työstä välittyi huolellisuus. Teksti eteni loogisesti asiasta toiseen edeten. Työn vaiheita oli kuvailtu kattavasti ja edustaja sai kuvan siitä, mitä opinnäytetyön eri vaiheissa oli tehty.

Yhteistyökumppanin aiempaan havaintona on huomattu perheiden lisääntynyt tarve keskustelulle. Perheillä on tarve keskustella heidän arkeensa liittyvistä haasteista. Opinnäytetyön tulokset vahvistivat edustajalle tätä tarvetta. Menetelmän hyväksi puoliksi nostettiin perheen kuulluksi tuleminen ja perheen osallistaminen. Menetelmä tuo uutta yhteistyöhön. Se

mahdollistaa yhteistyön kehittämisen alueen muiden palveluiden kanssa, kuten neuvolan. Menetelmä tukee henkilökuntaa keskustelun käymiseksi ja auttaa etenkin keskustelun aloittamisessa. Lisäksi materiaali todettiin olevan visuaalisesti kauniisti toteutettu ja houkutteleva.

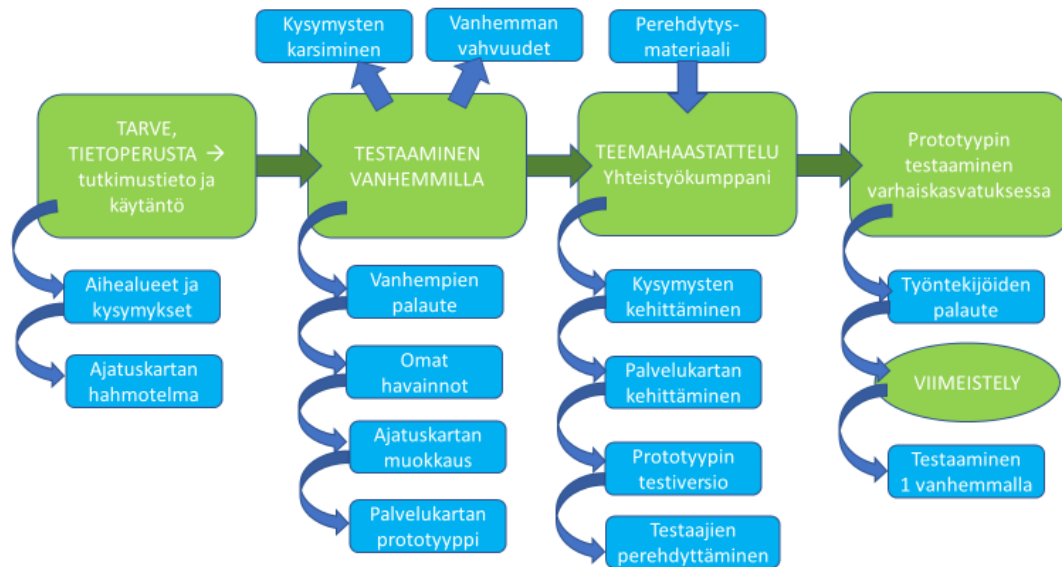
Menetelmän arvioitiin soveltuvan hyvin varhaiskasvatuksen sosionomin työhön. Haasteena koettiin, että varhaiskasvatuksessa suurimman osan keskusteluista käy varhaiskasvatuksen opettaja. Arvioinnissa pohdintaa herätti, onko opettajalla samanlaista osaamista palveluohjauksen suhteen kuin sosionomilla.

Valmis menetelmä tullaan esittämään Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen pedagogiselle työryhmälle helmikuussa 2023. Työryhmässä käydään keskustelua sen hyödyntämisestä jatkossa Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Menetelmän tarkka hyödyntämistapa tulevaisuudessa ei ole vielä tiedossa.

7.6 Oma arvio opinnäytetyön tavoitteiden toteutumisesta ja tuotoksesta

Arviointi kulki käsikädessä tehtävän kehittämistyön kanssa. Arviointia tehtiin koko prosessin ajan, kaikissa sen vaiheissa. Sen avulla muokattiin menetelmää ja sen työkaluja toimivampaan muotoon. Arviointi perustui omiin arvioihin, vanhemmilta tulleisiin palautteisiin, yhteistyökumppanin yhteyshenkilön palautteisiin ja kommentteihin ja menetelmää testanneiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden antamiin palautteisiin. Palaute antoi kuvan toimivista ja toimimattomista elementeistä ja niiden kautta tehtiin arviointia, mitä asioita menetelmässä tulisi muuttaa. Arvioinnin kautta kehitettiin lopullista työstä syntynyttä tuotosta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää keskustelumenetelmä ja sitä tukeva työkalu varhaiskasvatuksen työntekijöille ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi. Mielestäni tämä tavoite täyttyi. Työskentelyyn liittyi monia vaiheita (Kuvio 4). Menetelmä valmistui ja pysyin hyvin aikataulussa työskentelyn aikana. Keskustelumenetelmästä tuli sellainen, että sitä voidaan hyödyntää keskusteluissa varhaiskasvatuksessa kaikkien perheiden kanssa. Menetelmä tukee työntekijää tekemään varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022, 35) määriteltyä yhteistyötä vanhempien kanssa. Niissä yhteistyön muodoiksi mainittiin erilaiset keskustelut ja vuorovaikutukseen panostaminen. Menetelmä tukee myös varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuuta yhteistyön toteuttamisesta.

Kuvio 4: Menetelmän luomiseen liittyneet eri vaiheet karkeasti.

Keskustelusta tuli sopivan mittainen ja myös sen kautta realistinen toteuttaa varhaiskasvatuksen arjessa. Ennaltaehkäisevä puoli toteutui keskustelumenetelmässä vanhemman mahdollisuutena tuoda esille tuen tarpeitaan. Näin vanhemmalle merkitykselliset asiat voivat tulla esille jo varhaisessa vaiheessa, vaikka varsinaista huolta ei ole ehtinyt herätä. Omien kuulumisten pohtiminen voi toimia interventiona varhaisessa vaiheessa.

Sain testaamisella varhaiskasvatuksessa mielestäni hyvin tietoa siitä, päästiinkö opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin. Testauksessa ilmeni, että menetelmän avulla saatiin luotua syvällisempi yhteys vanhempiin ja työntekijät kokivat sen vahvistavan tehtävää yhteistyötä. He kuvailivat tietämyksen perheestä ja lapsesta lisääntyneen keskustelun avulla. Perheen voimavaroja, vahvuuksia ja sen hetkistä tilannetta saatiin konkreettisesti esille menetelmää varten luotua ajatuskarttaan ja esittämällä valmiiksi valittuja kysymyksiä.

Vanhemmille tehdyssä testaamisessa työn alkuvaiheessa heräsi jo havainto, että palveluohjaus mahdollistuu keskustelussa erilaisten vanhempien kuvailemien tilanteiden kautta. Palvelukartta oli pidetty menetelmää testanneiden työntekijöiden keskuudessa. He kokivat sen toimivana. Jo itse ajatuskartan ulkonäkö onnistui viestimään keskustelun osapuolille myönteistä kuvaa ja kiinnostunutta oloa keskustelusta. Palautekyselyssä ei kerätty tietoa perheiden tilanteista tai millaisiin palveluihin heitä mahdollisesti keskustelun aikana ohjattiin. Menetelmän suunnittelussa huomioitiin, että menetelmää pystyisivät käyttämään muutkin varhaiskasvatuksen työntekijät kuin sosionomit. Hyvän perehdytyksen ja ohjeiden avulla voidaan nähdä tämän onnistuvan. Nyt menetelmää testasivat varhaiskasvatuksen opettajan nimikkeellä työskentelevät. Tarkempaa taustatietoa henkilöiden koulutustaustasta ei kuitenkaan kerätty.

Menetelmää käyttäessä on hyvä huomioida perheet, joissa on useampi lapsi päiväkodissa. Ei ole tarkoituksenmukaista luoda vanhemmalle tunnetta, että hän vastaa usealle eri työntekijälle samoihin kysymyksiin lyhyen ajan sisällä. Jos keskustelut ovat lyhyen ajan sisällä on hyvä hyödyntää ryhmärajojen yli tiedon siirtämisestä keskustelussa nousseista perhettä koskettavista olennaisista asioista. Ajatuskartasta voi ottaa kopion sisaruksen keskusteluun ja peittää siitä toista lasta koskevat kirjaukset ja tiedustella niitä toisen lapsen kohdalta. Muiden kysymysten kohdalta työntekijä voi tiedustella onko tilanne sama, kuin mitä toisen työntekijän kanssa keskustelussa on noussut tai haluaako vanhempi lisätä jotain. Nämä käytännöt varmasti kehittyisivät, jos menetelmä otettaisiin laajemmin käyttöön ja testiin. Tiedon siirto ryhmien välillä tulee kuitenkin tehdä läpinäkyvästi vanhemman suostumuksella, jotta luottamus yhteistyössä säilyy hyvänä.

Tuotoksena syntynyt materiaali oli mielestäni käyttökelpoista ja laadullisesti toimivaa. Keskustelulomakkeesta tuli mielestäni sellainen kuin kuvittelin, vaikka jouduin muokkaamaan useasti sen värejä. Sain värillisen pohjan kuitenkin toimimaan niin, että parhaiten sen pintaan tarttui lyijykynä ja kaikkiin kohtiin pystyi kirjoittamaan. Palvelukartta kokosi hyvin kaikki alueen palvelut tiivistetysti yhteen. Koen, että menetelmää varten testausta olisi saanut olla hiukan enemmän. Tämä olisi voinut tukea vielä entisestään tuloksia menetelmän hyödyllisyydestä. Menetelmä ei kuitenkaan muuttunut suuresti varhaiskasvatuksessa tehdyn testauksen kautta, joten siinä mielessä pidän kuitenkin testaajien määrää ja tulosta hyvänä. Tuotoksia tulee voida muokata tulevaisuudessakin. Palvelukartasta tulee tarkastaa palvelujen ajankohdattaiset tiedot ja QR-koodit säännöllisin väliajoin. Ensimmäisen päivityksen on hyvä tapahtua joulukuun 2023, kun osa palveluista muuttuu hyvinvointialueen järjestettäväksi.

Mielestäni työssäni toteutuvat hyvin myös itse opinnäytetyöhön liittyvät osaamistavoitteet. Niitä tavoitellessani pääsin kehittämään itseäni myös ammatillisesti, joka oli yhtenä omana tavoitteenani. Mielestäni opinnäytetyöni toi työelämään kehittämisehdotuksia uuden hyödynnettävän menetelmän kautta. Menetelmän idea syntyi LTH-tutkimuksen (Vuorenmaa 2019), oman melko pitkän työkokemuksen ja havaitun tarpeen kautta varhaiskasvatuksessa. Lähdin tämän jälkeen etsimään aiheesta lisää tietoa ja tein aiheesta ehdotuksen yhteistyökumppanille. Menetelmän taustalla vaikuttavia keskeisiä käsitteitä avattiin mielestäni tarpeellisella laajuudella teoriapohjassa. Tietopohjaan oli tehtävä rajauksia, vaikka löysin monta kiinnostavaa näkökulmaa, jota olisin halunnut vielä nostaa esille. Näistä yhtenä mainittakoon mentalisaation. Olisin halunnut löytää myös enemmän tietoa visuaalisuuden merkityksestä erilaisissa lomakkeissa.

Tutkimus- ja kehittämismenetelmistä olin valinnut työhöni käyttää laadullista sähköistä palautekyselyä menetelmää testaaville ja teemahaastattelua yhteistyökumppanin yhteyshenkilölle. Jälkeenpäin ajateltuna olisin voinut saada enemmän tietoa irti teemahaastattelun keinoin myös testaajilta. En oletanut testaajien löytymisen olevan niin vaikeaa. Testaajia

varhaiskasvatuksesta lopulta osallistui neljä. Ajattelin, että testaa- jia tulisi olemaan reilusti enemmän ja tämän takia päädyin sähköiseen palautekyselyyn. Testaa- jia sai mukaan, kun heitä pääsi kohtaamaan henkilökohtaisesti ja lyhyesti kertomaan menetelmästä ja millä ta- voin testaaminen työllistää työntekijää. Koin kuitenkin, että yritin parhaani testaa- jien etsimi- sessä. Sain kuitenkin arvokasta tietoa testaa- jilta ja koin sen luetettavana. Palaute oli pääpiir- teissään saman suuntaista jokaiselta testaa- jalta.

Pidin koko prosessin ajan yhteistyökumppanin yhteyshenkilön ajan tasalla työskentelyn eri vaiheista. Yhteydenpito toimi suurimmaksi osaksi sähköpostin välityksellä. Lisäksi hain neu- voja erilaisiin tilanteisiin, kuten yhteistyö päiväkotien löytämiseen. Koin myös saaneeni paljon ideoita menetelmän kehittämiseen teemahaastattelun kautta. Yhteyshenkilön innostuminen ja kannustava palaute menetelmää kohtaan auttoivat minua työssäni. Yhteyshenkilöltä pyy- dettiin palautetta prosessin aikana ja sen päätteeksi.

Oman näkemykseni mukaan menetelmästä tuli toimiva kokonaisuus, jota ehdottomasti kan- nattaa hyödyntää tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa. Onnistuin esittämään asiat loogisesti ja perustelin tehtyjä valintoja. Vaikka prosessi on sisältänyt vaikeitakin vaiheita, olen päässyt niistä yli ja olen tyytyväinen lopputulokseen. Hyödynsin myös koulun erilaisia pajoja opinnäy- tetyön prosessin aikana, jotka auttoivat minua työskentelyssä eteenpäin.

7.7 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä on otettava huomioon sen eettisyys ja luotettavuus. Tutkimus- ja kehittämis- toiminnan etiikka käsittää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Se kulkee läpi koko opinnäytetyön prosessin ideavaiheesta alkaen. (Vilka 2021b, 41.) Hyviin käytäntöihin kuuluu tutkimuksen huolellinen suunnittelu, toteutus ja raportointi. Tutkimustyössä, tulosten tallen- tamisessa, esittämisessä ja tulosten arvioinnissa tulee näkyä rehellisyys, huolellisuus, tark- kuus, avoimuus ja vastuullisuus. Tutkimusetiikkaan liittyy yhteisesti sovitut pelisäännöt ja nii- den noudattaminen. Tutkimuksessa voidaan käyttää vain sellaisia menetelmiä, jotka ovat tie- deyhteisön hyväksymiä. Tutkijana tulee ottaa muiden tukijoiden tekemä työ ja aiemmat saa- vutukset huomioon kunnioittavasti. (TENK 2012, 6.)

Prosessia on tehty mahdollisimman läpinäkyvästi sen eri vaiheissa. Saatuja palautteita ja haastattelusta kertynyttä materiaalia on käsitelty totuudenmukaisesti. Vastausten analysointi on haluttu tuoda esille esimerkkien kautta. Vastauksista on käytetty suoria alkuperäisilmai- suja, joiden kautta on haluttu tuoda lisää totuudenmukaisuutta, avoimuutta, tarkkuutta ja vastuullisuutta esille palautteita läpikäydessä.

Sosionomilta vaadittava ammattietiikka ohjaa työskentelyä myös opinnäytetyössä. Sosiaa- lialan ammattilaiselta voidaan odottaa eettistä harkintakykyä. Jokainen vastaa omista henki- lökohtaisista valinnoistaan ja ratkaisuistaan, joita hän itse työssään tekee. Eettistä harkintaa

tulee osata tehdä kaikissa sosiaalialan töissä. Ammattietiikka kehittyy jatkuvasti kokemuksen myötä ja sosiaalialalla siihen liittyy erityisesti vuorovaikutus. Työ on vahvasti suhdeperusteista, joka liittyy luottamuksellisuuteen työntekijän ja asiakkaan välillä. (Talentia 2022, 25-31.) Työskentelyssä huomioitiin asiallisesti ja huomaavaisesti kaikki opinnäytetyöhön osallistuneet osapuolet ja tahot. Kaikki testaamiseen osallistuneet vanhemmat ja työntekijät kohdatiin arvostavasti ja heidän asiantuntemustaan kunnioittaen.

Epärehellisyys ja vilpillisyys on mahdollista estää. Se vaatii kirjoittajalta omaa eettistä ajattelutapaa ja kunnioittavaa suhtautumista toisen tuottamaan tietoon. Kirjoittaja voi syyllistyä vilppiin vääristellessään tietoa, kopioidessaan suoraan toisen kirjoittamaa tai jättäessään käyttämättä asianmukaisia lähdeviitteitä tai sitaattimerkkejä. Tutkijan on hyvä toimia harkiten. On tärkeää tiedostaa ja ymmärtää omat kykynsä ja rajansa. On hyvä toimia sellaisten menetelmien mukaan, joita hallitsee ja joihin omat tiedot ja kyvyt riittävät. (Vilka 2021b, 42-43.) Opinnäytetyöt tarkastetaan plagiaatintunnistusjärjestelmällä. Järjestelmää voi käyttää myös apuvälineenä tekstiä tuottaessa, hyvien tieteellisten tapojen oppimiseksi. Ilmenneet loukkausepäilyt etenevät työtä ohjaavan opettajan kautta rehtorille, joka päättää asian etenemisestä ja tarvittaessa käynnistää asiasta selvityksen. (Arene 2020, 7.) Kirjoitetussa tekstissä on merkitty lähdetiedot asian vaatimalla tarkkuudella ja lähteisiin perustuvassa tiedossa on asioita kuvailtu mahdollisimman omin sanoin.

Ennen tutkimustyön aloittamista on tärkeää sopia käytänteistä tutkimuksen aikana, jotka liittyvät eettisyyteen ja työn luotettavuuteen. Näitä ovat oikeuksista, vastuista, velvollisuuksista, tietosuojasta, aineiston säilyttämisestä ja sen käyttöoikeuksista sopiminen. Tarvittaessa laaditaan tutkimuslupa. (TENK 2012, 6-7.) Tehtävää palautekyselyä ja teemahaastattelua varten haettiin asianmukaisesti tutkimuslupaa Lohjan kaupungilta. Tutkimuslupahakemukseen avattiin tutkimukseen liittyvät keskeisimmät seikat. Hakemuksessa tuotiin esille, miten tutkimus toteutetaan, kenelle ja millä aikataululla. Lisäksi tuotiin esiin, miten tutkimuksessa huomioitiin eettisyys ja luotettavuus. Tehdystä opinnäytetyöstä laadittiin yhteistyötahon kanssa sopimus yhteistyöstä. Yhteistyötahoa pidettiin avoimesti ja ajantasaisesti tiedossa opinnäytetyön kulusta ja sen eri vaiheista alusta alkaen yhteyshenkilön kautta.

Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa tulee huomioida erityisesti ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. Sen pääpiirteisiin kuuluu tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja yksityisyyden kunnioittaminen, etenkin tietosuojaan huomioiminen tutkimusta tehdessä. Tutkittavia kohdellaan arvostavasti ja ihmisarvoa kunnioittavasti. Tutkittavan tulee saada tietoa, mihin tutkimustuloksia käytetään ja missä tiedot julkaistaan. Tutkittavalla on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tutkimusta tahansa. (TENK 2019, 7-8.) Eettisyyttä ja luotettavuutta lisää, että tutkimuksessa kerätään vain tarpeellista tietoa vastaajilta. Tutkimukseen osallistuvan tulee olla tietoinen, mihin hänen antamiaan vastauksia käytetään, ennen kuin hän päättää osallistua

tutkimukseen. (Vilka 2021a, 116-117.) Tutkittava asia on tärkeä tuoda selkeästi esille vastaajille alussa. Tämä auttaa, ettei tulkintavirheitä synny ja tällöin tuloksista tulee uskottavia ja sitä myöden myös luotettavia. (Vilka 2021b, 131.)

Kaikki opinnäytetyöhön osallistuneet palautteenantajat ovat saaneet osallistua yhteistyöhön vapaaehtoisesti. Heidän tietosuojastaan on huolehdittu, eikä heitä ole tunnistettavissa kyselyyn vastaamisen perusteella. Vastaajista ei kerätä tarpeetonta taustatietoa. Vanhempien kyselyssä vastaaja sai itse määritellä suhteensa lapseen avoimena kysymyksenä. Työntekijän kyselyssä taustatietona kartoitettiin ammattinimike, jolla työntekijä toimi menetelmää käyttessään. Muuten kyselyssä olevat kysymykset liittyivät itse menetelmän kommentointiin. Saatekirjeessä avattiin osallistuneille mihin heidän antamiaan vastauksia käytetään, miten tietoja säilytetään, kuinka ne hävitetään ja missä ne julkaistaan. Kyselyiden toimivuutta testattiin ennen niiden teettämistä vastaajilla. Saatekirjeessä kuitenkin pyrittiin motivoimaan vastaamaan kyselyyn. Kysely tehtiin sähköisesti. Vastaajien vastaukset kirjautuvat valmiiksi tekstimuotoon, juuri heidän kirjaamallaan tavalla. Vastauksista pyrittiin löytämään menetelmän kehittämistä tukeva olennainen tieto.

Laadullisista kyselyistä kertynyt aineisto ja yhteistyökumppanin litteroitu haastattelumateriaali kerättiin sähköisesti opiskelijan suljettuun Google Driveen. Kyselyn tuloksia säilytettiin Google Drivessä opinnäytetyön työstämisen ajan, jonka jälkeen kertyneet vastaukset tuhottiin asian mukaisesti.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus perustuu erityisesti tutkijan omaan rehellisyyteen kootun aineiston äärellä. Tutkimuksen toteuttaminen ja luotettavuus nivoutuvat yhteen. Luotettavuutta lisää ajatus, että tutkimuksesta tulisi tulla saman suuntainen tulos tutkijasta riippumatta, vaikka tutkijoilla saattaa olla erilaista teoriataustaa tai omaa esiyymmärrystä aiheesta. Tutkimustuloksia tulisi pystyä tarkastelemaan objektiivisesti ja läpinäkyvästi, vaikka tutkijalla olisi jokin rooli tutkittavan yhteisön jäsenenä. Läpinäkyvyys liittyy myös tutkimuksen eettisyyteen. (Vilka 2021b, 196-198.)

Saatuja tuloksia kyselyistä ja haastattelusta käsiteltiin objektiivisesti ja rehellisesti. En pyrkinyt vaikuttamaan prosessin aikana lopputulokseen tai saamaan sen vaiheissa itselleni hyötyä. Kyselyn kysymykset käytiin ennakkoon läpi työntekijöiden kanssa, ennen kyselyn täyttämistä. Tällä varmistettiin kysymysten ymmärrettävyys ja kannustettiin vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman monipuolisesti. Opinnäytetyössä kuvailtiin avoimesti, miten menetelmää kehitettiin, sen syntymisestä lopputuotokseen saakka. Työskentelyn kaikissa osa-alueissa toimittiin huolellisesti, tarkasti ja vastuullisesti.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön kanssa työskentely on ollut pitkäjänteinen prosessi. Opinnäytetyön eri vaiheet auttoivat saaman työn valmiiksi. Vaikka suunnitelmat vaikuttivat toimivilta, tuli käytännössä osata ratkoa erilaisia vastoinkäymisiä, joita työskentelyn aikana ilmeni. Ajoittain oli osattava päästää irti alkuperäisestä suunnitelmasta ja kääntää katse uuteen suuntaan päästäkseen eteenpäin. Voisin kuvata opinnäytetyön prosessia kokemuksena vuoristoratamaiseksi. Välillä koetut epätoivon tunteet työn valmiiksi saamisessa vaihtuivat iloon ja onnistumiseen. Reitti oli suunniteltu ja suurin piirtein tiedettiin, kuinka kohteeseen edetään. Matkalla havaittiin, että voi kuitenkin tulla yllättäviä mutkia ja käännteitä, jolloin asiat eivät mene ennalta suunnitellun reitin mukaan. Vaunun kyydissä on täytynyt osata mukautua. Välillä asiat on edenneet vauhdikkaasti ja välillä, on joutunut odottamaan ja sietämään epävarmuutta, jotta työtä on saanut vietyä eteenpäin. Pohdinnassa syvennyn miettimään, minkälainen kuva minulle jäi prosessista, itse menetelmästä ja sen käytettävyydestä tulevaisuudessa.

Minulla oli alkuun selkeä visio, mitä halusin lähteä kehittämään. Sain teoriaan tutustuessani vahvistusta sille, että idea keskustelumenetelmän kehittamisestä tukee työtä varhaiskasvatuksessa. Käytännön testaaminen toi minulle vahvistusta menetelmän tarpeellisuudesta ja sen käyttökelpoisuudesta perheille ja työntekijöille. Minulle tuli vaikutelma, että menetelmän käyttämisestä voivat hyötyä kaikki keskusteluun osallistuvat osapuolet.

Havaitsin menetelmän tukevan ja tuovan lisäarvoa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) ja varhaiskasvatuslaissa (540/2018) mainittuun yhteistyöhön vanhempien ja huoltajien kanssa. Menetelmä voi tukea lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämistä ja vanhempia kasvatusstyössä. Keskustelu saattoi herättää ajattelemaan omaa tilannettaan uudesta näkökulmasta tai hakemaan apua tai tukea perheelleen mahdollisesti jo varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatuksen työntekijä pystyy palaamaan arjessa keskusteluissa nousseisiin asioihin. Tämä mahdollistaa jatkumon perheen kanssa työskentelyssä. Lisäksi ajattelen menetelmän lisäävän myös tasa-arvoa ja laatua toimintatavoissa perheiden kanssa toimiessa eri yksiköiden välillä, jos menetelmä otetaan laajemmin käyttöön. Kaikkien perheiden kuulumisista ollaan menetelmän kautta yhtä kiinnostuneita.

Perhetyö voi olla luonnollisena osana varhaiskasvatusta. Keskustelumenetelmän avulla huomiointiin vanhempien kokema tuen tarve, joka nousi esiin LTH-tutkimuksessa (2018). Keskustelun aikana oli mahdollista nostaa esiin halutessaan omaa tuen tarvettaan ja se toimi yhtenä mahdollisuutena pohtia perheen tilannetta ammattilaisen kanssa. Keskustelussa näkyi Järvisen ym. (2012) esiin tuoma näkemys perhetyöstä, jonka avulla voidaan vaikuttaa pieniinkin asioihin, arjessa selviytymiseen ja jaksamiseen (Järvinen ym. 2012, 13). Keskustelu koettiin merkitykselliseksi perheelle ja työntekijälle.

Keskustelumenetelmän luominen oli inspiroivaa. Kehittämistyö tuntui itselle mielekkäältä ja ongelmien ratkaisussa otettiin huomioon erityisesti menetelmää käyttävät osapuolet. Ajattelin, että hienot suunnitelmat ja menetelmät eivät herää eloon ilman niiden käyttäjien huomiota. Keskustelumenetelmää käytettäessä ei pyritty luomaan kuvaa ennakkoon siitä, ketä mahdollisesti tukea tarvitsee. Menetelmässä perheet kohdattiin tasa-arvoisesti. Menetelmän käytön suunnittelussa tiedostettiin ajatus, että hyvin toimivassakin perheessä voidaan kokea erilaisia vastoinkäymisiä ja kriisejä (Vilén ym. 2014a, 12). Perheet voivat näyttäytyä ulospäin hyvinkin toimivilta ja hyvinvoivilta, mutta asioita pohtiessa menetelmän avulla saatettiin löytää tai tunnistaa tuen tarpeita.

Yllätyin itsekkin, kuinka paljon tietoa perheestä keskustelun aikana oli mahdollista saada. Kysymykset tuntuivat toimivilta ja herättivät vanhempaa sekä työntekijää ajattelemaan. Perheen tilanteesta sai paljon kattavamman kuvan, kuin vain kysymällä perheeltä ”mitä kuuluu”. Kun asioita kysytään konkreettisemmin, tulee vastausten kautta tarkempaa tietoa ja se voi myös helpottaa kysymykseen vastaamista.

Huomasin, että on merkityksellistä, että työntekijä tietää, miksi menetelmän käyttö on tärkeää ja mikä arvo sillä on perheelle. Myös sillä on merkityksensä mitä hyvää se tuo omaan työhön tai yhteistyöhön suhteessa perheeseen. Työntekijän tukeminen työssään ja keskustelun käymiseksi ansaitsee riittävän perehdytyksen. Työntekijälle on tärkeää, että hänellä on luottavainen olo omiin kykyihinsä ja hän voi kokea riittävän hyvin pystyvän ohjaamaan perhettä eteenpäin tilanteen niin vaatiessa. Menetelmä vaatii myös rohkeutta ottaa asioita puheeksi, pelkäämättä vanhemman esille nostamia asioita ennakkoon. Rohkeudella kysyä voidaan perhettä auttaa ja silloin ei kysymättä jättäminen voi olla vaihtoehto. Perheet liittyvät lapsen kautta olennaisesti varhaiskasvatuksessa tehtävään työhön ja perheiden tukemista yhtenä työn osa-alueena tulee tietoisesti vahvistaa.

Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa tulee työskentelemään varhaiskasvatuksen sosionomeja, ja osa heistä on jo aloittanut työnsä varhaiskasvatuksen kentällä osassa Suomen kaupunkeja. Toivottavasti tulevaisuudessa osataan hyödyntää vahvasti sosionomien osaamista varhaiskasvatuksen työkentällä. Tällä hetkellä varhaiskasvatussuunnitelmassa nähdään sosionomin osaamisen hyödyntäminen palvelujärjestelmän tuntemuksessa (OPH 2022, 10). Tarkemmat työnkuvaukset ovat osittain vielä auki. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on mielestäni koulutuksensa myötä kyky kohdata lasten lisäksi erilaiset perheet ja heidän haasteensa ja tarvittaessa tai-toja ohjata heitä eteenpäin palveluihin. Toivottavasti tulevaisuudessa työtehtäviä osataan jakaa järkevästi varhaiskasvatuksen työntekijöiden välillä, eikä sosionomin osaaminen jää tunnistamatta tai käyttämättä. Onnistunut palveluohjaus vaatii tutustumista perheen tilanteeseen ja toimivaa keskusteluyhteyttä perheen kanssa.

Menetelmästä voi olla hyötyä muissakin tilanteissa. Menetelmää on mahdollista hyödyntää puhtaasti pelkässä perhetyössä tutustuessa perheeseen. Jos menetelmää käytettäisiin toisella paikkakunnalla, vaatii se palvelukartan laatimisen sen alueen palveluista. Nyt laadittua palvelukarttaa voisi hyödyntää muutenkin Lohjan varhaiskasvatuksessa. Sen voisi laittaa esille päiväkotien ilmoitustauluille. Tästä perheet saavat tietoa kootusti kaikista palveluista. Toki linkkien päivittämisestä tulee huolehtia. Kaikissa käymissäni keskusteluissa tein havainnon, että perheet kamppailivat samansuuntaisten asioiden kanssa. Keskustelusta nousseista, monia perheitä koskettavista asioista, saisi nostettua teemoja yhteiseen keskusteluun vanhempainillassa. Tätä kautta perheet saisivat vertaistukea ja voisivat jakaa omia keinojaan arjen pyörittämiseksi.

Tulevaisuudessa näkisin myös, että menetelmästä kertynyt tieto perheestä voisi hyödyttää varhaiskasvatuksen ja neuvolan välistä yhteistyötä. Menetelmää voitaisiin käyttää lapsen ikäkauteen liittyvän keskustelun yhteydessä ja liittää kopio ajatuskartasta neuvolaan menevien lapsen papereiden mukana. Tiedonsiirtoon voisi pyytää luvan vanhemmalta samalla allekirjoituksella kuin tällä hetkellä annetaan lupa siirtää lapsen ikäkauteen liittyvät paperit neuvolalle. Ajatuskartasta neuvolan työntekijä voi saada kuvan perheen hyvinvoinnista kootusti ja hän pystyisi kohtaamisessa tiedustella perheeltä helpommin jo esille tulleita asioita.

Opinnäytetyö vahvisti ajatusta siitä, että varhaiskasvatuksessa on mahdollista tehdä ennaltaehkäisevää perhetyötä. Perheiden kuulumisten kysely syvällisemmin ja hetken ajan perheen tilanteen tarkastelu eivät kuormita työntekijää tai vie liikaa aikaa muulta työltä. Tällä pienellä hetkellä, jossa menetelmää hyödynnetään, on mahdollisuus vaikuttaa perheen hyvinvointiin. Menetelmässä on useita kysymyksiä, jotka omalla tavallaan herättelevät vanhempaa ajattelemaan ja antavat työntekijälle kuvan kysymysten kautta perheen tilanteesta. Keskustelussa tärkeintä oli läsnäolo, perheen asioiden äärelle pysähtyminen ja vuorovaikutukseen panostaminen. Keskustelumenetelmän käytön avulla luotiin vanhemmalle mahdollisuus tuoda esiin tuen tarpeitaan ja saada ohjausta palveluihin.

Lähteet

Painetut

Helminen, P. 2015. Sosiaaliohjaus. Teoksessa Näkki, P. & Sayed, T. (toim.) Asiakastyönmenetelmiä SOSIAALIALALLA. 1. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Nyman, P. 2021. Viesti, vaikuta, vakuuta. 1.painos. Helsingin seudun kauppakamari/Helsingin Kamari Oy. Viro: Meedia Zone OÜ.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pohjola, J. 2019. Brändin ilmeen johtaminen. E-kirja. Helsinki: Alma Talent Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen S. & Tapio, N. 2014a. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. 2. painos. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Vilén, M., Tapio, N., Janhunen, T., Nissinen, L. & Seppänen, P. 2014b. Ammattina perhetyö. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. 2. painos. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Arene 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 27.9.2022. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382

- Kotimäki, S. 2021. MECHANISMS IN HEALTH AND SOCIOECONOMIC WELLBEING The role of parental resources, early-life experiences, and their accumulation. Turun yliopisto. Viitattu 19.10.2022. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/152854/AnnalesB567Kotimaki.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Lohja. 2022. Lohjan varhaiskasvatussuunnitelma 2022. Viitattu 14.9.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/24946305>
- Lohjan kaupunki. 2022a. Ehkäisevä perhetyö. Viitattu 20.9.2022. <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/ehkaiseva-perhetyo-2/>
- Lohjan kaupunki. 2022b. Kaupunkitietoa. Viitattu 14.9.2022. <https://www.lohja.fi/kaupunki-ja-hallinto/lohjan-kaupunki/historiaa/>
- Lohjan kaupunki. 2022c. Neuvolapalvelut. Viitattu 21.10.2022. <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/aitiys-ja-lastenneuvola/lastenneuvolapalvelut/>
- Lohjan kaupunki. 2022d. Perhekeskukset. Viitattu 22.10.2022. <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/perhekeskukset/>
- Lohjan kaupunki. 2022e. UNIFECin lapsiystävällinen kunta. Viitattu 14.9.2022. <https://www.lohja.fi/kaupunki-ja-hallinto/lapsiystavallinen-kunta-2/>
- Lohjan kaupunki. 2022f. Varhaiskasvatus Lohjalla Viitattu 26.8.2022. <https://www.lohja.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatus-lohjalla/>
- Opetushallitus (OPH). 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 8.9.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8274670>
- Papunet. 2021. Kuvien tekijänoikeudet. Viitattu 19.10.2022. <https://papunet.net/materiaalia/kuvien-tekijanoikeudet>
- Raisio. 2022. Varhaiskasvatuksen perhetyö. Viitattu 14.9.2022. <https://www.raisio.fi/fi/varhaiskasvatuksen-perhetyo>
- Rantanen, N. 2016. Vanhemman haastattelulomake. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö. Viitattu 16.10.2022. <https://docplayer.fi/25322338-Vanhemman-haastattelulomake.html>
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Viitattu 8.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2022. Palvelut perheille. Viitattu 15.11.2022. <https://stm.fi/palvelut-perheille>
- Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 27.9.2022. <https://talentia.lukusali.fi/index.html#/reader/a6cd4fa0-38d8-11ed-90c9-00155d64030a>

Talentia. 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Viitattu 28.1.2023.

<https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2021. Perhetyö. Viitattu 10.9.2022.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2022. Neuvolatyön lomakkeet. Viitattu 21.10.2022.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/aitiys-ja-lastenneuvola/neuvolatyon-lomakkeet>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 27.9.2022.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 27.9.2022.

https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Viitattu 8.9.2022.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Vuorenmaa, M. 2019. Tilastoraportti. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2019.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 20.9.2022. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Julkaisemattomat

Wilma. 2022. Lohjan kaupungin Wilma. Viitattu 10.9.2022. <https://lohja.inschool.fi/>

Yhteyshenkilön haastattelu. 2022. Opinnäytetyön yhteistyökumppanin yhteyshenkilön haastattelu 4.11.2022.

Kuviot

Kuvio 1: Vanhempien tarve saada tukea ja sen ilmaiseminen (Vuorenmaa 2019, 8).....	11
Kuvio 2: Prosessista luotu kaavio.	20
Kuvio 3: Ensimmäinen versio palvelukartasta.	38
Kuvio 4: Menetelmän luomiseen liittyneet eri vaiheet karkeasti.	50

Taulukot

Taulukko 1: Viisi erilaista vuorovaikutuksen tasoa. (Mönkkönen 2018, 123-135.).....	15
Taulukko 2: Aihealueen kuulumiset alkuvaiheen kysymyksiä.....	29
Taulukko 3: Esimerkki tehdystä sisällönanalyysistä.....	43

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	63
Liite 2: Saatekirje ja kysymykset työntekijöille.....	65
Liite 3: Saatekirje ja kysymykset vanhemmalle	67
Liite 4: Vahvuuteni vanhempana, kartta vahvuuksista keskustelun tueksi	69
Liite 5: Voimaa arjesta -ajatuskartta, keskustelumenetelmän visuaalinen työkalu	70
Liite 6: Visuaalisen työkalun takana oleva palvelukartta alueen palveluista	71
Liite 7: Menetelmän aihealueet ja kysymykset.....	72
Liite 8: Ohje työntekijälle keskustelumenetelmän käyttöön.....	73
Liite 9: Työelämän yhteistyökumppanin palaute.....	74

Liite 1: Tutkimuslupa

LOHJAN KAUPUNKI
LOJO STAD

Viranhaltijapäätös

Varhaiskasvatuspäällikkö

18.11.2022

§ 25/2022

398/13.00/2022

Tutkimuslupa opinnäytetyö /Aila Nevala, Laurea

Laurean sosionomiopiskelija Aila Nevala tekee opinnäytetyötä: "Keskustelumenetelmän kehittäminen varhaiskasvatuksessa tehtävän ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi."

Tutkimuksen pääkysymyksenä on selvittää miten keskustelumenetelmä toimii varhaiskasvatuksessa käytännössä ja miten sitä voisi kehittää toimivammaksi.

Tutkimus tehdään laadullisena tutkimuksena Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa toimiville työntekijöille ja heidän kanssaan menetelmää testaaville vanhemmille/hoitajille. Tutkimukseen osallistuvien määräksi tavoitellaan noin seitsemää varhaiskasvatuksen työntekijän ja vanhemman/hoitajan kokemuksia menetelmästä. Kerätyistä palautteista on tarkoitus muodostaa tietoa tutkittavien ajatuksista ja kokemuksista aihetta kohtaan.

Aineistoa kerätään työntekijöiltä ja vanhemmilta/hoitajilta sähköisenä lomakekyselynä menetelmän testaamisen jälkeen. Vastaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Vastaukset tehdään anonyymisti, tutkimukseen osallistuvilta ei kerätä tunnistettavia henkilötietoja.

Tutkimuksen tekijä sitoutuu noudattamaan voimassaolevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä lakeja ja ohjeita.

Tutkimuksen ajankohta: 1.11.2022- 31.1.2023

Päätös Myönnetään tutkimuslupa Laurean sosionomiopiskelija Aila Nevalalle. Tutkimuksen tavoitteena keskustelumenetelmän kehittäminen varhaiskasvatuksessa tehtävän ennaltaehkäisevän perhetyön tueksi. Tutkimusluvan edellytyksenä on, että saadut tutkimustulokset toimitetaan Lohjan kaupungin Lasten, nuorten ja perheiden tulosalueelle niiden valmistuttua.

Päätösoikeusperuste

Hallintosääntö 33 § 5 kohdan mukaan

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Varhaiskasvatuspäällikön poissaollessa

Merja Tikkanen
vs.
Varhaiskasvatuspäällikkö

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Lohjan kaupungin asianhallintajärjestelmässä

Pöytäkirjan nähtävilläolo ja oikaisuvaatimusohje

Pöytäkirja on yleisesti nähtävänä 18.11.2022 yleisessä tietoverkossa osoitteessa lohja.fi.

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen

Lohjan Lasten, nuorten ja perheiden lautakunta
osoite: PL 71, 08101 Lohja
sähköposti: kirjaamo@lohja.fi

Virastoaika: ma-to 8.00-16.00, pe ja aattopäivinä 8.00-15.00.

Oikaisuvaatimuksesta on selvästi käytävä ilmi päätös, johon oikaisua haetaan (päättökentekijä, pykälä, päivämäärä) sekä oikaisuvaatimuksen tekijän tiedot.

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän (7) päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä tai kolmen (3) päivän kuluessa, jos tiedoksianto tapahtuu sähköisen asiointivälineen kautta.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän (7) päivän kuluttua, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa osoitteessa lohja.fi.

Otteen oikeaksi todistaminen ja täytäntöönpano

Otteen oikeaksi todistaa Lohjalla 18.11.2022

Sigrid Järvik
toimistos sihteeri

Täytäntöönpano
Lähetetty tiedoksi sähköpostilla 18.11.2022

Liite 2: Saatekirje ja kysymykset työntekijöille

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

SAATEKIRJE JA KYSYMYKSET
TYÖNTEKIJÖILLE

19.10.2022

SAATEKIRJE

HYVÄ VARHAISKASVATUKSEN AMMATTILAINEN

Olet testannut aiemmin päiväkodilla keskustelumenetelmää yhdessä vanhemman/huoltajan kanssa. Seuraavassa sähköisessä kyselyssä on tarkoitus kerätä palautetta sinulta työntekijän roolissa keskustelumene-
telmästä ja sen toimivuudesta.

Työntekijöiden palaute on tärkeää, sillä menetelmän yhtenä tavoitteena on syventää keskusteluyhteyttä asiakasperheisiin ja edesauttaa yhteistyötä varhaiskasvatuksessa vanhempien/huoltajien kanssa. Vastamalla kyselyyn annat arvokasta palautetta työntekijän näkökulmasta. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu täysin anonyymisti, taustatietona kerätään ainoastaan määritelmä, missä työntekijäroolissa keskustelumene-
telmää käytit, esim. varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen lastenhoitaja jne. ja kuinka monta kertaa menetelmää olet testannut. Kyselyllä ei tulla selvittämään keskustelun tarkkaa sisältöä tai perheiden tilanteita, vaan halutaan selvittää menetelmän toimivuutta käytännössä. Kysely on osa opinnäy-
tetyötä ja kerättyjä vastauksia tullaan käyttämään osana sitä. Vastauksia säilytetään asiaan kuuluvalla ta-
valla sähköisessä muodossa, opinnäytetyön työstämisen ajan. Tämän jälkeen kertynyt aineisto tuhoetaan. Opinnäytetyö julkaistaan keväällä 2023 Theseuksessa.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaa antaa jatkamalla kyselyyn ja lähettämällä vastauksensa suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Kyselyssä on 11 kysymystä. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 15-20 minuuttia, riippuen antamiesi vastausten pituudesta. Kyselyyn kannattaa vastata mahdollisim-
man pian keskustelun jälkeen, niin keskustelu on tuoreemmassa muistissa.

Kiitos, että annat sinun äänesi kuulua työntekijöiden ja perheiden kanssa tehtävän hyvän yhteistyön puo-
lesta.

Lisätietoja saat tarvittaessa palautekyselyn tekijältä,

Aila Nevala, sosionomiopiskelija, Laurea

aila.nevala@student.laurea.fi

Linkki palautekyselyyn:

(Poistettu)

19.10.2022

SÄHKÖISEN PALAUTEKYSelyn KYSYMYKSET TYÖNTEKIJÖILLE

TAUSTATIEDOT:

1. Missä roolissa käytit keskustelumenetelmää työssäsi?
(Esim. varhaiskasvatuksen opettaja/lastenhoitaja.)
2. Millaisessa tilanteessa keskustelun kävit?
(Esim. varhaiskasvatuskeskustelun yhteydessä, erillisenä kokeiluna jne.)
3. Kuinka monta kertaa olet testannut tätä menetelmää työssäsi?
4. Kuinka kauan arvioit keskimäärin keskustelumenetelmän käymiseen kuluneen aikaa vanhemman/huoltajan kanssa?

MENETELMÄN TESTAAMINEN:

5. Miltä keskustelun aloitus vanhemman kanssa tuntui?
6. Kuvaile, millaisilta keskustelussa käytetyt kysymykset tuntuivat.
7. Mitä ajattelet käydystä keskustelusta vanhemman/huoltajan kanssa jälkikäteen?

KESKUSTELUA TUKEVA KUVITETTU LOMAKE:

8. Mitä ajatuksia sinulla on lomakkeen kuvitetusta puolesta, johon on tarkoitus kirjata lyhyesti keskustelun aikana?
9. Millaisena koit lomakkeen toisen puolen, jossa oli koottuna alueen palveluita?

MENETELMÄN TOIMIVUUS:

10. Mitä hyvää keskustelumenetelmässä oli sinun näkökulmastasi?
11. Mitä muuttaisit tai kehittäisit keskustelumenetelmässä?

Liite 3: Saatekirje ja kysymykset vanhemmalle

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

SAATEKIRJE JA KYSYMYKSET

19.10.2022

SAATEKIRJE

HYVÄ VARHAISKASVATUSIKÄISEN LAPSEN VANHEMPI TAI HUOLTAJA

Olet osallistunut aiemmin päiväkodilla keskustelumenetelmän testaamiseen yhdessä varhaiskasvatuksen työntekijän kanssa. Seuraavassa kyselyssä on tarkoitus kerätä palautetta sinulta vanhemman/huoltajan roolissa keskustelumenetelmästä.

Vanhempien/huoltajien palaute on tärkeää, sillä menetelmää halutaan kehittää palvelemaan paremmin lohjalaisia perheitä ja heidän tarpeitaan. Keskustelumenetelmä on mahdollista ottaa käyttöön myöhemmin Lohjalla koko varhaiskasvatuksessa. Vastaamalla kyselyyn annat arvokasta palautetta vanhempien/huoltajien näkökulmasta. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu täysin anonyymisti, taustatietona kerätään ainoastaan tekemäsi määrittelmä suhteestasi varhaiskasvatuksessa olevaan lapseen esim. isä, äiti, isäpuoli, äitipuoli jne. Kyselyllä ei tulla selvittämään keskustelun tarkkaa sisältöä tai perheesi tilannetta vaan halutaan selvittää menetelmän toimivuutta käytännössä. Kysely on osa opinnäytetyötä ja kerättyjä vastauksia tullaan käyttämään osana sitä. Vastauksia säilytetään asiaan kuuluvalla tavalla sähköisessä muodossa, opinnäytetyön työstämisen ajan. Tämän jälkeen vastaukset tuhoetaan. Opinnäytetyö julkaistaan keväällä 2023 Theseuksessa. Tämän jälkeen kertynyt aineisto tuhoetaan.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaa ja jatkamalla kyselyyn ja lähettämällä vastauksensa tutkimukseen osallistumisesta. Kyselyssä on 7 kysymystä. Vastaaminen kestää noin 10 minuuttia, riippuen antamiesi vastausten pituudesta. Vastaathan kyselyyn mahdollisimman pian keskustelun jälkeen, niin keskustelu on tuoreemmassa muistissa.

Kiitos, että annat sinun äänesi kuulua vanhempien/huoltajien puolesta.

Lisätietoja saat tarvittaessa kyselyn tekijältä,

Aila Nevala, sosionomiopiskelija, Laurea

aila.nevala@student.laurea.fi

Linkki palautekyselyyn:

(poistettu)

19.10.2022

SÄHKÖISEN PALAUTEKYSELYN KYSYMYKSET VANHEMMILLE/HUOLTAJILLE**TAUSTATIEDOT:**

1. Mikä on suhteesi varhaiskasvatuksessa olevaan lapseesi? (esim. äiti, isä, jne.)

MENETELMÄN TESTAAMINEN:

2. Mitä ajattelit ensin/alkuun kuullessasi kanssasi käytävästä keskustelumenetelmästä?
3. Kuvaile, miltä sinulle keskustelussa esitetyt kysymykset ja aiheet tuntuivat/vaikuttivat.
4. Mitä ajattelet käydystä keskustelusta jälkikäteen?

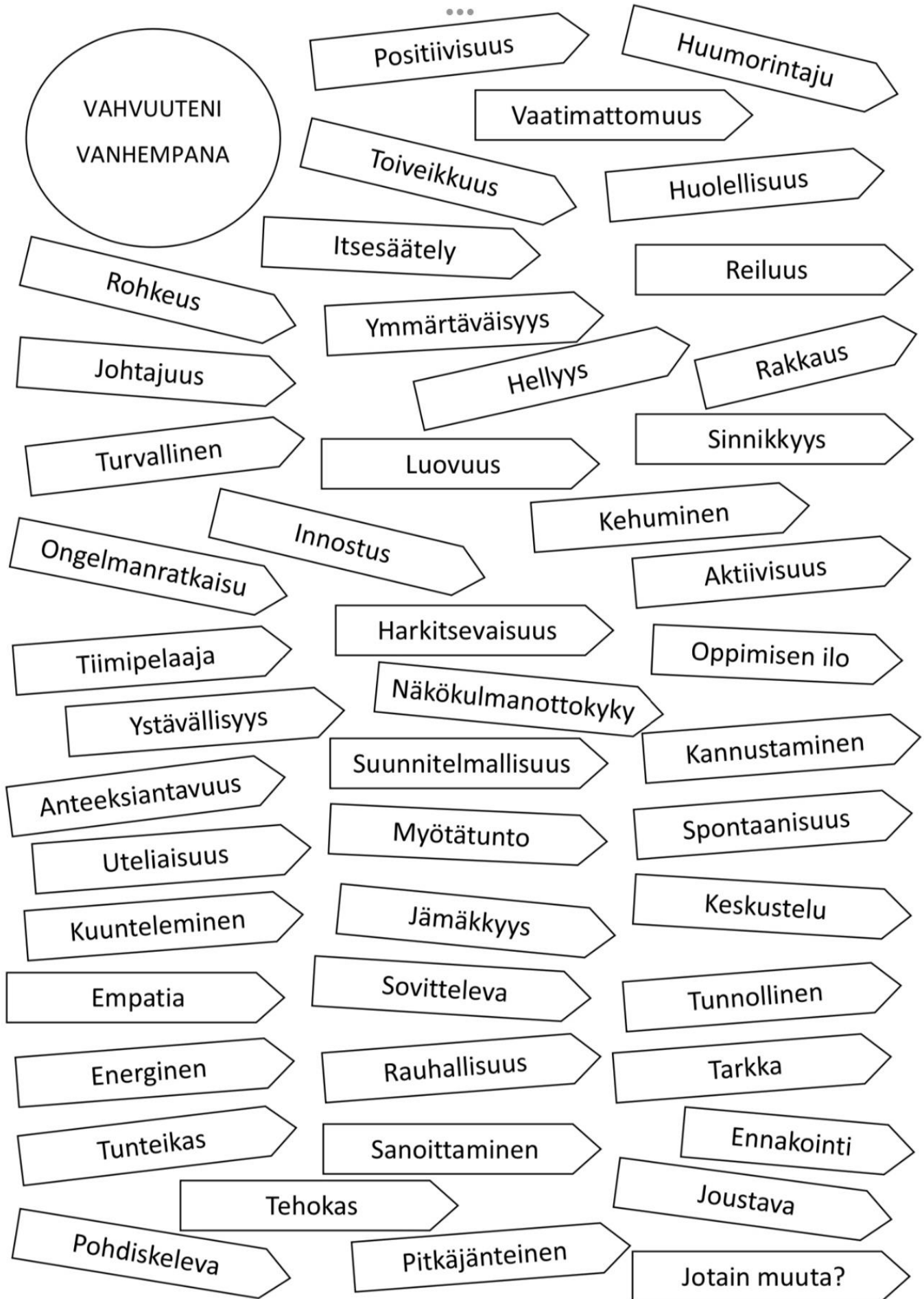
KESKUSTELUSSA TYÖNTEKIJÄN KÄYTTÄMÄ LOMAKE:

5. Mitä ajatuksia sinulla on lomakkeesta, jota työntekijä täytti keskustelun aikana?

MENETELMÄN TOIMIVUUS:

6. Mitä hyvää tai hyötyä keskustelusta oli sinusta vanhemman näkökulmasta?
7. Mitä muuttaisit, parantaisit tai kehittäisit keskustelussa?

Liite 4: Vahvuuteni vanhempana, kartta vahvuuksista keskustelun tueksi

Liite 5: Voimaa arjesta -ajatuskartta, keskustelumenetelmän visuaalinen työkalu

VOIMAA ARJESTA - AJATUSKARTTA

Haasteet: (Haasteita, huolia, kuormittavia tekoja, apua tai tukia palveluista)

Terveyst: (Lapsi on oppinut, lapsi tarvitsee vanhemmalta)

Kuumiset: (Alun tunneimat) (Perheen arki)

Vanhemmuus: (Mitä on tärkeää, millainen olet vanhempnana, vahvuutesi)

Tukiverkostot: (Muut samassa elämäntilanteessa olevat, lastenhoitopa)

Toiveisuus/Toiveet: (Toivon lisää tai jatkuvan hyvin arjessa, 3 toivomusta lapsen puolesta, mistä huomaisin huolelteni olevan pois tai asioiden olevan paremmiin)

Voimavarat: (Jaksamista tukee, hyvinvointi, arjen jakaminen toisen vanhemman kanssa, parisuhde)

Ilon aiheet: (Vanhemmalle iloa tuovat asiat, mitä iloa lapsi tuo, perheen ilon hetket)

Keskustelussa mukana olleet + pvm: _____

Muistiinpanot ja ajatukset: _____

(Kuvitus: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen, Sergio Palao / ARASAAC & Paxtoncrafts Charitable Trust, muokattu versio alkuperäisestä. Muokkaus: A. Nevala)

Lapsiperheiden palveluohjaus

- ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille kuuluvista palveluista
  - vapaaehtoisista ja maksutonta
  - voit ottaa yhteyttä palveluohjaajaan, kun haluat keskustella perheesi elämäntilanteesta
  - tarvitset tietoa lapsiperheiden palveluista ja ohjausta niiden pariin
- Arkisin p. 044-369 1200
(jätä viesti, jos puheluusi ei ehditä vastaamaan)
Yhteydenotto sähköisesti:

Lastenneuvolapalvelut

- Edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välistä terveyseroja.
- Neuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsiähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa.
- Yhteyden omaan neuvolaasi saat:
- Puhelimitse puhelinajalla ma-pe 12–13
  - Web-ajanvaraus
  - sähköpostitse
  - e-asioinnin kautta
  - Sähköpostitse

Perheneuvola

- Perheneuvola palvelee lohjalaisia perheitä, joissa on 0–17-vuotiaita lapsia tai nuoria
  - Perheneuvola tarjoaa tukea lasten kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja perhe-elämään liittyvissä asioissa.
  - ei tarvita lähetettä, maksutonta, luottamuksellista ja vapaaehtoista
- Asiakkaaksi ilmoittautumiset neuvontapuhelimen kautta
- 0–12 v. lasten ja heidän perheidensä asioissa: ma, ke klo 12–13, p. 044-369 1288 (muina aikoina tai puhelimen ollessa varattuna, lähetä tekstiviesti, josta ilmenee nimesi ja puhelinnumerosi, jolloin sinulle soitetaan takaisin seuraavalla puhelinajalla)

Nepsy-neuvotapuhelein

Soita puhelimeuvontaan neurokirjon kysymyksissä ja pulmatilanteissa. Palvelu on tarkoitettu kaikille alle 18-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä työntekijöille.

p. 044 3691244
tistaisin kello 15–16

Perheneuvonta

Lohjan seurakunnan perheneuvonta antaa apua parisuhteen ja perheen ongelmiin.

Ajanvaraus ma, ti, to ja pe klo 9–11 sekä ke klo 12–14
p. 019 328 4260

Ehkäisevä perhetyö

Neuvonta ja asiakkaaksi ilmoittautuminen p. 044-369 4170

- Palvelu on maksuton ja kaikille lohjalaisille lapsiperheille, jotka tarvitsevat tukea arjessa selviytymiseen. Tavoitteena on yhdessä tekemällä ja voimavaroja vahvistamalla edistää perheen arjen sujumista

Perhekumppani

Perhekumppani toimii osana Lapset SIB-ohjelmaa.

Perhekumppanin voi saada, jos perheesiänne on 4–8-vuotias lapsi, jolla on arkea haastavia haasteita keskittyneessä, käyttäytymisessä, sosiaalisissa taidoissa tai tunne-elämässä.

Lapsiperheiden kotipalvelu

Tuki lastenhoitoon ja lapsiperheen arjen haasteisiin tilapäisesti. Palvelutarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Maksullinen.

Mannerheimin lastensuojeluliiton lastenhoitoapu

Ero perheessä

Kootusti apua ja tietoa eroon liittyen, esim. eroa pohtivalle, eropäätöksen tehneelle jne.

Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Perhe- ja lähiyhde- väkivaltatyön palvelut

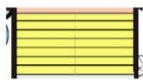
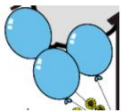
Tutustu myös

Väestöliiton Perhepulma-Chat
www.hwakysymys.fi
Parisuhdekeskus Katja
www.parisuhdekeskus.fi

Tietoa väkivallasta ja apua vaikeisiin tilanteisiin usealla eri kielellä.
www.haeapua.info
Vinkkejä ja ideoita perhearjen hyvinvointiin
<https://neuvokasperhe.fi/>

Liite 7: Menetelmän aihealueet ja kysymykset

MENETELMÄN AIHEET JA KYSYMYKSET**Kuulumiset:** (pilvet piipusta)*Millä mielellä tulit tänään keskusteluun? (pieni pilvi)**Miten kuvailisit, millaista arkenne on tällä hetkellä? (isompi pilvi)***Lapsen/lasten tarpeet:** (katto)*Mitä uusia asioita huomaat lapsesi oppineen viimeaikoina?**Mitä hän tarvitsee sinulta vanhempana/teiltä vanhempina juuri nyt?***Vanhemmuus:** (talo sisältä)*Mikä on sinulle tärkeää lapsen kasvatuksessa vanhempana?**Millainen olet äitinä/isänä ja mitkä ovat vahvuutesi? (Hyödynnä tarvittaessa listaa vahvuuksista)**(Jos keskustelussa on 2 vanhempaa, voit jakaa alueen kahtia. Mielipidettä vahvuuksista voi tiedustella myös niin, että kysyy toisen vanhemman vahvuuksia toiselta vanhemmalta.)***Haasteet:** (pilvi auringon edessä)*Tuntuuko jokin arjessa haastavalta? Oletko jostain huolissasi?**Mitkä asiat vievät voimiasi tai kuormittavat sinua?**Oletko saanut apua tai tukea tilanteessa?***Voimavarat:** (perustukset)*Mitkä asiat auttavat sinua jaksamaan arjessa?**Millaiseksi kuvaisit omaa hyvinvointiasi tunnetta tällä hetkellä?**Millaista apua tai tukea saatte arjessa toisiltanne/toiselta vanhemmalta?**Minkä verran teillä on aikaa itsellenne? (Jos tiedetään vanhempien olevan yhdessä, kysytään myös: Onko teillä aikaa parisuhteelle?)***Tukiverkostot:** (omenapuu)*Onko teillä tuttuja, jotka ovat samassa elämäntilanteessa kanssanne?**Onko teillä mahdollisuus saada apua muilta esim. tarvittaessa lasten hoitoon? (Ketä?)***Ilon aiheet:** (ilmapallot talon vieressä)*Mistä saat tai mikä tuo sinulle iloa arjessa?**Mitä iloa lapsesi tuo sinulle?**(Millaiset hetket perheessänne tuovat iloa ja hyvää mieltä sinulle/teille?)***Tulevaisuus/Toiveet:** (nurmikko)*Mitä toivoisit lisää perheenne arkeen tai minkä asioiden toivoisit jatkuvan hyvin?**Jos saisit esittää kolme toivomusta lapsesi puolesta, mitä toivoisit lapsesi tulevaisuudelle?**Jos huomenna herätessäsi asiat olisivat paremmin tai kohtaamasi haaste tai huoli olisi poissa, mistä sen huomaisit?*

Liite 8: Ohje työntekijälle keskustelumenetelmän käyttöön

VOIMAA ARJESTA -KESKUSTELUMENETELMÄN KÄYTTÖOHJE TYÖNTEKIJÄLLE

Keskustelumenetelmää on suunniteltu käytettäväksi kerran vuodessa varhaiskasvatuksessa muun keskustelun yhteydessä, esim. varhaiskasvatuskeskustelussa tai ikäkauteen liittyvässä keskustelussa.

Keskustelumenetelmän tavoitteena on:

- ❖ luoda syvällisempi keskusteluyhteys vanhempiin/hooltajiin ja vahvistaa yhteistyötä
- ❖ tuoda konkreettisesti näkyväksi perheen voimavaroja, vahvuuksia ja sen hetkistä tilannetta
- ❖ antaa mahdollisuus tuoda esiin tuentarpeita ja ohjata perheitä tarvittaessa heitä hyödyttäviin alueen palveluihin matalalla kynnyksellä

Keskustelumenetelmän aihealueita ovat: kuulumiset, lapsen/lasten tarpeet, vanhemmuus, haasteet, voimavarat, tukiverkostot, ilon aiheet ja tulevaisuus/toiveet.

Menetelmän keskiössä ja tärkeintä on: *vuorovaikutus, läsnäolo, kuuleminen ja voimavaralähtöisyys.*

”KOKO PERHEEN HYVINVOINTI VAIKUTTAA LAPSEN HYVINVOINTIIN.”

Menetelmää tukevat työkalut:

Kaksipuolinen visuaalinen lomake

- ❖ Se on luotu keskustelun tueksi työntekijälle, ajatusten kokoamiseksi ja dokumentointivälineeksi.
- ❖ Kuvitetulle puolelle työntekijä täyttää apusanoin/lausein ylös keskustelusta nousseita asioita, huomioiden voimavarakeskeisyyden. Eli poimitaan keskustelusta lomakkeeseen mahdollisimman paljon perhettä voimaannuttavia ja myönteisiä asioita.
- ❖ Lomakkeen toiselle puolelle on koottu palvelukartta, jossa on tietoa alueen palveluista työntekijän tueksi ja vanhemmalle tiedoksi. Tutustu palveluihin, jotka eivät olet sinulle vielä tuttuja, jotta pystyt tilanteen niin vaatiessa ohjaamaan tai suosittelemaan vanhempaa hakeutumaan palveluihin.
- ❖ Lomakkeeseen kirjataan, ketkä keskusteluun osallistuivat ja päivämäärä. Alla on tilaa myös ajatuksille ja muistiinpanoille. Siihen voi kirjata muita huomioita keskustelusta tai mitä palveluita perheelle on suositeltu tai minne heitä on ohjattu. Tämä helpottaa jälkepäin asiaan palaamista.

Kysymyslista

- ❖ Keskustelumenetelmää varten on laadittu valmiita kysymyksiä tukemaan eri aihealueiden käsittelyä. Pieni kuva listassa ohjaa, mihin kohtaan vastaukset on tarkoitus kirjata lomakkeella
- ❖ Alkuun voi tukeutua vahvemmin valmiiksi laadittuihin kysymyksiin. Kun menetelmä tulee tutummaksi, voi kysymyksiä soveltaa paremmin omaan suuhun sopiviksi.
- ❖ Muista kertoa vanhemmalle aluksi, että jos johonkin kysymykseen vastaaminen tuntuu esim. epämurkavalta tai vaikealta, siihen ei ole pakko vastata.
- ❖ Etenemisessä aihealueesta toiseen suositellaan aluksi tukeutumaan valmiiseen runkoon. Järjestystä voi kuitenkin soveltaa, keskustelun kulkiessa luonnollisesti jotain tiettyä aihealuetta kohti.

Lista vahvuuksista

- ❖ Lista vahvuuksista on luotu helpottamaan vanhempaa kertomaan ja löytämään omia vahvuuksiaan. (Myös erilaiset vahvuuskortit soveltuvat tähän.)

Keskustelun päätteeksi ota ajatuskartasta kopio ryhmään ja anna kirjaamasi alkuperäinen lomake perheelle. Näin perhe saa itselleen tietoa palveluista samalla.

Jos ohjasit perhettä palveluihin keskustelun aikana, muista palata arjessa tai seuraavassa keskustelussa asiaan ja tiedustele, miten asia on edennyt ja onko perhe saanut tarvitsemaansa tukea tai apua.

Liite 9: Työelämän yhteistyökumppanin palaute

Työelämän palaute

8.12.2015/ba

Hyvä työelämän edustaja

Kiitos, että tarjositte Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijalle/opiskelijoille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyö yritykseenne/organisaatioonne. Työelämän kehittäminen on tärkeä osa opinnäytetöidemme arvioinnissa. Pyydämme näkemystänne.

Yrityksen/organisaation nimi	Lohjan kaupunki
Työelämän edustajan/Arvioijan nimi ja tehtävänimike	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja Kaisa Laine
Opinnäytetyön ohjaaja yrityksessä/organisaatiossa	Kaisa Laine
Opinnäytetyön tekijä/t	Aila Nevala
Miten yrityksenne/organisaatioonne hyödyntää tehtyä opinnäytetyötä?	
Opiskelijan kanssa käydään keskustelua opinnäytetyön hyödyntämisestä Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen työryhmä tekee yhdessä opiskelijan kanssa päätöksen menetelmän hyödyntämisestä.	
Mitä uutta ja/tai odottamatonta tuli esille opinnäytetyöprosessin aikana tai tuloksissa?	
<ul style="list-style-type: none"> - Opinnäytetyön tulokset vahvistavat perheiden lisääntyneen tarpeen keskustelulle, perheen arkeen liittyvistä haasteista - Keskustelumenetelmä, missä perhe saa kokea tulevansa kuulluksi - Perhettä osallistava - Mahdollistaa yhteistyön muiden toimijoiden kanssa esimerkiksi neuvola yhteistyö - Tukimateriaali henkilöstölle kuinka aloittaa keskustelu perheiden kanssa - Materiaali on visuaalisesti kaunis ja houkutteleva 	
Miten kuvailisitte yhteistyötä opinnäytetyöntekijän/-tekijöiden kanssa?	
<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyö Ailan kanssa on ollut sujuvaa sekä antoisaa. Olemme käyneet keskustelua opinnäytetyöstä sähköpostitse sekä kasvotusten. - Aila on pitänyt minut hyvin ajan tasalla opinnäytetyön edistymisestä sekä sen vaiheista. 	

Paikka ja päivämäärä	13.1.2022
Työelämän edustajan/arvioijan allekirjoitus	
Nimenselvennys	
Voitte palauttaa lomakkeen myös ilman allekirjoitusta sähköpostilla joko suoraan koulun ohjaajalle tai opinnäytetyöntekijälle, joka välittää viestin ohjaajalleen siten, että viestiketjusta näkyy allekirjoittajan sähköpostiosoite.	